

I. WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi część analityczną studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Górzycyca, składającego się z następujących części:

- A Dokumentacja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Górzycyca,
- B Uwarunkowania rozwoju gminy Górzycyca (niniejsze opracowanie),**
- C Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Górzycyca – rysunek w skali 1:25 000.

Obszar opracowania obejmuje gminę wiejską Górzycyca, obszar położony jest w północno-zachodniej części województwa lubuskiego, przy granicy państwowej z Republiką Federalną Niemiec

Powierzchnia gminy wynosi 14 555 ha, co stanowi 8,6% powierzchni województwa W strukturze użytkowania gruntów bezwzględnie dominują użytki rolne, zajmujące ogółem 10 022 ha (prawie 70% powierzchni gminy). Wśród nich dominują grunty orne (7788 ha), stosunkowo znaczną powierzchnię zajmują łąki i pastwiska (2067 ha), natomiast lasy zajmują zaledwie 19% powierzchni gminy, co w warunkach Ziemi Lubuskiej należy do sytuacji wyjątkowej.

Małym miastem była również Górzycyca, która do 1945 roku miała status miasta.

Ludność gminy skupia się w 13 miejscowościach i liczy 4 247 osób, co daje średnie zaludnienie 29 osób/km², czyli dwukrotnie niższe od średniej dla województwa.

Charakter gminy jest zdecydowanie rolniczy, choć położenie pomiędzy przejściami granicznymi w Kostrzynie i Słubicach oraz Świecku, stwarza pewne możliwości rozwoju handlu i usług.

Tabela 1.1. Podstawowe informacje na temat gminy Górzycyca

Lp.	Wyszczególnienie	Wartość liczbowa
	Powierzchnia w km ²	145
	Powierzchnia – w stosunku do województwa lubuskiego (%)	8,6
	Ludność	4.247
	Ludność – w stosunku do województwa lubuskiego (%)	0,4
	Gęstość zaludnienia – osób/km ²	29
	Liczba sołectw	13
	Odległość od granicy w km *	11
	Odległość od stolicy województwa w km	56

* odległość od granicy mierzona od najbliższego przejścia granicznego do stolicy jednostki administracyjnej

Dominującymi funkcjami w gminie jest leśnictwo i rolnictwo, a towarzyszącymi są: funkcja obsługi rolnictwa, obsługi leśnictwa, produkcyjna, mieszkaniowa, rekreacyjna i turystyczna.

Gospodarcze i administracyjne powiązania gminy Górzycyca, z racji bezpośredniego sąsiedztwa, odnoszą się do miasta Kostrzyn n/Odrą. Zawiązana jest również współpraca z gminami sąsiadującymi z Kostrzynom n/Odrą., która odbywa się w ramach Celowego Związku Gmin, do którego należą: Bledzew, Cybinka, Dębno, Górzycyca, Kostrzyn n/Odrą, Krzeszyce, Lubniewice, Łagów, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Rzepin, Sulęcín, Stońsk, Torzym, Witnica. Jego głównym zadaniem jest wspólna rozbudowa infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska.

II. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY GÓRZYCA.

Uwarunkowania zewnętrzne rozwoju gminy Górzycy zostały rozpoznane w oparciu o powiązania gminy z regionem w zakresie funkcjonowania przyrodniczego, funkcjonowania infrastruktury technicznej i społecznej, działalności gospodarczej oraz działalności administracji rządowej i samorządowej.

Dla określenia zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy Górzycy rozpoznano także szereg nadrzędnych opracowań o charakterze planistycznym, studialnym i strategicznym, które w swych ustaleniach określają zasady i kierunki rozwoju województwa lubuskiego.

II.1. Uwarunkowania wynikające z opracowań o charakterze planistycznym, studialnym i strategicznym.

Analizie poddano przede wszystkim te opracowania, których ustalenia zostały przekazane gminie w formie wniosków i wytycznych do studium przez organy je opiniujące na mocy art.11 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

II.1.1. Uwarunkowania rozwoju gminy Górzycy wynikające z zapisu projektu "Studium zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego".

Uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy Górzycy wynikające z projektu "Studium" związane są z priorytetami rozwoju województwa lubuskiego, z przyjętej polityki przestrzennej województwa w odniesieniu do gminy, a także z rozpoznanych uwarunkowań rozwoju województwa.

Główne zasady, uznane za wiodące dla rozwoju województwa lubuskiego jako całości wiążą się z koniecznością otwarcia na Europę i wykorzystania płynących stąd możliwości i korzyści oraz z koniecznością przyjęcia we wszystkich formach działalności gospodarczej i przestrzennej zasady ekorozwoju.

- rozwój zainwestowania w zakresie działalności gospodarczej (przemysł spożywczy, rolnictwo, usługi),
- rozwój turystyki transgranicznej oraz wypoczynku świątecznego dla przyległych aglomeracji (Berlin),
- rozwój mieszkalnictwa oraz kampusu uniwersyteckiego,
- rozwój usług komercyjnych i publicznych,

W odniesieniu do obszaru gminy polityka przestrzenna województwa związana jest przede wszystkim z określeniem wiodącej funkcji dla gminy Górzycy jako produkcji rolnej , działalności gospodarczej , turystyki transgranicznej oraz wyznaczeniem pasma przyspieszonego rozwoju o znaczeniu krajowym, po modernizacji i rozbudowie infrastruktury technicznej do 2020/2025, włącznie z trzema miastami DUOPOLISU, stanowić będą tereny atrakcyjnych lokalizacji miejsc pracy, zamieszkania i rekreacji. Zespół miejscowości obu pasm przyspieszonego rozwoju mógłby tworzyć teren szybkiego rozwoju, po modernizacji infrastruktury do 2020 r. w tej części Europy Środkowej, szczególnie po przekształceniu DUOPOLIS w EURO – TRIADĘ z transgranicznym udziałem Frankfurtu n/O. W ramach Zadania samorządu województwa nr 4 planowana jest rozbudowa sieci dróg komunikacji rowerowej o znaczeniu międzynarodowym i międzyregionalnym.

Poza tym dla występujących na terenie gminy obszarów podwyższonej ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego zalecane jest uzgodnienie zasad zagospodarowania na tych

obszarach z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody i Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Warunki rozwoju gminy w aspekcie rozpoznanych uwarunkowań rozwoju województwa lubuskiego przedstawiają się następująco:

- a) w zakresie środowiska przyrodniczego i kulturowego:
 - występowanie przyrodniczych obiektów i obszarów chronionych (obszarów parku narodowego, chronionego krajobrazu, stref ochronnych ujęcia wód powierzchniowych),
 - projektowane obszary chronione (sieć ekologiczna ECONET-u),
 - występowanie obiektów objętych ochroną konserwatorską;
- b) w zakresie rolnictwa:
 - wspieranie działań zmierzających do wielokierunkowego rozwoju rolnictwa, rozwoju bazy przetwórczej i magazynowej, łączenie produkcji rolnej z przetwórstwem i agroturystyką,
 - uwzględnianie ekorozwoju w działaniach zmierzających do wykorzystania rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
 - uwzględnianie możliwości trwałego zagospodarowania zasobów Agencji Rynku Rolnego ,
 - zalesienie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa ze szczególnym uwzględnieniem granicy rolno-leśnej;
- c) w zakresie rozwoju turystyki i wypoczynku:
 - duża atrakcyjność turystyczno-wypoczynkowa wynikająca z położenia w rejonie rzeki Odry,
 - turystyka i wypoczynek jednym z elementów rozwoju gminy, przy czym należy określić chłonność i pojemność terenów predystynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku; tworzyć bazę turystyczno-wypoczynkową stałą i sezonową o standardzie odpowiadającym normom europejskim, lokalizować zabudowę letniskową w obrębie istniejącej zabudowy wiejskiej, z jednoczesnym zapewnieniem powszechnego dostępu do rzeki poprzez wyznaczenie publicznych kąpielisk,
 - rozwój turystyki kwalifikowanej wędrówkowej i kajakowej z możliwością uzupełnienia o rozwój wypoczynku stacjonarnego na bazie agroturystyki; do form turystyki wędrówkowej kwalifikowanej zaliczyć należy turystykę żeglugową na szlaku rzeki Odry oraz turystykę rowerową, dla której zaprojektowano ścieżki rowerowe o znaczeniu międzynarodowym (poza granicami gminy), międzyregionalnym i regionalnym z uzupełniającym punktem obsługi turystycznego ruchu rowerowego w miejscowości Górzycza.
- d) w zakresie transportu i infrastruktury technicznej:
 - modernizacja dróg powiatowych i gminnych,
 - rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodnej na obszarze gminy,
 - określenie sposobu rozwiązania gospodarki odpadami w gminie.

II.1.2. System NATURA 2000.

II. 1.2.1. Europejskie uwarunkowania systemu ochrony przyrody – system NATURA 2000.

Natura 2000 jest przyjętym przez Unię Europejską systemem ochrony wybranych elementów przyrody, najważniejszych z punktu widzenia całej Europy. System ten nie ma zastępować systemów krajowych, ale je uzupełniać – dawać merytorycznie podstawy do zachowania

dziedzictwa przyrodniczego w skali kontynentu. Polega on na wybraniu (według określonych kryteriów) a następnie w skutecznym ochronieniu określonych obszarów.

Podstawę do wybierania i chronienia obszarów zaliczanych do systemu Natura 2000 stanowią dyrektywy europejskie (tj. akty prawne wiążące rządy państw Unii): tzw. Dyrektywa Ptasia i Dyrektywa Habitowa oraz Siedliskowa. W każdej z nich jest mowa o wybieraniu obszarów ważnych dla określonych elementów przyrody.

Udział w budowie systemu Natura 2000 jest dla państw Unii Europejskiej obowiązkowy. Komisja Europejska docenia wagę zagadnienia i stosuje (także praktycznie) rozmaite środki motywujące wobec państw i regionów, opóźniających się w działaniach w tym zakresie.

Konsekwencją wstąpienia Polski do Unii Europejskiej będzie obowiązek włączenia się do systemu Natura 2000. Będzie to więc dodatkowy sposób na zachowanie najcenniejszych elementów polskiej przyrody.

Kryterium wyznaczania obszarów Natura 2000 jest albo występowanie w nich istotnych populacji ptaków wymienionych w odpowiednim załączniku do dyrektywy Ptasiej, albo występowanie ekosystemów i gatunków roślin i zwierząt (innych niż ptaki) wymienionych w odpowiednim załączniku Dyrektywy Habitowej.

Na listach są m.in.:

- Ekosystemy: jeziora, naturalne jeziora eutroficzne, wrzosowiska, brzegi rzek, murawy kserotermiczne, łąki trzęslicowe, ekstensywne łąki świeże, torfowiska wysokie i przejściowe, torfowiska nakredowe, źródliska, kwaśne i żyzne buczyny, grądy, jaworzyny, kwaśne dąbrowy, bory bagienne, brzeziny bagienne, lasy łąkowe.
- Rośliny: lipiennik Loesela, aldrowanda pęcherzykowa, starodub łąkowy, selery błotne, obuwik, jeziorza giętka, sasanka otwarta, skalnica torfowiskowa.
- Ptaki: zimorodek, sóweczka, puchacz, sowa błotna, rybołów, orliki, kanie , błotniaki, bielik, głuszc, bocian biały i czarny, rybitwa czarna, rzeczna, derkacz, batalion.
- Inne zwierzęta: żubr, bóbr, wydra, traszka grzebieniasta, ryby: boleń, głowacz białopłetwy, minogi.

Obszary „ptasie” oraz „wybrane ze względu na siedliska, rośliny i inne grupy zwierząt” mogą być od siebie niezależne, albo też się nakładać.

W założeniach Natury wszystkie wybrane w ten sposób obszary mają zostać zrewidowane z punktu widzenia ogólnoeuropejskiego, natomiast np. opinia miejscowej administracji „być czy nie być obszarem Natura 2000” nie powinna być brana pod uwagę.

Uznanie jakiegokolwiek obszaru za „ostoję Natury 2000” nie pociąga za sobą konieczności uznawania go np. za park narodowy, krajobrazowy czy rezerwat przyrody. Pociąga jednak za sobą (tylko lub aż) konieczność zapewnienia, aby wartości będące podstawą kwalifikacji zostały zachowane w dobrym stanie. Mechanizmy tego mogą być różne. W założeniach ma być ochrona z zachowaniem (przez zachowanie sprzyjających chronionym wartościom form użytkowania ziemi. Dla zapewnienia takiego użytkowania mają być zastosowane „stosowne” regulacje prawne i pieniężne. Zakłada się np. że podstawowym mechanizmem ochrony walorów przestrzeni rolniczej będą rozwiązania typu kontraktów- np. programy rolno środowiskowe, polegające na płaceniu rolnikom za stosowanie określonych sposobów użytkowania gruntów, a przestrzeni leśnej – rozwiązania polegające na certyfikacji gospodarki leśnej.

Na ochronę wybranych typów ekosystemów (np. solniska śródlądowe, żywe torfowiska wysokie, kłociowiska i torfowiska wapienne, lasy łąkowe, jaworzyny zboczowe, bory i

brzeziny bagienne), niezależne od formy ich własności, będą także przeznaczone środki bezpośrednio z Unii Europejskiej).

Jeżeli potrzeba, dla obszaru Natura 2000 sporządza się plan ochrony, czy to jako osobny plan, czy to jako element innych planów (np. planu zagospodarowania przestrzennego, planu urządzania lasu). Każdy inny plan lub pojedyncze przedsięwzięcie, wpływające na przyrodę obszaru, musi zostać przeanalizowane pod tym kątem, dopiero na podstawie m.in. wyników takiej analizy wolno podjąć decyzję o jego ewentualnym zatwierdzeniu.

Praktyczna definicja obszarów Natura 2000 według prawa europejskiego kształtuje się więc nieco inaczej, niż nasze polskie doświadczenia. Punkt ciężkości przesunięty jest na skuteczność podejmowanych działań i regulacji ochronnych, a nie na tworzenie rozwiązań formalnych. Ochrona tych obszarów nie oznacza przy tym ograniczenia możliwości gospodarowania, ani tym bardziej pogorszenia jej ekonomicznej efektywności- przeciwnie, np. programy rolno środowiskowe mogą wiązać się z profitami dla właścicieli ziemi.

Ochrona obszaru Natura 2000 to po prostu nic innego jak mądre zintegrowane zarządzanie obszarem, w sposób uwzględniający także potrzeby przyrody.

Wszystkie państwa Unii Europejskiej rozpoczęły prace nad wyznaczaniem i dokumentowaniem obszarów do systemu Natura 2000, jednak stopień zaawansowania prac w różnych krajach jest rozmaity, a żadne państwo go dotąd nie zakończyło.

W Polsce opracowana została „wstępna koncepcja obszarów Natura 2000”. Ujęto w niej 285 obszarów zajmujących łącznie około 15% powierzchni kraju. W 2003 roku koncepcja ta została - w wyniku prac tzw. Wojewódzkich Zespołów Roboczych- znacznie rozszerzona i poprawiona.

Największe znaczenie w europejskich koncepcjach ochrony przyrody przypisuje się sieci ekologicznej systemu NATURA 2000. Przesunięcie systemu na kraje Europy Środkowej jest tylko sprawą czasu. Głównym jej celem jest zwiększenie skuteczności działań ochronnych poprzez stworzenie spójnej sieci obszarów wraz z procedurą wyboru poszczególnych elementów sieci. Podstawę prawną sieci stanowią obowiązujące w UE Dyrektywy: Ptasia i Siedliskowa.

Wynika z nich zobowiązanie do wytypowania na terenie kraju tzw. Specjalnych Obszarów ochrony (SOO), zgodnie z Dyrektywą Siedliskową i Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO), zgodnie z Dyrektywą Ptasią. Obszary te utworzą europejską sieć ekologiczną NATURA 2003. Tworzenie sieci SOO i OSO ma sprzyjać zachowaniu Regionalnej zmienności poszczególnych siedlisk i biocenoz oraz utrzymaniu populacji w ich naturalnym środowisku.

Projekt sieci NATURA 2003 dla terenu województwa lubuskiego obejmuje 26 obszarów o łącznej powierzchni 323392 ha.

W gminie Górzycza projekt sieci NATURA obejmuje część Parku Narodowego „Ujście Warty”.

- **obszar PLB 080001 „Ujście Warty”** o pow. 33.017,8 ha w tym w gminie Górzycza 7,134,8 ha

Data utworzenia:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313).

Cel ochrony:

Zachowanie siedlisk oraz gatunków ptaków. Obejmuje dobrze zachowane fragmenty doliny rzeki Warty ze starorzeczami, małymi jeziorkami, okresowo zalewanymi łąkami i pastwiskami

oraz typowo wykształconymi lasami łęgowymi, w ostoi znajdują się także płaty muraw kserotermicznych koło Owczar i Pamięcina.

Obejmuje ostoję ptasią o randze europejskiej E32, (Rozlewiska Warty Słońsk). Obszar objęty częściowo Konwencją Ramsar. Występuje tu co najmniej 27 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 11 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi.

Na obszarze Gminy Górzycza nie ustanowiono do tej pory żadnego zespołu przyrodniczo – krajobrazowego. Obszary rezerwatu, parku krajobrazowego oraz Natury 2000 nie posiadają planów ochrony uwzględniających uwarunkowania ekologiczne i oddziaływania międzyregionalne i transgraniczne oraz wytyczne resortowe. Celowe jest zwiększenie obszarów chronionego krajobrazu o rejon Jeziora Żabice i jezior ośniańskich oraz korytarze ekologiczne. Celowe jest również zwiększenie obszarów chronionego krajobrazu w rejonie Jeziora Mielno.

W gminie Górzycza nie występują pojedyncze obiekty chronione, takie jak: pomniki przyrody czy stanowiska dokumentacyjne.

II.1.3. Lasy

Obszary leśne i lasy ochronne podlegają regulacjom ustawy o lasach. Obszary leśne wchodzą w skład Nadleśnictw Osno Lubuskie i Rzepin. Generalnie na terenie gminy obszary leśne zajmują około 2.800 ha. Dominują w nich siedliska boru świeżego i boru mieszanego świeżego. W drzewostanach przeważają drzewostany sosnowe. Możliwości gospodarczego wykorzystania kompleksów leśnych gminy należą do kategorii średnich i małych. Decyduje o tym mała lesistość (nieco ponad 19%), mała zasobność (mniejsza niż 150 m³/ha), przeciętny przyrost drzewostanów (3,15 m³/ha). Istotne w tej ocenie są również małe zasoby runa leśnego i leśnej zwierzyny łownej.

Celowe jest sukcesywne nadawanie statusu lasów ochronnych w korytarzach ekologicznych, z uwagi na małą lesistość (zalesienia i zadrzewienia wynoszą nieco ponad 19% powierzchni gminy).

Podstawową funkcją lasów obszaru opracowania jest funkcja gospodarcza – pozyskanie drzewa z wyrębów. W przeszłości, w miejscach zrębów całkowitych, wprowadzono sosnę jako gatunek najbardziej opłacalny. Sosnę, podobnie jak inne drzewa iglaste, cechuje oszczędna gospodarka pozyskiwanymi z gleby substancjami mineralnymi. Zdolność ta staje się jednak zgubna w przypadku wzrostu zanieczyszczeń środowiska. Obecnie system eksploatacji lasów niewiele się zmienił, a w lasach gospodarczych omawianego obszaru etaty cięć przekraczają często przyrosty drzewostanów, które np. w borach świeżych wynoszą przeciętnie około 3,3 m³/ha (średnia zasobność – około 150 m³/ha). Efekty tak przyszłej, jak i współczesnej gospodarki leśnej to – oprócz wykształcenia się monokultury świerkowej – dominacja drzewostanów młodych, w których drzewa z grupy wiekowej 60-80 lat i starszych stanowią poniżej 20% drzewostanów leśnych, np. w gminie Górzycza aż 81,3% drzewostanów leśnych należy do I-III klasy wieku.

Lasy gminy Górzycza, pomimo daleko posuniętego uproszczenia struktury przyrodniczej, stanowią jednak nadal ważne siedliska przestrzeni dla stanowisk cennych gatunków roślin i zwierząt. Nie można też pominąć ich funkcji krajobrazowej, zwłaszcza jeśli towarzyszą polom uprawnym (krajobraz polno-leśny), łąkom (krajobraz łąkowo-leśny) i w szczególności akwenom (krajobraz rolno-wodno-leśny).

Ekosystemy trawiaste, głównie łąki (o różnej intensywności uprawy), które opanowały przede wszystkim doliny dużych rzek oraz bruzdę rynny polodowcowej Ilanki-Lenki, w tym tereny osadów torfowych, nie są formą klimaksową (zostały wprowadzone na siedliskach bogatych gatunkowo lasów łągowych i wymagają stałej uprawy oraz pielęgnacji). Tym niemniej stanowią składnik struktury przyrodniczej obszaru opracowania o wysokich walorach, gdzie występują też liczne stanowiska cennych gatunków roślin i zwierząt, zwłaszcza jeśli terenom łąkowym towarzyszy bogaty system wód powierzchniowych. Dlatego też przez przyrodników traktowane są jako seminaturalny sposób zagospodarowania gruntów. Odgrywają też rolę krajobrazową. Szczególnie cenne przyrodniczo łąki występują w dolinie Warty i znaczna ich powierzchnia, wraz z ekosystemami wodnymi i przywodnymi, objęta jest ochroną prawną. Trwałe użytki zielone obejmują około 20% powierzchni obszaru opracowania.

Z innych cennych zbiorowisk nieleśnych wymienić należy roślinność wodną i szuwarową jezior, starorzeczy i cieków wodnych. W zagłębieniach terenu występują często torfowiska; na uboższych terenach sandrowych i wyższych terasach dolin występują torfowiska wysokie lub przejściowe. Z kolei strome, dobrze nasłonecznione i suche skarpy Odry i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej zajęte są przez zbiorowiska kserotermiczne – muraw stepowych. Płaty muraw kserotermicznych występujące w gminie Górzycza należą do najlepiej zachowanych w północnej Polsce. Utworzono tu Obszar Chroniony Lubuskiego Klubu Przyrodniczego Owczary (skarpa doliny Odry), gdzie ochronie podlegają liczne stanowiska ostnicy włosowatej, pajęcznicy liliowatej, mikołajka polnego i dzwonka syberyjskiego. Na obszarze opracowania występują typy zbiorowisk roślinności nieleśnej, których siedliska znalazły się na liście siedlisk chronionych (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie – Dz.U. Nr 92, poz.1029):

- wilgotne zagłębienia międzywydmowe *Rhynchosporion albae*
- wydmy śródładowe z murawami szczerlichowymi *Spergulo vermalis-Corynephorum*
- twarłowodne oligomezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Chretea*
- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne *Nymphaeiion* i *Potamogetonion*
- naturalne dystroficzne zbiorniki wodne *Utricularietea intermedio-minoris*
- zalewane muliste brzegi rzek *Bidentetalia tripartiti*
- wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym *Erico-Sphagnetalia* (prawdopodobnie)
- suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Calluno-Arctostaphyilion*
- pionierskie murawy napiaskowe *Sedo-Scleranthetea*
- murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea*
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion*
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie *Cirsio-Polygonetum*, *Trollio-Polygonetum*, *Cirsietum rivularis*
- niżowe łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatheretum medioeuropaeum*
- torfowiska wysokie żywe oraz zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji *Sphagnetalia magellanici*, *Rhynchosporion albae*
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska *Caricion lasiocarpae*
- obniżenia dolinkowe i pła mszarne *Rhynchosporion albae*
- torfowiska nakredowe *Cladietum marisci*
- źródlika *Modtio-Cardaminetea*
- szuwarów wielkoturzycowych *Caricetum distichae*, *Caricetum ripariae*, *Cixuto-Caricetum pseudocyperi*, a być może inne z tej grupy.

Bogactwu zbiorowisk roślinnych odpowiada również bogata fauna. Do najcenniejszych terenów stanowiących ostoje fauny należy ujście Warty, śródleśne doliny Pliszki i Ilanki oraz jeziora. Na obszarze opracowania występują takie rzadkie gatunki, jak: orzeł bielik (*Heliaëtus*

albicilla), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), rybołów (*Pandion heliaëtus*), puchacz (*Bubo bubo*), sowa błotna (*Lasio flammeus*), różnec (*Anas acuta*), kropiatka (*Porzana porzana*), zielonka (*Porzana parra*), siweczka obrożna (*Charadrius hiaticula*), rybitwa białoczarna (*Sterna albifrons*), kulik wielki (*Numenius argata*), wodniczka (*Acerocephalus paludicola*), batalion (*Philomachus purgnax*) i inne gatunki ptaków.

Z rzadkich gatunków ssaków wymienić można wilka (*Canis lupus*), wydrę (*Lutra lutra*), bobra (*Castor fiber*) oraz różne gatunki nietoperzy. W związku ze znaczną lesistością obszaru licznie występuje zwierzyna łowna (sarny, jelenie, dziki, lisy, jenoty, borsuki) a na terenach rolniczych liczne populacje kuropatw, bażantów, zajęcy i sarny. Z rzadkich gatunków ryb wymienić można łososia (*Salmo salar*) i minoga rzeczny (*Lamperta fluviatilis*).

II. 1.4. Zasoby wodne, gospodarka ściekowa.

II.1.4.1. Wody podziemne

Zasoby wód otwartych nie podlegają szczególnej ochronie z uwagi na wykorzystanie dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Dla głównych cieków zostały ustalone docelowe klasy czystości wody.

Północna część gminy położona jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych Nr 137 ONO (Obszar Najwyższej Ochrony), rozległego zbiornika wód podziemnych typu pradolinowego. Występuje on w obrębie pradolin, współczesnych dolin rzecznych i utworów sandrowych. Zwierciadło wód tego zbiornika występuje na głębokości od 1,0 do 20,0 m ppt. i zazwyczaj nie jest izolowane od powierzchni utworami słaboprzepuszczalnymi. Zasilanie zbiornika odbywa się przez bezpośrednią infiltrację wód opadowych w warstwę wodonośną. Cechą charakterystyczną tego zbiornika jest również ich drenażowy charakter, co oznacza, że jest on dodatkowo zasilany wodami podziemnymi spływającymi z wysoczyzn, szczególnie – z obszarów krawędziowych. Oznacza to, że chemizm tych wód kształtowany jest nie tylko przez wody opadowe, roztopowe i działalność człowieka w strefie bezpośredniego zasilania ale także przez dopływ wód z wysoczyzn. W pięciostopniowej skali czystości wód podziemnych wynikającej z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód – wody zbiornika w okolicach Kostrzyna posiadają najczęściej III (wody zadawalającej jakości) i IV (wody niezadawalającej jakości) klasę. Przy czym wskaźniki w zakresie stężeń odpowiadających wódzie o niezadawalającej i złej jakości dotyczą żelaza ogólnego i rtęci.

II.1.5. Krajowy system obszarów chronionych.

Zgodnie z art. 13 ust. 2 Ustawy o ochronie przyrody (Dz.U. z 1991r., Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami) krajowy system obszarów chronionych tworzą: rezerваты, parki narodowe, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

Na terenie gminy Górzycza wprowadzono następujące formy ochrony przyrody: rezerваты przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne

Teren gminy Górzycza stanowi fragment powyżej opisanego systemu, ponieważ na jej terenie znajdują się:

Na obszarze Gminy Górzycza ustanowiono następujące obszary ochronne:

Park Narodowy - „Ujście Warty” pow. 7.955,86 ha obejmuje ochroną rozległe siedliska ptaków wodno-błotnych u ujścia Warty do rzeki Odry. Na terenie parku stwierdzono łągi ponad 140 gatunków ptaków. Aż ponad 26 gatunków ptaków gniazdujących na tym

terenie należy do zagrożonych wyginięciem. Obszar ten odgrywa bardzo ważną rolę dla ptaków również w sezonie poza rozrodczym. Bardzo licznie pierzą się na tym terenie kaczki a także Gęsi. W okresie zimowym jest to największe zimowisko łabędzia krzykliwego, a także ważne zimowisko bielika, w okresie migracji jesiennej teren jest miejscem koncentracji ptaków wodnych i błotnych – liczba nocujących gęsi dochodzi do 200 tyś. Na terenie parku stwierdzono występowanie ponad 30 gatunków ssaków z 13 rodzin. Również wysoki poziom różnorodności biologicznej reprezentują zbiorowiska roślinne. Stwierdzono występowanie ponad 390 gatunków roślin naczyniowych w blisko 50 zespołach roślinnych.

Data utworzenia:

Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2001r. w sprawie utworzenia Parku Narodowego Ujście Warty” (Dz. U. Nr 67, poz. 681 z 2001r.).

Rezerwat Przyrody

- „**Pamięcin**” pow. 11,80 ha, obszar położony w granicach administracyjnych powiatu Słubickiego, gm. Górzycza, obrębu ewidencyjnego m. Pamięcin (dz. nr 1/3) - w zarządzie Skarb Państwa, Zespół Parków Krajobrazowych w Gorzowie Wlkp. (dzierżawa – Lubuski Klub Przyrodników z siedzibą w Świebodzinie).

Data utworzenia:

Zarządzenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 października 1972r., Nr 130 (M.P. Nr 53 z 1972 r., poz. 283).

Cel ochrony:

Rezerwat „Pamięcin” utworzono w celu zachowania ze względów dydaktycznych i naukowych zbiorowiska roślinności stepowej.

Park Krajobrazowy

- **Park Krajobrazowy „Ujście Warty”**

obszar o pow. 20.534,46 ha, w tym w gminie Górzycza 7.150,94 ha

Data utworzenia:

- Rozporządzenie Nr 7 Wojewody Gorzowskiego z dnia 18 grudnia 1996r (Dz. Urz. Woj. Gorzowskiego Nr 1 z 1997r.).

- Rozporządzenie Nr 7 Wojewody Lubuskiego z dnia 04 czerwca 2002 (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 61, poz. 768 z 2002r.).

- Rozporządzenie Nr 21 Wojewody Lubuskiego z dnia 15 listopada 2004 (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 91, poz. 1357 z 2004r.).

Obszar Chronionego Krajobrazu

- „**Nr 15 Słubicka Dolina Odry**” obszar o pow. 14.075 ha w tym w gm. Górzycza 228 ha.

Data utworzenia:

- Rozporządzenie Wojewody Lubuskiego Nr 14 z 24 lipca 2003r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 47, z 25 lipca 2003r.).

-Rozporządzenie Wojewody Lubuskiego Nr 3 z dnia 17 lutego 2005r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 9, poz. 172 z 28 lutego 2005r).

Cel ochrony:

Zachowanie krajobrazu wnętrza i krawędzi doliny rzecznej.

II.1.5.1. UŻYTKI EKOLOGICZNE

Nr	Nazwa	murawy	Obszar
1	„Owczary I kserotermiczne”	murawy	Obszar o pow. 16,0746 ha położony na dz. nr 635/35 w obr. Górzycza, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp.
2	„Owczary II kserotermiczne”	murawy	Obszar o pow. 9,5989 ha położony na dz. nr 635/36 w obr. ewid. Górzycza, dz. nr 1/7 – 7.2035 w obr. ewid. Pamięcin, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp..
3	„Laski II kserotermiczne”	murawy	Obszar o pow. 2,9488 ha położony na dz. nr 635/37 w obr. ewid. Górzycza, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Lubuskiego w Gorzowie Wlkp..
4	„Laski III kserotermiczne”	murawy	Obszar o pow. 3,2508 ha położony na dz. nr 635/38 w obr. ewid. Górzycza, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa łubuskiego w Gorzowie Wlkp.
5	„Przy rowie”		Obszar o pow. 15,91 ha położony na dz. nr: 564 – 12,45 ha, 565 – 3,46 ha w obr. ewid. Górzycza, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lubuskie.
6	„Polny”		Obszar o pow. 8,76 ha położony na dz. nr 115 w obr. ewid. Czarnów, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lubuskie.
7	„Długi”		Obszar o pow. 0,30 ha położony na dz. nr 563 w obr. ewid. Górzycza, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lubuskie.
8	„Długa murawa”		Obszar o pow. 8,33 ha położony na dz. nr 516/10 w obr. ewid. Czarnów, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lub.
9	„Murawka kserotermiczna”		Obszar o pow. 1,95 ha położony na dz. nr 365/1 w obr. ewid. Żabice, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lubuskie.
10	„Wysokie trawy”		Obszar o pow. 7,47 ha położony na dz. nr 84/3 w obr. ewid. Żabice, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lub.
11	„Trawy”		Obszar o pow. 8,96 ha położony na dz. nr 101/3 w obr. ewid. Żabice, gm. Górzycza. Grunty w zarządzie N-ctwa Ośno Lubuskie.

Data utworzenia: 2004r

Rozporządzenie Wojewody Lubuskiego Nr 5 z 2002r. (Dz. Urz. Woj. Lubuskiego Nr 44, poz. 554 z 2002r.).

Cel ochrony:

Ochrona walorów krajobrazowych, aktywna ochrona seminaturalnych muraw kserotermicznych i fragmentów ze skupiskami gatunków ciepłolubnych w warunkach ograniczonej i ekstensywnej gospodarki rolnej.

NATURA 2000

- **obszar PLB 080001 „Ujście Warty”** pow. 33.017,8 ha w tym gm. Górzycza 7,134,8 ha

Data utworzenia:

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313).

Cel ochrony:

Zachowanie siedlisk oraz gatunków ptaków. Obejmuje dobrze zachowane fragmenty doliny rzeki Warty ze starorzeczami, małymi jeziorkami, okresowo zalewanymi łąkami i pastwiskami oraz typowo wykształconymi lasami łągowymi, w ostoi znajdują się także płaty muraw kserotermicznych koło Owczar i Pamięcina.

II.1.6. Uwarunkowania rozwoju gminy Górzycza wynikające ze „Strategii rozwoju województwa lubuskiego 1999-2010”.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 1999 - 2010 określa główne cele polityki przestrzennej, społecznej i gospodarczej wynikające z analizy stanu województwa oraz z przemian zachodzących w kraju związanych m. in. z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej.

Głównym zadaniem zapisanym w „Strategii” jest społeczno-ekonomiczne ożywienie województwa poprzez rozwój przedsiębiorczości, wykorzystanie naturalnych walorów środowiska do rozwoju turystyki oraz uczynienie atutów z niekorzystnego peryferyjnego, a jednocześnie transgranicznego położenia województwa.

Strategiczne cele i najważniejsze zadania ujęte w „Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 1999- 2010” to:

- tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw:
- ustalenie kierunków rozwoju przedsiębiorczości,
- tworzenie skutecznego systemu wspierania MŚP,
- tworzenie systemu obsługi inwestorów,
- komercjalizacja i prywatyzacja pozostałych przedsiębiorstw państwowych,
- rozwój produktu turystycznego województwa:
 - rozwój infrastruktury turystycznej,
 - tworzenie markowych produktów turystycznych regionu, pod kątem wydłużenia sezonu turystycznego,
 - tworzenie systemu promocji i informacji,
 - tworzenie systemu instrumentów i zachęt aktywizujących rozwój turystyki,
- wszechstronne wykorzystanie atutów położenia transgranicznego i tranzytowego:
 - partnerska współpraca transgraniczna współpraca z Niemcami - przede wszystkim sąsiednim krajem związkowym Brandenburgią,
 - lubuskie euroregiony: “Pro Europa Viadrina” i “Sprewa - Nysa - Bóbr”. Unii Europejskiej,
 - umacnianie funkcji województwa, jako pośrednika między Wschodem i Zachodem oraz Północą i Południem,
 - przygotowanie społeczności regionu do kontaktów transgranicznych i międzyregionalnych,
- wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich:
 - tworzenie dla wsi nowych szans,
 - zorientowanie zmian w rolnictwie na procesy przyszłościowe, wynikające z aktualnych zadań w polityce rolnej UE oraz handlu światowym,
 - rozwój badań i doradztwa rolniczego,
- rozwój infrastruktury technicznej:
 - rozwój i modernizacja sieci transportowej,

- rozwój i modernizacja sieci telekomunikacyjnej oraz informacyjnej,
- rozwój systemu energetycznego w województwie, wykorzystanie regionalnych źródeł energii,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury granicznej,
- rozwój infrastruktury społecznej:
 - rozwój systemu kształcenie z uwzględnieniem potrzeb regionu,
 - rozwój bazy rekreacyjno-sportowej,
 - poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych,
 - poprawa funkcjonowania systemu opieki społecznej,
 - kształtowanie i zaspakajanie potrzeb kulturalnych społeczności lokalnej oraz ochrona dziedzictwa kulturowego,
 - stworzenie sprawnego systemu bezpieczeństwa publicznego na obszarze województwa i zwalczanie przestępczości zorganizowanej, w szczególności na obszarach przygranicznych,
- ochrona i zagospodarowanie zasobów środowiska naturalnego:
 - ochrona wód podziemnych i powierzchniowych,
 - zabezpieczenie ilości, jakości wód podziemnych do celów gospodarstw domowych i przemysłu,
 - ochrona powierzchni ziemi - zagospodarowanie odpadów,
 - ochrona powietrza i ochrona przed hałasem,
 - ochrona zasobów naturalnych,
 - ochrona przyrody,
 - edukacja ekologiczna.

II.1.7. Powiązania gminy Górzycza z regionem.

II.1.7.1. Powiązania przyrodnicze gminy Górzycza z terenami sąsiednimi.

Gmina Górzycza położona jest w obrębie olbrzymiej jednostki regionalnej jakim jest **Niż Środkowoeuropejski**, rozciągający się od Morza Północnego, poprzez Holandię, północne Niemcy i Polskę. Obecny charakter rzeźby terenu Niż zawdzięcza działalności łądolodu skandynawskiego.

W regionie lubuskim występują dwie pradoliny: Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka i Pradolina Warszawsko-Berlińska oraz łącząca je w układzie południkowym forma obniżenia kopalnego – Obniżenie Obrzańskie.

Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, to obniżenie ciągnące się równoleżnikowo od okolic Płocka, wzdłuż doliny Wisły, Brdy, Noteci i Warty. Jak zaznacza L. Agapow (1997), tworzy ona unikatową na skalę światową formę wklęsłą, która na obszarze województwa lubuskiego oddziela pojezierza: Południowopomorskie od Lubuskiego i Wielkopolskiego.

Po względem fizycznogeograficznym obszar powiatu słubickiego, w skład którego wchodzi gmina Górzycza, położony jest w zasięgu następujących mezoregionów (wg dziesiętnego podziału regionalnego J.Kondrackiego [Kondracki, 1994]):

- Kotlina Gorzowska (315.33)
- Kotlina Freienwaldzka (315.32)
- Kotlina Przełom Odry (315.41)
- Pojezierze Łagowskie (315.42)
- Równina Torzymska (315.43)
- Dolina Środkowej Odry (315.61)

Kotlina Gorzowska stanowi największy człon Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Na zachodzie przechodzi w Kotlinę Freienwaldzką. Szerokość kotliny dochodzi do 35 km. Wyróżnia się tu dwa mikroregiony. Pierwszy obejmuje szeroką (8-10 km) zmeliorowaną terasę zalewową, określaną mianem Łęgi Warciańskie. Drugi mikroregion to piaszczysta, w

przewadze zalesiona Terasa Musakowska rozciągająca się w kierunku wschodnim, po ujście Obry.

Kotlina Freinwaldzka rozpościera się głównie po lewobrzeżnej stronie doliny Odry; po stronie polskiej zalicza się do niej wąski pas doliny, gdzie rzeka skręca na północny zachód odcinając ostrogę meandrową po stronie niemieckiej (na wschód od Eberswaldu). Szerokość kotliny jest zmienna – od 1,0 do 7,0 km (na odcinku w zasięgu obszaru opracowania – około 1,5-2 km).

Lubuski Przełom Odry stanowi jednostkę regionalną o długości 25 km i szerokości 2-5 km. Obejmuje dolinę Odry, która ma tu przebieg poprzeczny w stosunku do linii zasięgów faz zlodowaceń (fazy poznańskiej zlodowacenia wiślanego). Na odcinku Frankfurt n/Odrą – Reitwein koryto rzeki Odry przebiega u podnóża zachodniego zbocza doliny pozostawiając po stronie polskiej szeroką terasę zalewową, na której na wyniesionej kępie terasowej powstało miasto Słubice. Z kolei na południe od tego miasta, w rejonie wsi Świecko, koryto Odry podcina strome zbocze doliny po stronie polskiej redukując tu maksymalnie szerokość tej wielkiej jednostki morfologicznej (i zarazem mezoregionu).

Pojezierze Łagowskie, określane też mianem Wzgórz Osiańsko-Olechowskich (wg T. Bartkowskiego), tworzy pagórkowaty teren morenowy o wysokościach bezwzględnych dochodzących do 100 m n.p.m. Systemy wzgórz morenowych – w części północnej związane z fazą poznańską, natomiast w południowej z recesją fazy leszczyńskiej – rozcinają południkowo przebiegające rynny jeziorne. W zasięgu obszaru objętego opracowaniem wchodzi tylko zachodni fragment tego rozległego mezoregionu.

Równina Torzymska, określane też mianem Niecki Pliszki (wg T. Bartkowskiego), tworzy rozległą, przeważnie zalesioną powierzchnię sandrową, pochyloną generalnie w kierunku zachodnim i południowym – od 90-100 m do 40-50 m n.p.m. W południowo-zachodniej części mezoregionu (na południu gminy Cybinka) wyraźnie wyodrębnia się wyniesienie Garbu Cybińsko-Lubogowskiego (129 m n.p.m.) uważanego na morenę glacictektoniczną fazy leszczyńskiej. Przez równinę w kierunku zachodnim przepływa rzeka Pliszka. Występują tu nieliczne i niewielkie jeziora wytopiskowe. Duży zwarty kompleks leśny nosi nazwę „Puszczy Rzepińskiej”.

Dolina Środkowej Odry stanowi część Pradoliny Warciańsko-Odrzańskiej osiągającej tu szerokość do 10 km. Teren o znikomym spadku generalnie w kierunku zachodnim (kierunku odpływu Odry) obniża się do 21 m n.p.m.. Dolinę wypełnia system teras; terasom zalewowym towarzyszą wyższe piaszczyste i zalesione terasy wznoszące się na wysokość względną 10 i 18m.

II.1.7.2. WODY POWIERZCHNIOWE

Gmina Górzycza, tak jak obszar całego województwa lubuskiego, znajduje się w dorzeczu Odry, należącego do zlewiska Morza Bałtyckiego.

Do wód powierzchniowych zalicza się wody płynące w rzekach i rowach melioracyjnych oraz wody zgromadzone w jeziorach i stawach. Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Odry.

Sieć hydrograficzna obszaru opracowania jest zróżnicowana, nawiązująca wyraźnie do mezoregionów geograficznych i jednostek geomorfologicznych. Szczególnie gęstą i zróżnicowaną siecią hydrograficzną wyróżniają się tu wielkie doliny rzeczne – zwłaszcza Pradolina Warty (Kotlina Gorzowska) oraz - w mniejszym stopniu - dolina Odry. Zawity system wód powierzchniowych tworzą tu – oprócz koryt głównych rzek – liczne drobniejsze dopływy, często płynące równolegle do rzeki głównej, starorzecza, oczka wodne i tereny podmokłe. Sieć hydrograficzna w omawianych „dolinnych” mezoregionach jest silnie przekształcona antropogenicznie, a większość cieków została uregulowana. Występują też

liczne kanały i rowy melioracyjne oraz zbiorniki wodne po wyrobiskach torfu (Pradolina Warty).

W odróżnieniu od dużych dolin, ubóstwem sieci hydrograficznej odznaczają się wysoczyzny – morenowa mezoregionu Pojezierza Łagowskiego oraz sandrowa mezoregionu Równiny Torzyskiej. W przypadku tej drugiej równiny rzadka sieć wód powierzchniowych związana jest z nikłymi spadkami, silną przepuszczalnością podłoża oraz skąpyimi opadami atmosferycznymi. Z kolei wysoczyzna morenowa Pojezierza Łagowskiego wyróżnia się – przy niewielkim udziale wód płynących – względnie bogatym systemem jezior polodowcowych – rynnowych i wytopiskowych. Niewielkie jeziora wytopiskowe występują też (ale nielicznie) na równinie sandrowej.

Z ubóstwem sieci wód płynących obu wysoczyzn wyraźnie kontrastuje przecinająca je wielka rynnna polodowcowa Ilanki i Ośnianki. Sieć hydrograficzna tej dużej jednostki geomorfologicznej zbliżona jest charakterem do sieci hydrograficznej dużych dolin, przy czym oprócz gęstego i zawiłego systemu cieków powierzchniowych, zarówno sztucznych jak i naturalnych – mniej lub bardziej przekształconych, występują tu dość liczne jeziora rynnowe (przeływowe).

W skład wód powierzchniowych wchodzi: gęsta sieć rzek, strumieni i kanałów oraz niewielki udział wód stojących. Grunty pod wodami zajmują 2,9 % powierzchni gminy.

II.1.7.3. WODY PŁYNĄCE

Obecny układ rzek w województwie lubuskim jest pozostałością po okresie glacialnym, kiedy rzeki odprowadzały wielkie ilości wody z topniejącego lądolodu. Sieć rzek w gminie ma układ równoleżnikowy co wynika z faktu, iż w swoim biegu wykorzystują Pradolinę Toruńsko-Eberswaldzka. Główną osią sieci wód całego regionu jest Odra wraz z Wartą, Notecią i Obrą. Rzeki płynące w granicach województwa charakteryzują się łagodnym reżimem wodnym. Duże rzeki jak Warta, Noteć i Odra, reagują na zmiany atmosferyczne wolniej niż rzeki górskie. Małe rzeki, przepływające przez jeziora, mają reżim bardziej wyrównany, ponieważ jeziora spełniają funkcję naturalnych zbiorników retencyjnych. Należy zaznaczyć, że systemy kanałów i przepompowni w dolinach Odry, Warty i Noteci pełni również funkcję systemów melioracyjnych nawadniająco-odwadniających dużych powierzchni użytków zielonych (A. Macias 1998).

W województwie lubuskim przeważają rzeki nizinne, choć występują również rzeki o charakterze podgórskim ze względu na znaczny spadek (np. Drawa, Santoczna, Kłodawa). Do największych cieków powierzchniowych obszaru opracowania należą Odra i Warta.

Odra jest największą rzeką omawianego obszaru. Stanowi południowo zachodnią jego granicę na długości 81,7 km. Od strony zachodniej, tj. od ujścia Nysy Łużyckiej do ujścia Warty, na długości 75,2 km stanowi jednocześnie granicę państwa. Od strony południowej stanowi odcinek 4,5 km powyżej ujścia Nysy Łużyckiej. Odra przepływa przez teren powiatów Cybinka, Słubice oraz miasto Kostrzyn n/Odrą. Na rozpatrywany obszar Odra wnosi największe ilości zanieczyszczeń z terenu województwa dolnośląskiego. Głównymi prawobrzeżnymi dopływami Odry obszar opracowania są rzeki Pliszka, Ilanka, Warta wraz z Kanałem Postomskim i Łęczą (tab. I.2-4).

Warta jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Odry. Wypływa na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, a uchodzi do Odry na 617,6 kilometrze. Długość całkowita Warty wynosi 808,2 km a powierzchnia jej zlewni obejmuje 54 310,2 km². Warta płynie przez obszar gminy Witnica równolegle do północnej granicy z gminą Słońsk. W ujściowym odcinku do Odry przepływa przez teren miasta Kostrzyn n/Odrą. Warta swoimi wodami wnosi zanieczyszczenia z terenu województwa wielkopolskiego.

Rzeka Odra – w porównaniu do badań z 1999 roku ogólna klasyfikacja wód tej rzeki na odcinku granicznym nadal nie mieści się w granicach obowiązujących norm. O dyskwalifikacji

decydowało wysokie stężenie chlorofilu „a” na całej badanej długości. W roku 2001 nastąpiła poprawa stanu czystości wód pod względem zanieczyszczeń związkami biogennymi ponieważ zmniejszyła się zawartość fosforu ogólnego do poziomu klasy III. Nastąpiła również poprawa stanu sanitarnego jakości wód, który poniżej przekroju w miejscowości. Urad, odpowiadał już III klasie czystości. Poziom zasolenia wód wyrażany wartością przewodnictwa właściwego utrzymuje się na poziomie III klasy czystości. Zawartość zawieszin transportowanych przez rzekę uległa zmniejszeniu do poziomu II klasy.

Rzeka Warta – jakość wód tej rzeki w badanych przekrojach nie odpowiadała normom obowiązującym dla wód powierzchniowych. O ich deklasyfikacji zdecydowały wskaźniki hydrobiologiczne w postaci chlorofilu „a” na całym odcinku i stan sanitarny w przekroju ujścia do Odry (Kostrzyn nad Odrą). Wody charakteryzują się wysoką zawartością związków biogennych za sprawą fosforu ogólnego i azotu azotynowego, które utrzymują się na poziomie III klasy. Zasolenie utrzymuje się na poziomie I klasy a substancje organiczne przyjmowały wartości odpowiadające II klasie z wyjątkiem przekroju w miejscowości Świerkocin. W stosunku do roku 1999 obniżeniu uległy stężenia fosforu ogólnego, fosforanów, zmalała ilość zawieszin i uległ poprawie stan sanitarny powyżej granicy omawianego obszaru.

II.1.7.4. WODY STOJĄCE

Jeziora w gminie Górzycyca nie stanowią wyraźnego akcentu w strukturze krajobrazu. Widoczny jest wyraźny podział genetyczny na jeziora zlokalizowane w części wysoczyznowej oraz jeziora występujące w strefie pradolinnej. W części wysoczyznowej występują śródleśne jeziora typu rynnowego - od północy jezioro Przecięte, następnie jezioro (Żabiniec, Jasne, Mielno),

W bezpośrednim otoczeniu jezior i w ich zlewni nie znajdują się źródła zanieczyszczeń. Gmina Górzycyca nie prowadzi badań ich stanu czystości.

II.1.8. Powiązania w zakresie działalności administracji rządowej i samorządowej.

Stan obecny.

Gmina Górzycyca położona jest w środkowo-zachodniej części województwa lubuskiego, które pod względem terytorialnym jest jednym z mniejszych województw Polski. Powierzchnia województwa wynosi 13 984 km², a liczba ludności ponad 1.020 tys. osób.

Pod względem administracyjnym województwo podzielone jest na 83 gminy, w tym 9 miejskich, 33 miejsko-wiejskich i 41 wiejskie. W województwie wydzielono ponadto 13 powiatów o zróżnicowanym zasięgu działania.

Gmina Górzycyca należy do powiatu administracyjnego Słubice.

W powiecie tym znajdują się ponadto: 4 gminy miejsko-wiejskie Cybinka, Ośno Lubuskie, Rzepin i Słubice, gminę wiejską Górzycyca ,

II.1.9. Związki w zakresie infrastruktury społecznej.

II.1.9.1. Służba Zdrowia.

Teren gminy ma jeden rejon zapobiegawczo – leczniczy w miejscowości Górzycyca i obejmuje wszystkie miejscowości gminy.

II.1.9.2. Oświata.

Rada Gminy w Górzycyca jest organem prowadzącym następujących placówek oświatowo-wychowawczych:

1. Zbiorcza Szkoła gminna w Górzycy; obejmująca:
 - Szkołę podstawową
 - Gimnazjum
 - Oddział Przedszkolny w Górzycy

Szkolnictwo podstawowe znajduje się w gestii Urzędu Gminy Górzycy. Pod względem merytorycznym nadzorowane jest ono przez Delegaturę Kuratorium Oświaty i Wychowania w Gorzowie Wlkp.,

II.1.10. Związki w zakresie infrastruktury technicznej.

II.1.10.1. Komunikacja.

a) Drogownictwo.

Województwo Lubuskie jest województwem przygranicznym, graniczy z województwem zachodniopomorskim, wielkopolskim, dolnośląskim i Republiką Federalną Niemiec.

Na terenie województwa lubuskiego znajduje się obecnie 7 drogowych przejść granicznych: Kostrzyn, Słubice, Świecko (największy w Polsce terminal odpraw celnych), Gubin, Olszyna, Łęknica i Przewóz.

Drogi krajowe nr 2, 3, 12, 22, 24, 32, 34, 118, 132, 133, 137, 274, 275, 283, 284, 298 są głównymi ciągami komunikacyjnymi łączącymi województwo lubuskie z ościennymi województwami.

Przygraniczne położenie powoduje, że przez teren województwa lubuskiego przebiegają 4 ważne szlaki drogowe o znaczeniu międzynarodowym:

- trasa E 30 z Irlandii, przez Wielką Brytanię, Holandię, Niemcy, do Moskwy,
- trasa E 65 z Malmö przez Szczecin, Pragę, Belgrad, Ateny na Krete,
- trasa E 36 z Berlina do Wrocławia i dalej poprzez E 40 do Kijowa,
- trasa nr 22 z Berlina przez Kostrzyn, Tczew do Gdańska i Kaliningradu.

Wyżej wymienione drogi charakteryzują się wysokim natężeniem ruchu samochodowego. Po drogach tych odbywa się także główny tranzytowy ruch turystyczny.

Na terenie gminy znajduje się odcinki dróg krajowych:

- Droga krajowa nr 31 relacji (Szczecin- Górzycy - Pamięcin - Słubice) , o nawierzchni z dywanika bitumicznego, stan dobry na niektórych jej odcinkach dostateczny lub zły
- Droga krajowa nr 22 relacji przejście graniczne („Stary Kostrzyn” - Słońsk – Skwierzyna) przebieg obrzeżny nie obsługujący gminy,

Na terenie gminy znajduje się odcinki dróg wojewódzkich:

- Droga wojewódzka nr 139 relacji Górzycy - Laski - (Kowalów - Rzepin - A - 2)
- Droga wojewódzka jest administrowana przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze, podległy Marszałkowi Województwa.

Drogi powiatowe są uzupełnieniem sieci dróg wojewódzkich:

- Droga powiatowa nr 1306 F (poprzednio:11439) relacji Golice– Radówek ,
- Droga powiatowa nr 1307 F (poprzednio:1413) relacji Stacja Laski Lubuskie – Laski Lubuskie /droga nr 139/,
- Droga powiatowa nr 1308 F (poprzednio:11412) relacji Laski Lubuskie – Pamięcin,
- Droga powiatowa nr 1312 F (poprzednio:11414) relacji Żabice- Spudłów- Sienno,
- Droga powiatowa nr 1313 F (poprzednio: 11411) relacji Górzycy - Żabice – PKP Czarnów, przecinająca gminę z zachodu na wschód,
- Droga powiatowa nr 1314 F (poprzednio: 11410) relacji PKP Ługi Górzycy - Górzycy,
- Droga powiatowa nr 1315 F (poprzednio:11448) relacji Górzycy– rz. Odra,
- Droga powiatowa nr 1316 F (poprzednio:11415) relacji Czarnów- Stańsk – Gronów,

Drogi powiatowe są administrowane przez Zarząd Dróg Powiatowych w Słubicach, podległy Staroście Powiatu Ziemskiego.

b) Komunikacja publiczna.

Gmina Górzycza posiada regularne połączenia autobusowe z miejscowościami województwa lubuskiego:

Funkcjonują cztery linie autobusowe relacji: Słubice– Górzycza – Kostrzyn , Gorzów Wlkp. – Górzycza – Słubice.

c) Komunikacja wodna, śródlądowa.

Na terenie gminy znajduje odcinek drogi wodnej Odry o nośności 1000 t, która może stanowić element rozwoju turystyki wodnej zorganizowanej.

Gmina Górzycza nie posiada sezonowych połączeń dla statków turystycznych i sportowych,

d) Kolejnictwo.

Przez województwo lubuskie przebiegają 3 ważne szlaki kolejowe:

- trasa E 40 z Europy Zachodniej, przez Berlin, Frankfurt, Poznań Warszawę do Rosji,
- trasa Berlin – Kostrzyn – Tczew – Kaliningrad (dawna Ostbahn – Kolej Wschodnia),
- Nadodrzańska Magistrala Kolejowa ze Szczecina przez Kostrzyn, Zieloną Górę, Wrocław do GOP.

Przez teren gminy przebiegają linie kolejowe:

- z północy na południe linia kolejowa relacji Gorzów Wlkp.- Krzeszyce- Płońsk-Ługi Górzyckie – (Kostrzyn – Chyżyno) , którą przeznaczono do likwidacji i budowę na bazie torowiska drogi rowerowej .
- magistralna linia kolejowa zelektryfikowana relacji Wrocław –Zielona Góra –Rzepin – Górzycza (Kostrzyn)

Na terenie gminy znajduje się jeden przystanek w miejscowości Czarnów, na której nie zatrzymują się obecnie zawieszony przewozy pasażerskie,

e) Lotnictwo.

Obecnie gmina nie posiada lądowisk .

f) Energetyka.

System energetyczny oparty jest na sieci krajowej o napięciu 110 kV (Górzycza z powiązaniem poprzez GPZ 110/15, „Górzycza” z siecią średniego napięcia 15 kV z transformacją na sieć 0,4 kV).

Linie niskiego napięcia 0,4 kV przebiegają przez wszystkie miejscowości w gminie Górzycza.

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zelektryfikowane, wyposażone w sieć SN i NN oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Na obszarze gminy znajduje się około 1.600 odbiorców. Średnia moc przyłączeniowa 3 kW – 5 kW, co daje łącznie 6-8 MW mocy przyłączeniowej. Maksymalne obciążenie dla gminy Górzycza jest rzędu 2 – 3 MW.

Teren gminy znajduje się w obszarze działania ENEA S.A. O/Gorzów Wielkopolski. Zapotrzebowanie energetyczne gminy zaspokajane jest w sposób zadowalający, nie ma problemów w przyłączeniu nowych odbiorców.

Sieć linii rozdzielczych niskiego napięcia (0,4 kV) istnieją w każdej miejscowości.

Ponadto na terenie gminy w rejonie pasma Górzycza- Żabice oraz Laski Lubuskie - Spudłów przewidziano tereny elektrowni wiatrowych, włączonych w krajową sieć energetyczną na warunkach ENEA S.A.

g) Telekomunikacja.

Teren gminy znajduje się w rejonie działania Telekomunikacji Polskiej S.A – Zakładu Telekomunikacji w Gorzowie Wlkp. Operator w znacznym stopniu zainwestował w rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej. Zaowocowało to budową szeregu nowoczesnych sieci magistralnych (światłowody – dostęp do internetu) oraz ziemnych sieci rozdzielczych. W okresie tym wymieniono również starą centralę automatyczną w Górzycy , na cyfrową.

h) Gazownictwo.

na terenie gminy znajduje się sieć gazowa:

- Gazociąg przesyłowy – tranzytowy DN 1420 : „Jamalski”,
- Gazociąg przesyłowy DN 400 : Słubice – Kostrzyn n /Odrą,
- Gazociąg przesyłowy DN 200 : kopalnia ropy i gazu Ługi Górzycskie – kopalnia Żelin

II.1.11. Działalność gospodarcza w regionie.

Głównymi gałęziami gospodarki, jakie rozwinęły się w regionie są rolnictwo i leśnictwo oraz towarzysząca im działalność produkcyjna.

Uprzemysłowienie regionu jest niskie i bazuje w znacznej mierze na surowcach lokalnych, a przede wszystkim na płodach rolnych, zasobach leśnych i kruszywach mineralnych.

Dotychczasowy rozwój działalności gospodarczej w gminie Górzycza potwierdza tendencje rozwojowe regionu. Ze względu na brak rozwiniętej bazy przetwórczej, gmina Górzycza może odgrywać rolę producenta bazy surowcowej dla przemysłu spożywczego.

Znaczące w skali regionu walory przyrodnicze spowodowały rozwój funkcji turystycznej, która zaczyna odgrywać coraz większą rolę w rozwoju gospodarczym. Najczęściej odwiedzanym terenem w regionie jest obszar rzeki Odry .

II.2. Ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym obszarów na terenie gminy Górzycza wynikające z obowiązujących przepisów.**II.2.1. Ograniczenia w użytkowaniu terenów.**

Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikają przede wszystkim z przepisów prawnych dotyczących ochrony przyrody, a także z przepisów związanych z planowanymi inwestycjami w zakresie budowy obejść drogowych oraz konieczności uregulowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.

Po stronie północnej w gminie Górzycza występuje obszar sieci NATURA 2000 „Ujście Warty” – PLB 080001.

Zagospodarowanie tych obszarów powinno zapewniać stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych”. Jednocześnie Ustawa o ochronie przyrody (Dz.U. z 1991r., Nr 114, poz. 492 z późniejszymi zmianami) w art.32 pozwala wojewodzie na wprowadzenia ograniczeń, zakazów i nakazów. Między innymi zgodnie z wymienionym rozporządzeniem należy:

- a) nie lokalizować wysypisk i wylewisk odpadów,
- b) ograniczyć wydobywanie surowców mineralnych do niezbędnego minimum, zapewniając jednocześnie ochronę walorów krajobrazowych,
- c) nowo budowane linie komunikacyjne wyposażać w przejścia lub przepusty dla zwierząt,
- d) inwestycje melioracyjne, które mogą wpływać negatywnie na stan środowiska przyrodniczego uzgadniać z Wojewodą,
- e) ograniczyć wycinanie drzew i krzewów z zadrzewień rosnących wzdłuż linii brzegowej jezior i rzek,
- f) nie projektować budowy lub rozbudowy obiektów mogących pogorszyć stan środowiska przyrodniczego,
- g) nie projektować obiektów budowlanych nad jeziorami i rzekami naruszających walory krajobrazowe środowiska lub uniemożliwiające ludziom oraz zwierzętom dziko żyjącym dostęp do wód,

- h) napowietrzne linie kablowe oraz linie komunikacyjne i inne urządzenia liniowe wykonać w sposób zapewniający zachowanie walorów krajobrazowych,
- i) obiekty turystyczne lokalizować na terenie istniejącego zainwestowania,
- j) nie przeznaczать pod zabudowę oraz urządzenia placów biwakowych gruntów położonych: w obrębie obrzeży jezior i zbiorników wodnych o powierzchni ponad 10 ha w pasie o szerokości mniejszej niż 100 m, na obrzeżach rzek, kanałów, strumieni, jezior i stawów rybnych w pasie zapewniającym dogodny przejazd wzdłuż wód.

Jednocześnie wyżej wymienionym rozporządzeniem Wojewoda określa, że: w celu zachowania odpowiednich warunków wypoczynkowych ludności nad jeziorami zabrania się używania łodzi z napędem spalinowym, z wyjątkiem łodzi patrolowych służb specjalnych i gospodarstw rybackich.

Na obszarach chronionego krajobrazu obowiązują także najniższe z dopuszczalnych natężeń hałasu w środowisku (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30.09.1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz.U. Nr 24, poz.90).

Ochrona ludzi i środowiska przed szkodliwym promieniowaniem niejonizującym.

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 28 stycznia 1985 r. w sprawie szczegółowych wytycznych projektowania i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego (M.P.Nr, poz 24) , które dotyczą projektowania napowietrznych linii elektromagnetycznych o napięciu znamionowym 110 kV i wyższym, ustalono dwie strefy wokół urządzeń elektromagnetycznych:

1. strefę ochronną pierwszego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego przekracza wartości 10kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia;
2. strefę ochronną drugiego stopnia jako obszar otaczający źródło pola elektromagnetycznego, w którym natężenie pola elektromagnetycznego wynosi od 1kV do 10kV/m przy najwyższym napięciu roboczym urządzenia.

Zgodnie z ocenami oddziaływania na środowisko stacji bazowych telefonii komórkowej wykonanymi po ich uruchomieniu – stref uciążliwości nie wyznacza się.

II.2.2. Ochrona ujęć wody.

Zgodnie z ostatnimi zmianami do Ustawy o ochronie i kształtowaniu środowiska koniecznością jest ustanawianie stref ochronnych dla źródeł i ujęć wody służącej do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarstw domowych oraz do produkcji artykułów żywnościowych i farmaceutycznych. Zasady ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody określa Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 .11.1991 r. (Dz. U. Nr 116, poz.504). Rozporządzenie to wyróżnia następujące tereny w strefie ochronnej:

- ochrony bezpośredniej;
- ochrony pośredniej;
- teren wewnętrzny,
- teren zewnętrzny.

Teren ochrony bezpośredniej ujęcia wód podziemnych obejmuje grunty, na których jest usytuowane ujęcie wody, oraz otaczający e pas gruntu o szerokości, licząc od zarysu budowli i urządzeń, służących do poboru wody:

- a) przy studniach wierconych - 8-10 m;
- b) przy studniach kopanych - 10-15 m;

- c) przy studniach zbiorczych poziomych systemów drenażowych - od 10 do 15m;
- d) przy ujęciu naturalnego wypływu wód podziemnych - od 15 do 20 m.

Na terenie ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia.

Strefę bezpośrednią i pośrednią ustala się na podstawie dokumentacji hydrologicznej. Zakres możliwych do wprowadzenia zakazów na terenie strefy ochronnej jest bardzo szeroki i obejmuje tak ważne dla zagospodarowania przestrzennego elementy jak: budowa osiedli mieszkaniowych, wydobywanie kopalin, lokalizacja zakładów przemysłowych, lokalizacja wysypisk odpadów, urządzenie parkingów i obozowisk i wiele innych.

II.2.3. Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów.

Ograniczenia w zmianie przeznaczenia terenów dotyczą przede wszystkim gruntów rolnych i leśnych. Zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U Nr. 16 z późniejszymi zmianami)

ochrona gruntów rolnych polega na:

- a) ograniczeniu przeznaczenia na cele nierolnicze lub nieleśne,
- b) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej,
- c) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze,
- d) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych,

natomiast ochrona gruntów leśnych polega na:

- a) ograniczeniu przeznaczenia na cele nieleśne lub nierolnicze,
- b) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej,
- c) przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej,
- d) poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności.

Należy podkreślić, że do gruntów rolnych zalicza się także: parki wiejskie, grunty pod budynkami wchodzącymi w skład gospodarstw, zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, pracownicze ogródki działkowe, torfowisk i oczek wodnych.

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Przeznaczenie na cele nierolnicze i leśne:

- 1) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 0,5 ha - wymaga uzyskania zgody *Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej*⁽⁴⁾,
 - 2) gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa - wymaga uzyskania zgody *Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa*⁽⁵⁾ lub upoważnionej przez niego osoby,
 - 3) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas IV, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1 ha,
 - 4) gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas V i VI, wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego i torfowisk, jeżeli ich zwarty obszar projektowany do takiego przeznaczenia przekracza 1 ha,
 - 5) pozostałych gruntów leśnych
- wymaga uzyskania zgody wojewody wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

III. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ROZWOJU GMINY GÓRZYCA.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju gminy Górzycza zostały rozpoznane w oparciu o analizę następujących elementów:

- a) w zakresie środowiska przyrodniczego:
 - rozpoznanie zasobów przyrodniczych gminy,
 - rozpoznanie obowiązującego zakresu ochrony prawnej środowiska przyrodniczego;
- b) w zakresie środowiska kulturowego:
 - rozpoznanie zasobów środowiska kulturowego,
 - rozpoznanie walorów krajobrazowych,
 - rozpoznanie obowiązującego zakresu ochrony prawnej środowiska kulturowego;
- c) w zakresie sytuacji demograficznej:
 - rozpoznanie struktury osadnictwa,
 - rozpoznanie struktury wieku i płci,
 - rozpoznanie struktury zatrudnienia i bezrobocia;
- d) w zakresie infrastruktury społecznej:
 - rozpoznanie zasobów infrastruktury społecznej
 - określenie jakości życia mieszkańców;
- e) w zakresie infrastruktury technicznej:
 - rozpoznanie zasobów infrastruktury technicznej,
 - rozpoznanie obsługi komunikacyjnej;
- f) w zakresie działalności gospodarczej:
 - rozpoznanie prowadzonej w gminie działalności produkcyjnej, usługowej, handlowej, turystycznej, rolniczej i leśnej,
 - określenie struktury przestrzennej funkcji;
- g) w zakresie jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
 - rozpoznanie struktury użytków rolnych w gminie,
 - rozpoznanie jakości użytków rolnych,
 - rozpoznanie zaplecza produkcyjnego,
 - rozpoznanie struktury własności gruntów.

III.1. Warunki klimatyczne

Gmina Górzycza znajduje się w strefie tzw. cyrkulacji zachodniej. Równoleżnikowy układ jednostek orograficznych, płaskodenna i odsłonięta od zachodu pradolina, stwarzają dogodne warunki napływu mas powietrza z zachodu. Cechy klimatu oceanicznego przejawiają się w małych amplitudach temperatur rocznych (do 19,6° C) i dobowych (8° C), łagodnym przebiegu zimy (jest krótsza i później się rozpoczyna niż w innych częściach kraju), przy stosunkowo niskich temperaturach latem i wysokich zimą. Okres wegetacyjny jest dłuższy i rozpoczyna się wcześniej niż w środkowych i wschodnich częściach kraju, przy podobnych cechach w stosunku do regionów sąsiednich.

Obszar powiatu słubickiego, miasta Kostrzyn nad Odrą i gminy Stołsk wg regionalizacji klimatologicznej W. Okołowicza leży w zasięgu regionów nr 26 (północna część obszaru) i 27 (część południowa) o klimacie z silną dominującą przewagą wpływów oceanicznych. W związku z tymi wpływami omawiany obszar jest wyraźnie uprzywilejowany termicznie, w szczególności w okresie zimowym, kiedy izotermy przybierają kierunek południkowy, a więc mają charakter adwekcyjny. Mniej termicznie uprzywilejowany jest w okresie letnim, kiedy

przestrzenny rozkład temperatur wskazuje wyraźnie na przewagę czynnika radiacyjnego, w związku z czym izotermie układają się równoleżnikowo. Średnia wieloletnia roczna temperatura wynosi około $8,0^{\circ}\text{C}$; średnia roczna temperatura minimalna $4,0^{\circ}\text{C}$ a maksymalna $12,5^{\circ}\text{C}$. Najzimniejszym miesiącem, podobnie jak w pozostałej części kraju, jest styczeń. Średnia wieloletnia temperatura tego miesiąca wynosi około $-1,0^{\circ}$ do $-1,5^{\circ}\text{C}$; średnia minimalna $-3,5^{\circ}\text{C}$ a maksymalna $+2,0^{\circ}\text{C}$, przy czym szczególnie ciepły jest Przełomowy Odcinek Odry pomimo warunków topograficznych sprzyjających inwersjom termicznym. W mezoregionie tym zima jest tylko nieznacznie chłodniejsza niż w Dolinie Dolnej Odry – regionu Polski o najcieplejszych zimach. W niektórych latach najzimniejszym miesiącem bywa luty, niekiedy grudzień a sporadycznie listopad lub marzec. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią wieloletnią temperaturą wynoszącą około $18,0^{\circ}\text{C}$; średnią maksymalną 23°C i minimalną 13°C . W niektórych latach najcieplejszym miesiącem jest sierpień, niekiedy czerwiec a sporadycznie wrzesień i maj.

Dzięki znaczącym wpływom atlantyckim względnie niewielka jest (w skali kraju) średnia wieloletnia amplituda temperatur pomiędzy miesiącem najchłodniejszym i najcieplejszym nie przekraczająca 20°C . Wpływom tym zawdzięcza omawiany obszar również złagodzenie absolutnych zimowych temperatur minimalnych, które wynoszą: $-29,4^{\circ}\text{C}$ (09.02.1956r.). Wysokie jest natomiast absolutne maksimum: 38°C (11.07.1959r); w 30-letnim cyklu obserwacyjnym 1930-60 było to jedno z najwyższych maksimumów w Polsce, a w roku 1994 w Słubicach odnotowano rekordowe (w skali kraju) maksimum, które przekroczyło 39°C .

Uprzywilejowanie termiczne obszaru wyraża się również względnie krótkim okresem z opadem śnieżnym, który wynosi 30 dni, a potencjalnie 135 dni oraz okresem występowania szaty śnieżnej – 40 dni a potencjalnie 95-100 dni. Wymienione okresy należą do najkrótszych w Polsce. Czas trwania zimy ($T_{\text{sr.d}} \leq 0^{\circ}\text{C}$) wynosi tylko 60 dni, a lata ($T_{\text{sr.d}} \geq 15^{\circ}\text{C}$) powyżej 90 dni. Okres przymrozkowy ($T_{\text{min}} \leq 0^{\circ}\text{C}$) trwa 110 dni, dni mroźnych ($T_{\text{max}} \leq 0^{\circ}\text{C}$) – 25 dni, w tym dni bardzo mroźnych ($T_{\text{max}} \leq -10^{\circ}\text{C}$) – 4 dni. Z kolei dni gorących ($T_{\text{max}} \geq 25^{\circ}\text{C}$) jest 25, a upalnych ($T_{\text{max}} \geq 30^{\circ}\text{C}$) – 2. Długi jest okres wegetacyjny ($T_{\text{d}} \geq 5^{\circ}\text{C}$), który trwa przeciętnie 220-230 dni.

Generalnie warunki termiczne są korzystne dla rolnictwa. Niesprzyjającą cechą są natomiast niezbyt wysokie opady, zwłaszcza że na omawianym obszarze dominują gleby lekkie. Średnia wieloletnia roczna suma opadów wynosi 550-580 mm (ta druga wyższa suma występuje na wysoczyźnie; w Słubicach wynosi średnio 546 mm). Maksimum opadów przypada na lipiec i wynosi średnio 70-80 mm, minimum natomiast w styczniu – poniżej 40 mm. Na półrocze letnie przypada około 60% opadów rocznych, tak więc klimat tego regionu nie jest „czysto oceaniczny”; ten typ klimatu charakteryzuje się bowiem dominacją opadów jesienno-zimowych oraz wiosennych. Mamy tu – podobnie jak w pozostałej części kraju – do czynienia z tzw. klimatem przejściowym (oceaniczny/kontynentalny). Opady letnie wyróżniają się większą gwałtownością (wysoki opad w krótkim czasie) gdyż przeważnie są natury konwekcyjnej. Średnia wieloletnia liczba dni z opadem $\geq 0,1$ mm wynosi 160 (i jest to dość dużo w skali kraju), w tym z opadem $\geq 1,0$ mm – 115.

Na warunki pluwiotermiczne wpływają czynniki radiacyjne oraz zachmurzenie.

Promieniowanie całkowite w skali rocznej wynosi średnio $250 \text{ cal/cm}^2 \cdot \text{d}$. Minimum przypada na grudzień (krótki dzień) i wynosi około $40 \text{ cal/cm}^2 \cdot \text{d}$ ($1,75 \text{ Mj} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{d}^{-1}$), a maksimum na czerwiec (długi dzień) – $465 \text{ cal/cm}^2 \cdot \text{d}$ ($19 \text{ Mj} \cdot \text{m}^{-2} \cdot \text{d}^{-1}$). Średnioroczne usłonecznienie osiąga $4,2 \text{ h/d}$, od $7,5 \text{ h/d}$ w czerwcu do zaledwie $0,9 \text{ h/d}$ w listopadzie. Liczba dni pogodnych (zachmurzenie 0-2 st.) wynosi 60 dni w roku, dość pogodnych (2-5) powyżej 80. Przeważają dni o większym zachmurzeniu: 115 dni chmurnych (5-8) i około 110 dni pochmurnych (8-10). Omawiany obszar nie należy zatem do najśłoneczniejszych w kraju.

Pole wiatrów charakteryzuje się dominacją sektora zachodniego, w szczególności wiatrów z kierunku W – 23,2%, SW – 17,4% i NW – 10,5%. Duży jest też udział wiatrów północnych (N) – 8,2%, co może być wywołane lokalną modyfikacją pola wiatrów wynikającą z południkowego przebiegu doliny Odry. Przytoczone dane dla róży wiatrów pochodzą bowiem z położonej w tej dolinie stacji Słubice. Dominacja wiatrów zachodnich występuje w całym roku, ale szczególnie jest wyraźna w okresie letnim. W okresie zimowym większe znaczenie mają kierunki SW i S, a w porach przejściowych (zwłaszcza w listopadzie i marcu) zaznacza się względnie duży udział sektora wschodniego (E), który jednak nigdy nie przeważa, a średnia w roku odznacza się wyjątkowo niską frekwencją wiatrów wiejących z tego kierunku – 7,4%.

Obszar opracowania nie należy do szczególnie wietrznych. Średnioroczna prędkość wiatru nie przekracza tu 4m/s; największa jest w zimie, a najmniejsza w sierpniu. Topografia w pewnym stopniu modyfikuje lokalne pole wiatrów. Najbardziej wietrzne są tu wierzchołki pagórków morenowych (mezoregion Pojezierza Łagowskiego) i one mogą być ewentualnie rozważane jako miejsca lokalizacji elektrowni wiatrowych. Prowadzone dotychczas na stacjach meteorologicznych pomiary wiatru nie były ukierunkowane na potrzeby określania warunków anemometrycznych dla potrzeb lokalizacji elektrowni wiatrowych. Z tego punktu widzenia ważna jest charakterystyka wiatru (jego prędkość, a także krótkookresowa zmienność – porywistość) na wysokości 70m nad poziomem gruntu. Dla racjonalności budowy elektrowni wiatrowych pożądana jest prędkość wiatru (na tej wysokości) minimum 6m/s, przy czym niekorzystne są wiatry zbyt gwałtowne i porywiste. Ponieważ dane z systematycznie prowadzonych obserwacji meteorologicznych na stacjach nie dostarczają wystarczających przesłanek do oceny warunków wietrznych dla potrzeb lokalizacji elektrowni wiatrowych, to przed podjęciem realizacji takiego przedsięwzięcia wymagane jest wykonanie odpowiednich pomiarów, co najmniej w cyklu jednorocznym. Pomiary powinny być prowadzone przy pomocy wysokiej klasy wiatromierzy na różnych poziomach wysokości (dla określenia pionowego profilu wiatru), a w szczególności na wysokości przewidywanego usytuowania osi turbiny wiatraka.

Potencjalnie najkorzystniejsze tereny dla budowy elektrowni wiatrowych – jak wcześniej wspomniano- występują na wysoczyźnie morenowej Pojezierza Łagowskiego (północno-wschodnia część gminy Słubice i gmina Osno Lubuskie). W szczególności korzystne układy aerodynamiczne występować powinny powyżej krawędzi oddzielającej przełomowy odcinek doliny Odry od wysoczyzny. Jednakże wyniosłości pagórków i garbów – czyli najwłaściwsze miejsca lokalizacji szczegółowej – nie są tu zbyt rozległe a dodatkowo są przeważnie zalesione. Pamiętać należy też o negatywnych skutkach wpływu elektrowni wiatrowych, zwłaszcza tworzących większe zespoły (tzw. „farmy wiatrowe”), na walory krajobrazowe oraz o skutkach ekologicznych. Nowoczesne elektrownie wiatrowe nie emitują wprawdzie hałasu o dużym natężeniu, ale jest to hałas monotonny, a więc dokuczliwy. Mówi się też, że drgania gruntu wywołane turbinami powodują opuszczanie siedlisk przez zwierzęta a wirujące śmigła stanowią bezpośrednie zagrożenie dla przelatujących ptaków.

Klimat należy do najbardziej mobilnych elementów i zarazem czynników środowiska przyrodniczego. Od średnich wieloletnich parametrów klimatu występują w poszczególnych latach znaczne odchylenia. Dotyczy to zwłaszcza temperatur pory zimowej, w której w kształtowaniu warunków pogodowych dominującą rolę odgrywa adwekcja. W Słubicach średnia temperatura stycznia może się zmieniać od prawie -11°C (a więc temperatura charakteryzująca najzimniejszy miesiąc w północnej Skandynawii) do +3,5°C (a więc temperatura zbliżona do przeciętnej wieloletniej tego miesiąca w południowym Krymie). Znacznie mniejszą zmiennością średniej temperatury odznacza się lipiec: od 15,8°C do 21,8°C. Średnia roczna w Słubicach może wynosić w poszczególnych latach od nieco ponad 6°C do ponad 10°C. Roczna suma opadów w Słubicach w cyklu obserwacyjnym 1930-60

zmieniała się w przedziale 330-750 mm; w lipcu od 25-190 mm a w styczniu od 10 do 80 mm. Średnia wilgotność względna dla lipca zmieniała się w przedziale 56-78% przy średniej wieloletniej 73% a stycznia – od 76-95% przy średniej wieloletniej 85%; średnia wieloletnia roczna wilgotność powietrza w Słubicach wynosi 67,5%.

III.2. GEOLOGIA

Rzeźba terenu i litologia wierzchnich warstw gruntu decydują wraz z klimatem o warunkach siedliskowych, a co za tym idzie o przestrzennym zróżnicowaniu ekosystemów oraz form działalności gospodarczej. Obszar powiatu słubickiego, położony jest w zasięgu strefy młodoglacjalnej, kształtowanej procesami merfogenetycznymi w okresie ostatniego zlodowacenia – zlodowacenia bałtyckiego (północnopolskiego).

W rzeźbie terenu wyodrębniają się systemy wzniesień morenowych fazy poznańskiej (Pojezierze Łagowskie) i równiny sandrowe (Równina Torzymska). Jeszcze większą rolę w zróżnicowaniu krajobrazu odgrywają formy wklęsłe, które tworzą tu dwie pradoliny ograniczające omawiany obszar od północy i południa, łącząca je dolina przełomowa Odry oraz głębokie rynny polodowcowe. Z tych ostatnich form największą jest bruzda rozcinająca południkowo sandrową Równinę Torzymską i morenową wysoczyznę Pojezierza Łagowskiego. Jej południowy odcinek odwadniany jest przez rzekę Iłankę. Na wysokości miejscowości Maczków rzeka ta i jej szeroka dolina skręca w kierunku zachodnim. Północny odcinek omawianej bruzdy rynnowej odwadniany jest przez (płynącą w kierunku północnym) rzekę Łęczę (Ośnianka, Lenka). Na odcinku pomiędzy Rzepinem a Ośnem Lubuskim bruzda osiąga szerokość około 1,3-1,8 km, na północ od Ośna rzeka Lenka z zespołem jezior rynnowych płynie doliną o szerokości około 1 km, zwężającą się dalej, aż do miejscowości Ownice, do 100-150m po czym, poniżej tej miejscowości, ponownie się poszerza do około 1 km.

Wielkie obniżenia dolinne i bruzdy rynien polodowcowych wydzielają płaty wysoczyzn – morenowych lub sandrowych. Krawędzie tych wysoczyzn osiągają niekiedy znaczną wysokość względną przyczyniając się do zróżnicowania rzeźby i krajobrazu. Wyraźną krawędzią erozyjną oddzielona jest na całej długości dolina Odry oraz dolina Iłanki. Miejscami krawędź ta została zatarta (złagodzona) osadami piaszczystych lub gliniastych deluwii (krawędź doliny Odry). Mniej wyraźnie w rzeźbie terenu zaznacza się granica pomiędzy wysoczyzną morenową Pojezierza Łagowskiego a terasą bałtycką doliny Warty (Kotliny Gorzowskiej). Wyraźna krawędź rozdziela tu natomiast piaszczystą terasę bałtycką od holocenijskiej terasy zalewowej. Na krawędzi tej ostatniej odsłaniają się starsze osady morenowej gliny zwałowej lub piasków i żwirów wodnolodowcowych. Wschodnie tych osadów pochodzących z maksymalnego stadia zlodowacenia środkowopolskiego tworzą wąską przykrawędziową strefę rozciągającą się m.in. na linii Słońsk-Lemierzyce (na północ od drogi i linii kolejowej łączącej obie te miejscowości).

Względnie zróżnicowaną rzeźbą odznaczają się wysoczyzny morenowe tworząc krajobraz falisty. Na rzeźbę tą składają się niskie pagórki lub wały o wyrównanej wierzchołynie i łagodnych stokach oraz rozdzielające ją liczne obniżenia w formie niecek, rynien polodowcowych i drobnych rozcięć dolinnych.

Prawie płaską powierzchnię sandrowej Równiny Torzymskiej urozmaicają jedynie nieliczne występujące zespoły wydmy (m.in. na południe od miejscowości Gajec), pojedyncze lub niewielkie zagłębienia wytopiskowe (niektóre wypełnione zachowanymi jeszcze jeziorami), drobne erozyjne doliny oraz pojedyncze małe kemy. Krajobraz płaskodenny wielkich dolin wzbogaca przede wszystkim zróżnicowana sieć hydrograficzna: drobne cieką, kanały i rowy melioracyjne oraz starorzecza w różnych fazach sukcesji. Z drobnych form morfologicznych

występują zagłębienia wytopiskowe, a na wyższych terasach piaszczystych – zalesione wydmy.

Rozległą holoceniową terasę w dolinie Warty (w zasięgu mezoregionu Kotliny Gorzowskiej) budują miąższe serie osadów torfowych. Tylko w zachodniej (ujściowej) części większe rozprzestrzenienie mają mady rzeczne. Na północny zachód od linii Górzycza-Żabice-Czarnów terasa holoceniowa sąsiaduje bezpośrednio z morenową wysoczyzną, natomiast w kierunku wschodnim od linii łączącej Czarnów z Przyborowem rozciąga się system wyższych teras bałtyckich zbudowanych z piasków rzecznych. Jest to głównie terasa związana z fazą pomorską, ale w rejonie Słońska (na północny zachód od tej miejscowości) oraz na północny zachód od Czarnowa występuje terasa pochodząca ze starszego dryasu – również piaszczysta.

Odmienne ukształtowała się struktura litologiczna wierzchnich warstw podłoża w dolinie Odry. Holoceniowe dno doliny budują tu głównie mady rzeczne lub piaski rzeczne. Te ostatnie największe rozprzestrzenienie mają m.in. w rejonie miasta Słubice, w rejonie wsi Grzmiąca – Kłopot – Rapice (gmina Cybinka – naprzeciwko miasta Eisenhüttenstadt), wzdłuż koryta Odry na odcinku mezoregionu Doliny Odry Środkowej (gmina Cybinka) oraz w zasięgu Kotliny Freienwaldzkiej (miasto Kostrzyn nad Odrą). Większe kompleksy holoceniowych osadów torfowych rozprzestrzeniają się tu tuż pod krawędzią oddzielającą dolinę od wysoczyzny morenowej na północ od Słubic.

Piaszczysta terasa bałtycka zachowała się w zasięgu Kotliny Freienwaldzkiej (na niej położona jest większa część zabudowy miasta Kostrzyna) oraz w „rogu”, gdzie koryto Odry zmienia kierunek z równoleżnikowego, czyli pradolinowego, na kierunek południkowy, czyli przełomowy (teren gminy Cybinka). Pierwsza z wymienionych teras jest wiekowo związana z fazą pomorską, druga natomiast ze starszą fazą poznańską. Silnie rozbudowana jest również terasa bałtycka (fazy pomorskiej) w dolinie Ilanki, wzdłuż której wąską strefą rozciągają się holoceniowe osady piasków rzecznych lub – o znacznie większym (szerszym) rozprzestrzenieniu – osady torfowe. Holoceniowe piaski rzeczne lub osady torfowe budują też dna mniejszych dolin. Niektóre z drobniejszych rozcięć dolinnych wypełniają deluwia piasków lub glin.

Wysoczyzna morenowa mezoregionu Pojezierza Łagowskiego charakteryzuje się – nawiązującym do rzeźby terenu – silnym zróżnicowaniem struktury litologicznej podłoża (układem mozaikowym). Wyniosłości morenowych pagórków i garbów budują tu głównie mniej lub bardziej spiaszczone gliny zwałowe. Na wschód od miasta Ośno Lubuskie i od szerokiej bruzdy rynnowej w wielu miejscach wierzchołkowych partii pagórków i garbów wyłaniają się piaski, mułki i ropy, a także węgle brunatne trzeciorzędu (neogeńskie).

Wypiętrzenia neogeńskiego podłoża mają tu charakter glacitektoniczny. Obniżenia pomiędzy pagórkami i garbami morenowymi wypełnione zostały piaskami i żwirami wodnolodowcowymi (fazy poznańskiej) a ciągi dolin – współczesnych i dawnych odpływów – piaskami rzecznoymi. W wielu miejscach to piaszczyste podłoże zostało w warunkach klimatu peryglacjalnego przekształcone eolicznie, w wyniku czego powstały rozległe płyty piasków eolicznych oraz zespoły wydm, największe w całym obszarze opracowania. Na północ od Ośna Lubuskiego, po lewobrzeżnej stronie doliny Lenki rozciąga się rozległy płat piaszczysto-żwirowego kemu. W odróżnieniu od Pojezierza Łagowskiego (wysoczyzna morenowa), bardziej monotonna struktura litologiczna podłoża wyróżnia się sandrowa Równina Torzyska. Dominują tu piaski i żwiry wodnolodowcowe albo piaski rzeczne (rozległa dolina Ilanki i Pliszki). Niewielkie zespoły osadów torfowych i holoceniowych piasków rzecznych wypełniają tu jedynie nieliczne zagłębienia wytopiskowe lub doliny drobnych cieków (np. potoku Lisia). W zasięgu gminy Cybinka (w jej środkowo-południową część) wkracza niewielki fragment północno-zachodniego skrzydła glacitektonicznego wypiętrzenia fazy leszczyńskiej. Ten czołowo-morenowy garb w rejonie na południe od miasta Cybinka budują głównie gliny zwałowe, a w

rejonie wsi Drzeniów także piaski, żwiry i głązy lodowcowe. Lokalnie pojawiają się na powierzchni również neogeńskie osady – ropy, piaski i mułki oraz formacje burowęglowe, które w przeszłości były przedmiotem eksploatacji.

Generalnie na obszarze powiatu ślubickiego, miasta Kostrzyna oraz gminy Słońsk dominują w warstwach powierzchniowych utwory przepuszczalne – piaski fluwioglacjalne sandrów i obniżen międzymorenowych, piaski i żwiry rzeczne terasów w dolinach rzecznych oraz piaski i żwiry kemów. Utwory słabiej przepuszczalne – głównie gliny zwałowe – występują większymi lub mniejszymi enklawami w obrębie wysoczyzn morenowych (Pojezierze Łagowskie i Wzgórza Cybińsko-Lubogowskie). Do utworów słaboprzepuszczalnych zaliczyć też należy mułki rzeczne występujące małymi płatami w dolinach rzecznych oraz neogeńskie ropy pojawiające się w glacitektonicznych wypiętrzaniach. Taka struktura litologiczna wierzchnich warstw podłoża gruntowego czyni go bardzo wrażliwym na przenikanie i migrację zanieczyszczeń pochodzących z powierzchni (np. z przestrzeni rolniczej). Nie stwarza też korzystnych warunków dla kształtowania się urodzajniejszych gleb. Głębsze warstwy – poza obszarami dużych dolin – zawierają jednak słabiej przepuszczalne utwory starszych moren dennych, a jeszcze głębiej – ropy trzeciorzędowych.

Miąszość utworów czwartorzędowych jest zróżnicowana – od poniżej 50 do ponad 100 m, i wiąże się głównie z dużymi amplitudami rzeźby powierzchni podczwartorzędowej. W związku z tą dużą miąszością, utwory czwartorzędowe - ich struktura litologiczna – decydują tu – obok klimatu – o uwarunkowaniach siedliskowych i gospodarczych. Jedynie występowanie niewielkich złóż surowców energetycznych – ropy naftowej i gazu ziemnego – wiąże się ze starszym podłożem permskim (cechsztyn). Z kolei stwierdzone złoża węgla brunatnego należą do utworów trzeciorzędowych, które jednak w wyniku wspomnianego wcześniej glacitektonicznego wypiętrzenia włączone zostały w kompleksy osadów czwartorzędowych.

Pod względem tektonicznym omawiany obszar należy do rozległej **monokliny przedsudeckiej**, stanowiącej część większej jednostki – epiwaryscyjskiej strefy monoklinalnej będącej szerokim i płaskim skrzydłem synklinorium szczecińsko-łódzko-miechowskiego. Głębokość podłoża waryscyjskiego sięga od 3,0 do 4,0 km; poniżej 4,0 km (tj. głębiej) w rejonie ujścia Warty, natomiast poniżej 3,0 km (tj. płycej) w południowej części gminy Cybinka. Cokół monokliny budują skały prekambriu i starszego paleozoiku, przełamane i potrzaskane uskoki. Na cokole tym spoczywa ciągła seria niezaburzonych utworów permu powstałych w wyniku akumulacji w płytkim morzu szelfowym materiału pochodzącego z niszczenia masywu sudeckiego (w fazie zrównań pohercyńskich); w górnym permie (cechsztyn) omawiany obszar znajdował się natomiast w strefie sedymentacji chemicznej (gipsy, sole) morza górnopermskiego. Osady permskie zapadają pod osady triasu i jury – zgodnie z generalnym nachyleniem całego cokołu – w kierunku północno-wschodnim.

W północnej części obszaru opracowania na powierzchni podtrzeciorzędowej występują utwory kredy górnej, natomiast w części południowej odsłaniają się warstwy jurajskie. Trias występuje tu tylko w południowym niewielkim fragmencie gminy Cybinka – w zasięgu Doliny Środkowej Odry.

Mezozoiczne podłoża (kreda, jura i trias) pokrywa ciągła warstwa utworów trzeciorzędowych, w większości zbudowanych z ropy lub ropy i piasków z lignitem (Miocen – facja lądowa). W zasięgu pradoliny warciańskiej oraz części doliny Odry na odcinku przełomowym, trzeciorzęd budują piaski glaukonitowe i kwarcowe ropy oligoceńskie.

III.3. WODY POWIERZCHNIOWE

Charakterystyka ogólna

Do wód powierzchniowych zalicza się wody płynące w rzekach i rowach melioracyjnych oraz wody zgromadzone w jeziorach i stawach. Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Odry.

Sieć hydrograficzna obszaru opracowania jest zróżnicowana, nawiązująca wyraźnie do mezoregionów geograficznych i jednostek geomorfologicznych. Szczególnie gęstą i zróżnicowaną siecią hydrograficzną wyróżniają się tu wielkie doliny rzeczne – zwłaszcza Pradolina Warty (Kotlina Gorzowska) oraz - w mniejszym stopniu - dolina Odry. Zawity system wód powierzchniowych tworzą tu – oprócz koryt głównych rzek – liczne drobniejsze dopływy, często płynące równolegle do rzeki głównej, starorzecza, oczka wodne i tereny podmokłe. Sieć hydrograficzna w omawianych „dolinnych” mezoregionach jest silnie przekształcona antropogenicznie, a większość cieków została uregulowana. Występują też liczne kanały i rowy melioracyjne oraz zbiorniki wodne po wyrobiskach torfu (Pradolina Warty).

W odróżnieniu od dużych dolin, ubóstwem sieci hydrograficznej odznaczają się wysoczyzny – morenowa mezoregionu Pojezierza Łagowskiego oraz sandrowa mezoregionu Równiny Torzyskiej. W przypadku tej drugiej równiny rzadka sieć wód powierzchniowych związana jest z nikłymi spadkami, silną przepuszczalnością podłoża oraz skąpymi opadami atmosferycznymi. Z kolei wysoczyzna morenowa Pojezierza Łagowskiego wyróżnia się – przy niewielkim udziale wód płynących – względnie bogatym systemem jezior polodowcowych – rynnowych i wytopiskowych. Niewielkie jeziora wytopiskowe występują też (ale nielicznie) na równinie sandrowej.

Z ubóstwem sieci wód płynących obu wysoczyzn wyraźnie kontrastuje przecinająca je wielka rynnna polodowcowa Ilanki i Ośnianki. Sieć hydrograficzna tej dużej jednostki geomorfologicznej zbliżona jest charakterem do sieci hydrograficznej dużych dolin, przy czym oprócz gęstego i zawitego systemu cieków powierzchniowych, zarówno sztucznych jak i naturalnych – mniej lub bardziej przekształconych, występują tu dość liczne jeziora rynnowe (przeływowe).

Sieć rzeczna

Do największych cieków powierzchniowych obszaru opracowania należą Odra, Warta, Pliszka, Ilanka, Kanał Postomski i Łęcza.

Odra jest największą rzeką omawianego obszaru. Stanowi południowo zachodnią jego granicę na długości 81,7 km. Od strony zachodniej, tj. od ujścia Nysy Łużyckiej do ujścia Warty, na długości 75,2 km stanowi jednocześnie granicę państwa. Od strony południowej stanowi odcinek 4,5 km powyżej ujścia Nysy Łużyckiej. Odra przepływa przez teren powiatów Cybinka, Słubice oraz miasto Kostrzyn n/Odrą. Na rozpatrywany obszar Odra wnosi największe ilości zanieczyszczeń z terenu województwa dolnośląskiego. Głównymi prawobrzeżnymi dopływami Odry obszaru opracowania są rzeki Pliszka, Ilanka, Warta wraz z Kanałem Postomskim i Łęczą (tab. I.2-4).

Warta jest rzeką II rzędu, prawobrzeżnym dopływem Odry. Wypływa na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej, a uchodzi do Odry na 617,6 kilometrze. Długość całkowita Warty wynosi 808,2 km a powierzchnia jej zlewni obejmuje 54 310,2 km². Warta płynie przez obszar gminy Witnica równolegle do północnej granicy z gminą Słońsk. W ujściowym odcinku do Odry przepływa przez teren miasta Kostrzyn n/Odrą. Warta swoimi wodami wnosi zanieczyszczenia z terenu województwa wielkopolskiego.

Ocena jakości wód płynących

Ocenę stanu czystości wód rzek kontrolowanych na obszarze gmin powiatu słubickiego i przyległych gmin Kostrzyn oraz Słońsk opracowano na podstawie Raportów o stanie środowiska w województwie lubuskim w 1999 i 2001 roku (WIOŚ w Zielonej Górze, Biblioteka Monitoringu Środowiska Zielona Góra – Gorzów Wlkp. 2000, 2002). Na omawianym obszarze badaniami monitoringowymi objęte były następujące rzeki:

- w ramach monitoringu krajowego:
 - ⇒ Odra na całej długości (4 przekroje pomiarowo-kontrolne - ppk),
 - ⇒ Warta na całej długości (1 ppk); dodatkowo uwzględniono 1 ppk zlokalizowany w jej 28,5 km, w gminie Witnica, powyżej granicy omawianego obszaru.

Ocenę jakości wód, przeprowadzoną metodą stężeń gwarantowanych i charakterystycznych badanych zanieczyszczeń w odniesieniu do przepływów mierzonych w trakcie badań w poszczególnych punktach. Stan czystości rzek kontrolowanych na obszarze gmin powiatu słubickiego, miasta Kostrzyn nad Odrą oraz gminy Słońsk w roku 1999 i 2001 w punktach pomiarowo-kontrolnych przedstawiono w tabeli

Tabela. Stan czystości rzek w 1999 i 2001r. [wg WIOŚ]

Nazwa rzeki	Lokalizacja punktu pomiarowo-kontrolnego	Km biegu rzeki	Rok 1999		Rok 2001	
			Klasa czystości	Wskaźnik decydujący	Klasa czystości	Wskaźnik decydujący
Odra	powyżej Słubic	584,1	non	fosfor ogólny, chlorofil „a”	non	chlorofil „a”
Odra	powyżej ujścia Warty (Kostrzyn nad Odrą)	615,0	non	chlorofil „a”	non	chlorofil „a”
Warta	Świerkocin	28,5	non	fosfor ogólny, chlorofil „a”, miano Coli	non	chlorofil „a”
Warta	ujście do Odry (Kotrzyń)	2,4	non	fosfor ogólny, chlorofil „a”, miano Coli	non	chlorofil „a” miano Coli

Poniżej przedstawiono ocenę stanu czystości wód w poszczególnych grupach zanieczyszczeń dla wybranych przekrojów.

Tabela .Ocena stanu czystości wód w 2001 roku dla wybranych przekrojów

Parametr	Nazwa przekroju pomiarowo-kontrolnego		
	Odra powyżej ujścia Warty (m. Kostrzyn nad Odrą)		Warta ujście do Odry (m. Kotrzyń nad Odrą)
<i>I</i>	2		4
km	2,4		2,4
Substancje organiczne	III		II
Tlen rozpuszczony	II		II
BZT ₅	II		II
ChZT-Mn	III		II
ChZT-Cr	II		II
Zasolenie	III		I
Przewodnictwo właściwe	III		I
Subst. rozp. og.	III		I
Zawiesina ogólna	III		I
Substancje biogenne	III		III

Azot azotynowy	II		III	
Fosforany	II		II	
Fosfor ogólny	III		III	
Fenole	I		I	
Metale	I		I	
Wskaźniki fizyko-chemiczne	III		III	
Wskaźniki hydrobiologiczne	non		non	
Indeks saprobowości	II		II	
Chlorofil „a”	non		non	
Stan sanitarny (miano Coli)	III		non	
Ocena ogólna w 2001 r.	non		non	

Rzeka Odra – w porównaniu do badań z 1999 roku ogólna klasyfikacja wód tej rzeki na odcinku granicznym nadal nie mieści się w granicach obowiązujących norm. O dyskwalifikacji decydowało wysokie stężenie chlorofilu „a” na całej badanej długości. W roku 2001 nastąpiła poprawa stanu czystości wód pod względem zanieczyszczeń związkami biogennymi ponieważ zmniejszyła się zawartość fosforu ogólnego do poziomu klasy III. Nastąpiła również poprawa stanu sanitarnego jakości wód, który poniżej przekroju w miejscowości. Urad, odpowiadał już III klasie czystości. Poziom zasolenia wód wyrażany wartością przewodnictwa właściwego utrzymuje się na poziomie III klasy czystości. Zawartość zawieszin transportowanych przez rzekę uległa zmniejszeniu do poziomu II klasy.

Rzeka Warta – jakość wód tej rzeki w badanych przekrojach nie odpowiadała normom obowiązującym dla wód powierzchniowych. O ich deklasyfikacji zdecydowały wskaźniki hydrobiologiczne w postaci chlorofilu „a” na całym odcinku i stan sanitarny w przekroju ujścia do Odry (Kostrzyn nad Odrą). Wody charakteryzują się wysoką zawartością związków biogennych za sprawą fosforu ogólnego i azotu azotynowego, które utrzymują się na poziomie III klasy. Zasolenie utrzymuje się na poziomie I klasy a substancje organiczne przyjmowały wartości odpowiadające II klasie z wyjątkiem przekroju w miejscowości Świerkocin. W stosunku do roku 1999 obniżeniu uległy stężenia fosforu ogólnego, fosforanów, zmalała ilość zawieszin i uległ poprawie stan sanitarny powyżej granicy omawianego obszaru.

III.4. WODY STOJĄCE

Na omawianym obszarze występują liczne jeziora polodowcowe, głównie rynnowe o charakterystycznych wydłużonych kształtach, różniące się powierzchnią, pojemnością i przeznaczeniem . .

Tabela I.3-4. Wykaz jezior na obszarze gmin objętych opracowaniem

Lp	Nazwa jeziora	Rzeka lub obręb	Powierzchnia ha	Gmina	Uwagi
1	2	3	4	5	6
27	Żabiniec	Kanał Czerwony	34,62	Górzycza	
28	Jasne	Kanał Czerwony	16,36	Górzycza	

Podsumowanie

Ocena według ogólnej klasyfikacji wykazała, że w 2001 roku rzeki Odra, Warta i Pliszka prowadziły wody nie odpowiadające normom klas czystości powierzchniowych wód płynących. O dyskwalifikacji wód decydowała najczęściej koncentracja chlorofilu jako

pochodna wysokiego poziomu biogenów, stan sanitarny i niska zawartość tlenu rozpuszczonego.

III.5. STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

III.5.1. PRZESTRZEŃ ROLNICZA

Na obszarze powiatu słuwickiego, występują trzy główne typy genetyczne gleb:

- gleby brunatne (*eutric gambisols*) a zwłaszcza gleby brunatne wylugowane (płowe - *levisols*) związane głównie z podłożem zbudowanym z glin żwałowych; np. w gminie Ośno Lubuskie gleby te obejmują prawie 80% areалу użytków rolnych
- gleby typu bielcowych (*albic arenosols, leptic podsols*), głównie pseudobielcowe, występują na terenach zbudowanych z utworów piaszczystych i żwirowych; dominują zatem w gminie Cybinka
- mady rzeczne (*fluvisols*) związane są z dolinami rzecznyymi.

Pod względem odczynu występują niemal wyłącznie gleby kwaśne lub lekko kwaśne wymagające wapnowania. . Pod względem walorów produkcyjnych przeważają gleby o średniej (klasa IV) i małej wartości (klasy V do VIz). Klasa III obejmuje w gminie tylko do kilku procent powierzchni użytkowanej rolniczo, natomiast relatywnie bardzo duży jest udział gleb najmniej urodzajnych (V – VI z klasy) sięgający do 40% przestrzeni rolniczej gminy. Te najśłabsze gleby, głównie wytworzone z piasków luźnych, albo słabo gliniastych, odznaczają się dużą przepuszczalnością, kwaśnym odczynem, małą zawartością próchnicy i słabo rozwiniętym kompleksem sorpcyjnym. Oczywiście udział gleb najśłabszych pod lasami jest jeszcze większy. Wartość produkcyjna mad rzecznych jest zróżnicowana, w zależności od składu granulometrycznego i stosunków wodnych. W dużych dolinach występują mady lekkie (głównie w strefach międzywał), mady brunatne na dawnych terenach zalewowych, obecnie chronionych wałami przeciwpowodziowymi i osuszonych systemami melioracyjnymi (mogą to być mady średnie i ciężkie) oraz mady czarnoziemne, występujące najczęściej w obniżeniach podskarpowych (reprezentują je zarówno mady średnie jak i ciężkie). Mady rzeczne wykorzystywane są najczęściej jako użytek zielony, a mady o cięższym składzie mechanicznym i uregulowanych stosunkach wodnych – jako grunty orne, niekiedy o wysokiej wartości produkcyjnej. Zwarta powierzchnia takich uprawianych mad ciężkich występuje w północno-zachodniej, „dolinowej” części gminy Górzycza. Gleby te reprezentują kompleks pszenno dobry. Kompleks pszenno dobry prawie nie występuje (jeśli nie liczyć kilku niewielkich rozproszonych enklaw), a kompleks pszenno bardzo dobry nie występuje nigdzie na całym obszarze opracowania. W areale gruntów ornych największe rozprzestrzenienie ma kompleks żytni dobry, a następnie żytni bardzo dobry oraz żytni słaby. W areale trwałych użytków zielonych prawie równy udział mają użytki zielone średnie, słabe i bardzo słabe; użytki zielone bardzo dobre i dobre prawie nie występują.

W waloryzacji przestrzeni rolniczej IUNG – Puławy gmina oceniona została poniżej 60 punktów (przy średniej krajowej 66,6 pkt), a np. gmina Słubice, która wyróżnia się stosunkowo dużym udziałem gleb urodzajnych (i to w skali całego województwa) oceniona została na 59,4 pkt. Dodać tu należy, że w ocenie punktowej wartości przestrzeni rolniczej gminy pewien „podwyższający” wpływ miały korzystne warunki klimatyczne (zwłaszcza termiczne) oraz na ogół dobre stosunki wodno-gruntowe, chociaż miejscami występują gleby albo nadmiernie przesuszone (gleby lekkie na wysoczyznach), albo nadmiernie wilgotne (w dolinach). Korzystną cechą jest też znikomy stopień skażenia środowiska glebowego. Jedynie odnotowano w gruncie nieco podwyższoną zawartość cynku, niklu i miedzi w gminie Górzycza . Stopień skażenia jest jednak niewielki: stopień I ograniczający jedynie produkcję warzyw przeznaczonych do spożycia (lub przetworów) dla dzieci oraz II – ograniczający uprawę warzyw o jadalnych liściach. Generalnie jednak środowisko glebowe

obszaru, podobnie jak całe środowisko przyrodnicze omawianego obszaru, należy do najmniej zanieczyszczonych i skażonych w Polsce, pomimo że napływają tu niekiedy transgraniczne zanieczyszczenia z uprzemysłowionych rejonów zachodniej Europy. Zanieczyszczenia te, zawarte często w opadach atmosferycznych, deponowane są m.in. w środowisku glebowym.

III.6. PRZESTRZEŃ LEŚNA

Niezbyt korzystne uwarunkowania przyrodnicze dla działalności gospodarczej (słabe gleby i mała zasobność w surowce mineralne) przyczyniły się do względnie małego antropogenicznego przekształcenia środowiska przyrodniczego na obszarze gminy Górzycza. Ten wysoki stopień „naturalności” środowiska opisywanego obszaru wyraża się jednak głównie w strukturze użytkowania terenów. Zwłaszcza wysoki jest udział lasów – ponad 46%, znacznie większy niż przeciętnie w kraju (nie wiele ponad 28%). Najbogatsze siedliska leśne zostały jednak wzięte pod uprawy, tak że ekosystemy leśne pozostawiono tylko na najmniej korzystnych gospodarczo terenach. Warto tu dodać, że udział monokultury sosnowej w lasach obszaru opracowania jest najwyższy w Polsce, co tylko częściowo tłumaczone może być warunkami siedliskowymi. Z innych gatunków drzew występują dęby, brzozy oraz świerk pospolity, modrzew i robinia akacjowata; te trzy ostatnie są tu gatunkami obcymi. Udział poszczególnych, innych niż sosna, gatunków nie przekracza zazwyczaj 3% drzewostanu leśnego.

Z leśnych typów siedliskowych największy udział mają siedliska borów suchych i borów świeżych wykształcone na piaszczysto-żwirowych równinach sandrowych.

W obrębie wielkich dolin rzecznych zachowały się liczne ale o niewielkiej powierzchni fragmenty lasów łągowych a w zagłębieniach wysoczyzn morenowych i rynnach polodowcowych – olsy. W gminie Górzycza lasy łągowe obejmują 2,3% tamtejszej, niewielkiej zresztą powierzchni leśnej). Oba te typy siedlisk umieszczone są na liście siedlisk chronionych (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 14 sierpnia 2001r.; Dz. U. Nr 92, poz.1029). Podlegają one ochronie ze względu na ich wysoki stopień naturalności, czyli wartość stanowiącą często przedmiot międzynarodowych programów ochrony przyrody. Ważna jest jednak także ich funkcja w ochronie dolin rzecznych i znaczenie w retencji wodnej.

Podstawową funkcją lasów obszaru opracowania jest funkcja gospodarcza – pozyskanie drzewa z wyrębów. W przeszłości, w miejscach zrębów całkowitych, wprowadzono sosnę jako gatunek najbardziej opłacalny. Sosnę, podobnie jak inne drzewa iglaste, cechuje oszczędna gospodarka pozyskiwanymi z gleby substancjami mineralnymi. Zdolność ta staje się jednak zgubna w przypadku wzrostu zanieczyszczeń środowiska. Obecnie system eksploatacji lasów niewiele się zmienił, a w lasach gospodarczych omawianego obszaru etaty cięć przekraczają często przyrosty drzewostanów, które np. w borach świeżych wynoszą przeciętnie około 3,3 m³/ha (średnia zasobność – około 150 m³/ha). Efekty tak przyszłej, jak i współczesnej gospodarki leśnej to – oprócz wykształcenia się monokultury świerkowej – dominacja drzewostanów młodych, w których drzewa z grupy wiekowej 60-80 lat i starszych stanowią poniżej 20% drzewostanów leśnych, np. w gminie Górzycza aż 81,3% drzewostanów leśnych należy do I-III klasy wieku.

Lasy gminy Górzycza, pomimo daleko posuniętego uproszczenia struktury przyrodniczej, stanowią jednak nadal ważne siedliska przestrzeni dla stanowisk cennych gatunków roślin i zwierząt. Nie można też pominąć ich funkcji krajobrazowej, zwłaszcza jeśli towarzyszą polom uprawnym (krajobraz polno-leśny), łąkom (krajobraz łąkowo-leśny) i w szczególności akwenom (krajobraz rolno-wodno-leśny).

Ekosystemy trawiaste, głównie łąki (o różnej intensywności uprawy), które opanowały przede wszystkim doliny dużych rzek oraz bruzdę rynny polodowcowej Ilanki-Lenki, w tym tereny osadów torfowych, nie są formą klimaksową (zostały wprowadzone na siedliskach bogatych gatunkowo lasów łągowych i wymagają stałej uprawy oraz pielęgnacji). Tym niemniej stanowią składnik struktury przyrodniczej obszaru opracowania o wysokich walorach, gdzie występują też liczne stanowiska cennych gatunków roślin i zwierząt, zwłaszcza jeśli terenom łąkowym towarzyszy bogaty system wód powierzchniowych. Dlatego też przez przyrodników traktowane są jako seminaturalny sposób zagospodarowania gruntów. Odgrywają też rolę krajobrazową. Szczególnie cenne przyrodniczo łąki występują w dolinie Warty i znaczna ich powierzchnia, wraz z ekosystemami wodnymi i przywodnymi, objęta jest ochroną prawną. Trwałe użytki zielone obejmują około 20% powierzchni obszaru opracowania.

Z innych cennych zbiorowisk nieleśnych wymienić należy roślinność wodną i szuwarową jezior, starorzeczy i cieków wodnych. W zagłębieniach terenu występują często torfowiska; na uboższych terenach sandrowych i wyższych terasach dolin występują torfowiska wysokie lub przejściowe. Z kolei strome, dobrze nasłonecznione i suche skarpy Odry i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej zajęte są przez zbiorowiska kserotermiczne – muraw stepowych. Płaty muraw kserotermicznych występujące w gminie Górzycza należą do najlepiej zachowanych w północnej Polsce. Utworzono tu Obszar Chroniony Lubuskiego Klubu Przyrodniczego Owczary (skarpa doliny Odry), gdzie ochronie podlegają liczne stanowiska ostnicy włosowatej, pajęcznicy liliowatej, mikołajka polnego i dzwonka syberyjskiego. Na obszarze opracowania występują typy zbiorowisk roślinności nieleśnej, których siedliska znalazły się na liście siedlisk chronionych (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001r. w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie – Dz.U. Nr 92, poz.1029):

- wilgotne zagłębienia międzywydmowe *Rhynchosporian albae*
- wydmy śródlądowe z murawami szczerlichowymi *Spergulo vermalis-Corynephoretum*
- twarłowodne oligomezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Chretea*
- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne *Nymphaeiion* i *Potamogetonion*
- naturalne dystroficzne zbiorniki wodne *Utricularietea intermedio-minoris*
- zalewane muliste brzegi rzek *Bidentetalia tripartiti*
- wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym *Erico-Sphagnetalia* (prawdopodobnie)
- suche wrzosowiska *Calluno-Genistion*, *Calluno-Arctostaphylion*
- pionierskie murawy napiaskowe *Sedo-Scleranthetea*
- murawy kserotermiczne *Festuco-Brometea*
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe *Molinion*
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie *Cirsio-Polygonetum*, *Trollio-Polygonetum*, *Cirsietum rivularis*
- niżowe łąki użytkowane ekstensywnie *Arrhenatheretum medioeuropaeum*
- torfowiska wysokie żywe oraz zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji *Sphagnetalia magellanici*, *Rhynchosporian albae*
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska *Caricion lasiocarpae*
- obniżenia dolinkowe i pła mszarne *Rhynchosporion albae*
- torfowiska nakredowe *Cladietum marisci*
- źródlika *Modtio-Cardaminetea*
- szuwały wielkoturzycowe *Caricetum distichae*, *Caricetum ripariae*, *Cixuto-Caricetum pseudocyperii*, a być może inne z tej grupy.

Bogactwu zbiorowisk roślinnych odpowiada również bogata fauna. Do najcenniejszych terenów stanowiących ostoje fauny należy ujście Warty, śródleśne doliny Pliszki i Ilanki oraz jeziora. Na obszarze opracowania występują takie rzadkie gatunki, jak: orzeł bielik (*Heliaëtus albicilla*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), rybołów (*Pandion heliaëtus*), puchacz (*Bubo bubo*), sowa błotna (*Lasio flammeus*), rożnec (*Anas acuta*), kropiatka (*Porzana porzana*), zielonka (*Porzana parra*), siweczka obrożna (*Charadrius hiaticula*), rybitwa białoczelna (*Sterna albifrons*), kulik wielki (*Numenius argata*), wodniczka (*Acercephalus paludicola*), batalion (*Philomachus purgnax*) i inne gatunki ptaków.

Z rzadkich gatunków ssaków wymienić można wilka (*Canis lupus*), wydrę (*Lutra lutra*), bobra (*Castor fiber*) oraz różne gatunki nietoperzy. W związku ze znaczną lesistością obszaru licznie występuje zwierzyna łowna (sarny, jelenie, dziki, lisy, jenoty, borsuki) a na terenach rolniczych liczne populacje kuropatw, bażantów, zajęcy i sarny. Z rzadkich gatunków ryb wymienić można łososia (*Salmo salar*) i minoga rzeczny (*Lamperta fluviatilis*).

Strukturą użytkowania gruntów obszar opracowania nie odbiega od struktury całego województwa. Ukształtowała się ona w wyniku wielowiekowej działalności człowieka w szczególnych warunkach siedliskowych, generalnie niesprzyjających intensywnym formom aktywności gospodarczej, w szczególności rolniczej. Tak więc na obszarze opracowania dominują tereny leśne – 46,2% powierzchni (w województwie – 49,3%). najniższą lesistością wyróżnia gmina Górzycza, gdzie występują najkorzystniejsze warunki glebowe dla produkcji rolniczej – tylko 21,1%.

Charakterystyczną cechą przestrzeni rolniczej obejmującej 41,3% obszaru (39,6% w województwie), jest wysoki udział trwałych użytków zielonych, głównie wilgotnych łąk występujących w dnach dolin rzecznych i dużych obniżeniach rynnowych. Stanowią one 22,4% powierzchni użytków rolnych i 9,2% powierzchni całego obszaru (w województwie odpowiednio 25,0% i 10,7%).

Z przedstawionej powyżej struktury użytkowania gruntów wynika znaczny odsetek pokrycia terenów otwartych omawianego obszaru trwałą pokrywą roślinną, który wynosi 31,6%, w gminie Górzycza. Taki wskaźnik jest ekologicznie korzystny i istotnie wpływa na wysoką odporność środowiska na degradację. Równocześnie korzystnie wpływa na jakość krajobrazu. Dla wysokich walorów krajobrazowych istotne znaczenie ma często mozaikowy układ rodzajów użytkowania gruntów – układ polno-łąkowo-leśny a miejscami także z udziałem wód powierzchniowych. W mezoregionie Pojezierza Łagowskiego i w strefach krawędziowych dolin rzecznych oraz rynien polodowcowych na walory krajobrazowe wpływa też rzeźba terenu. Najmniejszymi walorami krajobrazowymi odznacza się płaska strefa sandrowa pokryta rozległymi kompleksami monokulturowych lasów.

III.7. POWIETRZE

Województwo lubuskie należy do najczystszych rejonów w Polsce. W 2001r. z uwagi na emisję zanieczyszczeń gazowych woj. lubuskie znalazło się na 14 miejscu, z uwagi na zanieczyszczenia pyłowe – na 13 miejscu. Rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń na terenie województwa jest zróżnicowany, przy czym obszar opracowania korzystnie się wyróżnia jako obszar o znacznie mniejszym udziale w sumie emisji zanieczyszczeniu niż pozostała część województwa.

Stan czystości powietrza na obszarze opracowania kształtują lokalne źródła emisji oraz zanieczyszczenia napływające z terenów sąsiednich, głównie z Republiki Federalnej Niemiec, a niekiedy także z dalej położonych przemysłowych okręgów europejskich (zanieczyszczenia transgraniczne).

Napływ zanieczyszczeń transgranicznych nad obszar województwa lubuskiego, w tym nad obszar opracowania, jest zróżnicowany w zależności od warunków pogodowych, głównie od kierunku wiatrów. Najczęściej są to kierunki wiatrów z sektora zachodniego i południowo-zachodniego (*patrz rozdz.3.1.*). Zagrożenie napływem zanieczyszczonego powietrza z tych kierunków jest łagodzone wysokim udziałem terenów zalesionych.

Nieliczne zakłady produkcyjne znajdujące się na obszarze opracowania, głównie w ośrodkach miejskich, nie mają znaczącego wpływu na pogorszenie warunków aerosanitarnych obszaru opracowania. Jedynymi zakładami dla których wojewoda wydał pozwolenie o dopuszczalnych emisjach są: Zakład Przetwórstwa Oleju Przepracowanego i Baza Paliw w Koziczynie (gm. Cybinka) oraz dawne Kostrzyńskie Zakłady Papiernicze (obecnie Arctic Paper Kostrzyn S.A.) w Kostrzynie nad Odrą. Pozwolenie na emitowanie gazów i pyłów do powietrza wydał również Starosta dla następujących źródeł emisji: kotłowni zlokalizowanej przy ul. Transportowej w Słubicach – opalanej węglem (moc cieplna 5,55MW), kotłowni przy ul. Folwarcznej 5 w Słubicach również opalanej węglem (moc cieplna 16,28MW) i dla kotłowni Zakładu Przemysłu Mięsnego „Konecke” Sp.z o. o. zlokalizowanej w Słubicach na terenie Kostrzyńsko-Słubickiej Strefy Ekonomicznej – opalanej olejem opałowym (moc cieplna 5,55MW). W poszczególnych gminach obszaru opracowania dominuje funkcja rolnicza, duży udział ma również leśnictwo i turystyka.

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze opracowania są przede wszystkim stosowane przestarzałe systemy grzewcze. W obrębie zabudowy jednorodzinnej, która tu dominuje, przeważają indywidualne systemy ogrzewania. Zdalaczynne systemy ogrzewania odgrywają znikomą rolę i swoim zasięgiem obejmują jedynie do kilku budynków wielorodzinnych w miastach lub należących do byłych PGR – na wsi. Do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów prowadzących działalność gospodarczą stosuje się najczęściej paliwa stałe: węgiel i koks, które – zwłaszcza przy mniej sprawnych urządzeniach spalania – powodują emisje zanieczyszczeń do powietrza: SO₂, NO₂, CO₂, pyłów. Sporadycznie do ogrzewania obiektów stosowany jest gaz propan-butan lub olej opałowy – paliwa bardziej korzystne z ekologicznego punktu widzenia niż paliwa stałe.

Pewien udział w zanieczyszczeniu powietrza ma transport drogowy. Przez obszar opracowania przebiegają ważne trasy komunikacyjne znacznie obciążone ruchem pojazdów oraz drogi niższej kategorii, gdzie ruch jest umiarkowany lub niewielki. Z komunikacją samochodową związane są takie zanieczyszczenia jak: substancje ropopochodne, metale ciężkie, związki azotu, węglowodory i inne (np. detergenty, resztki startych opon, nawierzchni dróg oraz sól stosowana w okresie zimowym). Zanieczyszczenia pochodzące ze środków transportu ograniczają się jednak do wąskiego pasa wzdłuż ciągów komunikacyjnych, powodując tam lokalne skażenie gleb, roślinności i wód, ale na terenach zabudowanych stanowią już istotną uciążliwość. W szczególności zagrożone tego rodzaju uciążliwością są części terenów zabudowy miasta Słubice i Kostrzyn nad Odrą, w których przejścia graniczne generują szczególnie duży ruch pojazdów samochodowych (w Kostrzynie nad Odrą także ciężarowych – *patrz także rozdz.5*). Brak prowadzonych badań w strefie przydrożnej (na terenach otwartych) nie pozwala na określenie zasięgu rozprzestrzeniania się powstałych zanieczyszczeń. Badania wykonywane w innych częściach kraju umożliwiają (przez analogię) w przybliżeniu określić szerokość strefy największej kumulacji metali ciężkich i toksycznych składników spalin w odległości 50-70m od krawędzi jezdni.

Największych emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych spodziewać się można wzdłuż drogi krajowej nr 2 relacji Świecko-Poznań, wzdłuż drogi krajowej nr 22 – z Berlina do Gorzowa Wielkopolskiego, wzdłuż drogi nr 29 Słubice-Krosno-Odrzańskie i wzdłuż drogi nr 31 Słubice-Kostrzyn nad Odrą. Wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych ruch pojazdów jest bowiem największy (*patrz też rozdz. 5*). Istotnym źródłem zanieczyszczeń komunikacyjnych jest

Terminal Towarowych Odpraw Celnych, skupiający w jednym miejscu znaczny ruch pojazdów, w tym pojazdów ciężkich typu „TIR”.

III.8. HAŁAS

Standardy akustyczne środowiska określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002r. w sprawie progowych poziomów hałasu (Dz.U. Nr 8 poz.81 z 2002r.). Rozporządzenie to pozwala na wyznaczenie terenów zagrożonych hałasem. Wartości progowe są zróżnicowane w zależności od pory dnia i nocy oraz rodzaju źródła hałasu. Jak widać z zacytowanej poniżej tabeli poziom dźwięku dla terenów otwartych – nawet chronionych – nie jest normowany (tab. I.5-1).

Przekroczenie wartości progowych powoduje zaliczenie obszaru do kategorii terenu zagrożonego hałasem. Teren taki wymaga podjęcia działań doprowadzających do obniżenia poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego.

Tabela .Wartości progowe poziomów hałasu

Lp.	Przeznaczenie terenu	Wartość progowa poziomu hałasu wyrażona równoważnym poziomem dźwięku A w dB			
		drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		pora dnia – (przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom)	pora nocy – (przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom)	pora dnia – (przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia, kolejno po sobie następującym)	pora dnia – (przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom)
1	Obszary A ochrony uzdrowiskowej	60	50	50	45
2	Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	60	50	-	-
3	Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzież Tereny zabudowy szpitalnej i domów opieki społecznej	65	60	60	50
4	Tereny zabudowy mieszkaniowej	75	67	67	57

Niezależnie od progowych poziomów hałasu, których wartości określają standardy klimatu akustycznego, hałas komunikacyjny można oceniać wg subiektywnej skali uciążliwości (tab.I.5-2). Dla niektórych terenów poziom dopuszczalny należy do kategorii o średniej, a nawet dużej uciążliwości. Normy (standardy) przyjęte w przytoczonym rozporządzeniu uwzględniają bowiem realne możliwości ograniczenia hałasu komunikacyjnego.

Tabela . Skala subiektywnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego

Uciążliwość	L _{aeq} [dB]
mała	< 52
średnia	52...62
duża	63.....70
bardzo duża	> 70

Hałas komunikacyjny

Poziom hałasu i związana z nim uciążliwość zależy od natężenia ruchu, udziału pojazdów ciężkich w ogólnej liczbie przemieszczających się pojazdów, od odległości elewacji zabudowy od krawędzi jezdni, od stanu technicznego dróg, od zastosowanej nawierzchni dróg oraz od stanu technicznego pojazdów. Sieć znajdujących się na obszarze opracowania dróg krajowych, wojewódzkich i część powiatowych posiada nawierzchnię utwardzoną (asfaltową,

bitumiczną), jednakże stan techniczny tych dróg jest niezadawalający. W wielu przypadkach wymagają one modernizacji.

Istotnym źródłem hałasu na obszarze opracowania są drogi ponadlokalne, gdzie ruch pojazdów jest największy. Znaczenie mniejszy poziom hałasu związany jest z drogami niższej kategorii o niewielkim natężeniu ruchu. Najbardziej ruchliwymi drogami są [Ruch drogowy 2000, Transprojekt. Warszawa. 2001]:

- droga ekspresowa nr 2 o natężeniu ruchu powyżej 10 000 poj./dobę
- droga nr 132 Kostrzyn nad Odrą-Gorzów Wielkopolski o natężeniu ruchu około 3800 poj./dobę,
- droga krajowa nr 22 Kostrzyn nad Odrą-Krzeszyce-Gorzów Wielkopolski o natężeniu > 1500poj./dobę; droga ta przebiega przez tereny zabudowy wsi Stońsk i Lemierzyce
- droga nr 29 Słubice-Krosno Odrzańskie o natężeniu około 2100 poj./dobę,
- droga nr 31 Słubice-Kostrzyn nad Odrą o natężeniu ruchu pojazdów około 2800 poj./dobę (przebiega przez szereg wsi).

Wzmożony ruch pojazdów na tych drogach związany jest min. ze znajdującymi się w granicach opracowania 3 przejściami granicznymi (tab. I.5-3): w rejonie Kostrzyna (osobowo-towarowe dla pojazdów do 3,5 tony), w Słubicach (osobowe) i przejście graniczne w Świecku (przejście osobowo-towarowe – Terminal Towarowych Odpraw Celnych).

Tabela. Natężenie ruchu w 2000r. na przejściach granicznych (wg danych Komendy Głównej Straży Granicznej)

Przejścia graniczne	Rodzaj przejścia	Ruch:w 2000r. w tys.			
		osób	samochody osobowe	samochody ciężarowe	autobusy
Świecko	osobowo-towarowe	11225,2	3385,7	959,2	44,4
Kostrzyn nad Odrą	osobowo towarowe do (3,5 t)	10102,8	4985,8	39,1	7,2
Słubice	Osobowe	9465,2	2839,3	-	-

Największa ilość pojazdów (osobowych, towarowych i autokarów) przekracza przejście graniczne w Świecku, co istotnie wpływa na natężenie ruchu pojazdów na drogach prowadzących w jego kierunku, tj. na drodze ekspresowej nr 2, również na drogach niższej kategorii – na drodze nr 31 i na drodze nr 29.

Najbardziej uciążliwe są ulice prowadzące do przejść granicznych w Słubicach i Kostrzynie nad Odrą, gdyż przechodzą przez tereny zabudowane, w tym z zabudową mieszkaniową. Natomiast, mimo znacznego ruchu pojazdów, uciążliwość drogi nr 2 nie wpływa na środowisko zamieszkiwania sąsiednich terenów mieszkaniowych. Droga ta biegnie bowiem przez tereny niezamieszkałe, a najbliższe jednostki osadnicze (Świecko, Gajec, Rzepin i Rzepinek) usytuowane są w odległości większej niż 0,5 km. Droga nr 29 biegnie natomiast przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednostek osadniczych: Drzeńów, Cybinka i Słubice, a droga nr 31 przez Drzecin, Lisów, Golice, Pamięcin, Górzycza, Ługi Górzycskie – do połączenia z drogą nr 22. Zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana wzdłuż tych dróg znajduje się w zasięgu oddziaływania dość uciążliwego hałasu komunikacyjnego. Na hałas komunikacyjny o znacznej uciążliwości narażona jest również zabudowa zlokalizowana wzdłuż drogi nr 22. Droga ta biegnie od przejścia granicznego w Kostrzynie nad Odrą przez tereny zabudowy wsi Chyrzyno, Stońsk i Lemierzyce, oraz w sąsiedztwie obszarów chronionych (Park Krajobrazowy „Ujście Warty”). Natężenie ruchu na tej drodze, mimo jej wyższej rangi, jest już mniejsze niż na drogach nr 31 i 29 i wynosi >1500 pojazdów/dobę. Pomiary hałasu komunikacyjnego były prowadzone przez WIOŚ w obrębie zabudowy mieszkaniowej wzdłuż tras komunikacyjnych w miejscowości Cybinka, przy drodze krajowej

nr 22 (w 16 punktach drogi) oraz wzdłuż drogi nr 2, chociaż w tej ostatniej nie znajdują się wrażliwe na hałas receptory [Stan środowiska w woj. lubuskim. WIOŚ 2000r., 2002r.].

Badania hałasu w Cybince, prowadzone były w latach 1997–1998 w ramach monitoringu akustycznego [wg badania WIOŚ].

Głównym źródłem hałasu na drodze nr 22 są pojazdy ciężkie, których udział na niektórych odcinkach drogi przekracza 30% ruchu pojazdów ogółem. Podobnie jest na zachodnim odcinku drogi nr 2, gdzie udział pojazdów ciężkich wynosił prawie 40% ogółu przemieszczających się pojazdów.

W rejonie drogi nr 22, w punktach monitoringowych znajdujących się w obrębie zabudowy mieszkaniowej wsi Lemierzyce i Słońsk (*patrz tab. I.5-4*), stwierdzono przekroczenie wartości progowej poziomu dźwięku tylko przy krawędzi jezdni, chociaż przejazd samochodów ciężarowych głównie typu „TIR”, jadących w kolumnie, co zdarza się dość często, powoduje wzrost chwilowego poziomu hałasu nawet do 90 dB. Nie stwierdzono natomiast przekroczenia wartości progowych przy elewacjach budynków (przyjmując jako wartość progową dla zabudowy mieszkaniowej (wg obowiązującego rozporządzenia – 75dB dla pory dziennej), jednakże wg skali subiektywnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego (*patrz tab. I.5-2*), występującą wzdłuż tej drogi uciążliwość hałasu można uznać za dużą. Poziom hałasu o wielkości 70dB (a taki poziom stwierdzono przy krawędzi jezdni w wymienionych w przytoczonej wyżej tabeli o dwóch punktach pomiarowych) uważany jest powszechnie za wartość kwalifikującą teren do szczególnie zagrożonych.

Na terenach wypoczynkowo-rekreacyjnych (punkt pomiarowy w Chyrzynie) poziom hałasu przekroczony jest o 13 dB (przyjmując – zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem - jako wartość progową dla tego typu terenów - 60 dB). Budowa obwodnic w miejscowościach położonych wzdłuż drogi nr 22 najbardziej narażonych na hałas komunikacyjny, również wzdłuż bardzo ruchliwych, ale nie monitorowanych dróg nr 29 i 31, pozwoli na wyeliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów zabudowy i zmniejszenie poziomu hałasu w obrębie zabudowy mieszkaniowej.

W szczególności zasadna jest budowa obwodnicy północnej miasta Kostrzyna, zgodnie z założeniami Strategii rozwoju miasta Kostrzyna [Strategia rozwoju miasta Kostrzyna...2001]. Realizacja tej obwodnicy jest jednak ogromnym przedsięwzięciem, wiąże się bowiem równocześnie z koniecznością budowy nowej przeprawy mostowej na Odrze (na północ od miasta) i w konsekwencji przebudowy układu drogowego po stronie niemieckiej.

Na istotną poprawę warunków klimatu akustycznego w Kostrzynie nad Odrą korzystnie wpłynęły by również zakładane w Strategii rozwoju miasta – przedsięwzięcia polegające na modernizacji drogi Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski oraz modernizacja trasy północ – południe i budowie małej obwodnicy.

Badania poziomu hałasu w Cybince prowadzone były w sąsiedztwie dróg tranzytowych (ul. Słubicka, Krośnieńska, Kościuszki, Białkowska i Dąbrowskiego) przechodzących przez miasto (tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej), zarówno w porze dziennej (w 10 punktach pomiarowych), jak i w porze nocnej (w 5 punktach). Równoważny poziom dźwięku (uśredniony) wynosił 70dB w porze dziennej i 71,7 dB w porze nocnej, jednakże średni maksymalny poziom dźwięku w porze nocnej osiągał aż 88,1dB.

Poważne źródło hałasu o znacznym zasięgu stanowią również linie kolejowe. Przez obszar opracowania przebiega ważna linia transeuropejska o znaczeniu kontynentalnym relacji Poznań-Berlin. Linia ta biegnie w bliskim sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej wsi Kunowice, Gajec i Rzepin. Mniejsze znaczenie ma linia kolejowa relacji Szczecin-Kostrzyn nad Odrą-Rzepin-Zielona Góra oraz Wrocław-Zielona Góra-Rzepin-Górzycza-Kostrzyn nad Odrą. Linie te wykorzystywane są również do przewozu towarowego, a stacja Rzepin stanowi ważną węzłową stację przeładunkową. Zasięg uciążliwości hałasowej linii kolejowych i stacji

przeładunkowej może sięgać nawet do 300m. Na pozostałych liniach kolejowych ruch pociągów jest albo zawieszony (np. Chyrzyno-Słońsk-Lemierzyce-Gorzów Wlkp.), albo sporadyczny (np. na odcinku z Kunowic do Koziczyna gdzie odbywa się sporadyczny przewóz towarów) i nie wpływa istotnie na klimat akustyczny znajdującej się w sąsiedztwie tych tras zabudowy mieszkaniowej.

Hałas przemysłowy

Na obszarze opracowania nie występują obiekty, które stanowiłyby poważne źródło uciążliwej emisji hałasowej. Zasięg hałasu ogranicza się najczęściej do najbliższego otoczenia obiektu. Wśród skontrolowanych w 2001r. przez WIOŚ (głównie w ramach działań interwencyjnych) obiektów przemysłowych woj. lubuskiego, nie znalazły się zakłady zlokalizowane na obszarze opracowania.

Podsumowanie

Głównym źródłem hałasu na obszarze opracowania jest ruch samochodowy, zwłaszcza ruch ciężarowy tranzytowy po drodze krajowej nr 22 i nr 2. Ruch ten powoduje istotne pogorszenie klimatu akustycznego w obrębie położonej wzdłuż tras zabudowy mieszkaniowej. Stwarza to konieczność wyeliminowania ruchu tranzytowego z tych miejscowości poprzez budowę obwodnic, a następnie modernizację dróg (poszerzenie pasów dróg i odpowiednie zagospodarowanie tych pasów oraz poprawę stanu technicznego nawierzchni). Dla ochrony zabudowy położonej w zasięgu oddziaływania akustycznego drogi nr 22, celowe byłoby zabezpieczenie przed hałasem poprzez budowę ekranów akustycznych lub budowa obwodnic.

Hałas kolejowy na obszarze opracowania ma mniejsze znaczenie. Ruch pociągów na niektórych trasach został bowiem zawieszony lub poważnie ograniczony. Najbardziej uciążliwa pozostaje linia transeuropejska relacji granica państwa-Poznań wykorzystywana dla transportu pasażerskiego i towarowego

Pozostałe źródła hałasu (m.in. z zakładów produkcyjnych) mają zasięg lokalny i nie powodują znaczącego pogorszenia klimatu akustycznego na obszarze opracowania.

III.9. WODY PODZIEMNE

Według podziału hydrogeologicznego Polski, obszar opracowania znajduje się w większości w zasięgu I Regionu Szczecińskiego. Z jednostek hydrogeologicznych niższego rzędu w ramach Regionu Szczecińskiego wyróżniono podregiony: I 3 – doliny Warty – Noteci, I 4 - Kotliny Kostrzyńskiej oraz I A – rejon Słubic.

Generalnie w regionie Szczecińskim główny użytkowy poziom wodonośny zalega w piaskach i żwirach czwartorzędowych na głębokości od kilku do 80 m ppt a jego miąższość zmienia się w przedziale od kilku do 50 m (lokalnie więcej). W zasięgu podregionu Doliny Warty - Noteci główny poziom wodonośny zalega na głębokości do kilkunastu metrów, a jego miąższość osiąga od kilkunastu do 50 m. W podregionie Kotliny Kostrzyńskiej głębokość zwierciadła głównego użytkowego poziomu wód podziemnych wynosi od kilku do 60 m a miąższość warstwy wodonośnej 10 – 30 m. Rejon Słubic charakteryzuje się zaleganiem głównego poziomu wodonośnego na głębokości do 10 m ppt i miąższością warstwy wodonośnej do 20 m. Wydajność w całym regionie wynosi 10-90 m²/h; w podregionie Doliny Warty – Noteci 30 – 70 m²/h, w podregionie Kotliny Kostrzyńskiej: 30 – 60 m³/h a w rejonie słubickim – 30 do 70 m²/h.

W regionie Wielkopolskim główny poziom użytkowych wód podziemnych zalega w piaskach i w piaskach ze żwirami na głębokości od kilku do 60 m ppt, miąższość warstwy wodonośnej osiąga od kilku do 25 m a wydajność 10-70 m³/h.

Wody trzeciorzędowe na obszarze opracowania odgrywają podrzędną rolę i nie są eksploatowane. Występują one w piaskach drobno- lub średnioziarnistych na głębokości 20-100 m; w Regionie Wielkopolskim – na głębokości do 60 m ppt; m.in. na zachód od miejscowości Cybinka znajduje się niewielki obszar z płytko zalegającym poziomem wód trzeciorzędowych. Wody trzeciorzędowe znajdują się pod ciśnieniem (napięte zwierciadło wód) a ich wydajności wahają się od kilku do 60 m³/h (w Regionie Wielkopolskim – do 50 m³/h).

Generalnie wydajność czwartorzędowych użytkowych wód podziemnych w zasięgu wielkich dolin i innych obniżen dolinnych są znacznie wyższe (> 30 m³/h) niż na obszarach wysoczyznowych (zwykle < 10 m³/h). W dolinach użytkowe warstwy wód podziemnych są jednak znacznie słabiej naturalnie zabezpieczone przed infiltracją zanieczyszczeń z powierzchni gruntu. Najkorzystniejsze pod tym względem warunki występują w zasięgu mezoregionu Pojezierza Łagowskiego (wysoczyzna morenowa).

Obszar opracowania znajduje się w zasięgu dwóch głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP):

- GZWP nr 144 „Wielkopolska Dolina Kopalna”
- GZWP nr 137 „Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (Warta)”.

Pierwszy z wymienionych zbiorników, tj. GZWP nr 144, obejmuje środkową część obszaru. Północną granicę tego GZWP wyznacza linia przebiegająca (idąc od zachodu): na północ od wsi Pławidło (dolina Odry), pomiędzy wsiami Pamięcin i Golice, przez wieś Radów, Świniary, Rożkowo po Grabno. Południowy zasięg zbiornika określa linia przebiegająca (idąc od zachodu): na południe od wsi Urad i – dalej – Koziczyn, na północ od wsi Sądów, a następnie przebiegając prawie prostolinijnie przez rozległy obszar leśny Puszczy Rzepińskiej dochodzi do Grodkowa. W zasięg omawianego GZWP nr 144 wchodzi większa część gminy Słubice (w tym całe miasto) i Rzepin oraz niewielki południowy fragment gminy Ośno Lubuskie i północny fragment gminy Cybinka. Zbiornik zawierający wody podziemne w środowisku porowym związanym z doliną kopalną charakteryzuje średnia głębokość ujęć – 60m ppt, moduł zasobności 1,5 l/s/km² oraz zasoby – 53 tys. m³/d.

GZWP nr 137 „Pradolina Toruń-Eberswalde (Warta)” znajduje się w północnej części obszaru opracowania pokrywając się z mezoregionem Kotliny Gorzowskiej i obejmując też część doliny Odry. W zasięgu tego zbiornika znajduje się miasto Kostrzyn nad Odrą, gmina Słońsk oraz północna część gminy Górzycza (na północ od Górzycy). Zbiornik zawierający czwartorzędowe wody podziemne w środowisku porowym charakteryzuje przeciętna głębokość ujęć 40m ppt, szacunkowe zasoby dyspozycyjne 369 tys. m³/d. Wody tego zbiornika są słabo naturalnie zabezpieczone przed infiltracją zanieczyszczeń z powierzchni.

III.10. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych na terenie gminy Górzycza nie występują.

III.11. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ZŁOŻA KOPALIN

Obszar opracowania położony jest w regionie niezbyt zasobnym w użyteczne kopaliny, jeśli nie liczyć pospolitego w całym kraju kruszywa. Z surowców energetycznych wymienić tu można ropę naftową, gaz ziemny oraz węgiel brunatny. Ropa naftowa (złoża o niewielkich zasobach) i gaz ziemny występują w obszarze górniczym „Ługi Górzyckie” na terenie gminy Górzycza (złoża eksploatowane). Złoża kruszyw występują w rejonach: Owczar (złoża

piasków i żwirów w gminie Górzycy), Górzycy (surowce okrucowe – gmina Górzycy) Okolicznością sprzyjającą rozwojowi eksploatacji kruszyw może być realizacja planowanych inwestycji drogowych i kolejowych.

III.12. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

- Wyznaczony teren górniczy związany jest z eksploatowanym złożem (przewaga złóż ropy naftowej i gazu) w obszarze strefy Ługi Górzyckie (na północ od Górzycy).

IV. Środowisko kulturowe Gminy Górzycy.

IV.1. Zasady ochrony konserwatorskiej.

2.1. Strefa „A” - ścisłej ochrony konserwatorskiej.
2.2. Strefa „B” - ochrony konserwatorskiej.
2.3. Strefa „K” - ochrony krajobrazu kulturowego, którą objęto układy zieleni posiadającej wartości historyczne, kompozycyjne i krajobrazowe, w tym założenia parkowe, cmentarze, nasadzenia przydrożne.

2.4. Obiekty w ewidencji konserwatorskiej - budynki mieszkalne, gospodarcze, usługowe i użyteczności publicznej, folwarki, cmentarze, parki.

2.5. Strefy ochrony archeologicznej.

2.5.1. Strefa „W I” - pełnej ochrony konserwatorsko - archeologicznej.

2.5.2. Strefa „W - II” - częściowej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, dopuszczających inwestowanie pod określonymi warunkami.

2.5.3. Strefa „W - III” - ograniczonej ochrony konserwatorskiej, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych, w przypadku podejmowania prac ziemnych.

2.5.4. Stanowiska w ewidencji konserwatorskiej.

IV.2. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków Gminy Górzycy.

Na obszarze gminy Górzycy występują n/w zabytki nieruchome i archeologiczne objęte ochroną konserwatorską, ujęte w zasobach LWKZ:

- historyczne zespoły budowlane i układy ruralistyczna w ramach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej

- obiekty ujęte w ewidencji konserwatorskiej - budynki mieszkalne, gospodarcze, usługowe i użyteczności publicznej, folwarki, cmentarze, parki

- stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i do ewidencji konserwatorskiej oraz tereny objęte strefą ochrony archeologicznej.

Gmina Górzycy

Obiekty w rejestrze zabytków

/bez stanowisk archeologicznych/

Chyrzyno /Kietzerbusch/

Czarnów /Tschernow/

1. kościół filialny p.w. Matki Boskiej Szkalperzowej - nr rej. 1911 z 19.04.1971 r.
średniowieczny, przebudowany w XVI w. w 1824 spalony, w l. 1826-27 -
odbudowany niemal od podstaw

Górzycza /Göritz/

1. kolegiata p.w. Matki Łaski Bożej z 1412 r. nr K.O.K.-1-303/80 z 21.01.1980r.
rozbudowany w 1767 r.; zniszczony w czasie II wojny, odbudowany w l. 1976-82

Laski Lubuskie /Lässig/

1. kościół filialny p.w. Narodzenia NMP z XV w. - nr rej. 365 z 22.06.1963 r. wieża z 1742 r.

Ługi Górzyckie

Owczary /Ötscher, Detscher/

1. Dwór - ruina z ok. poł. XIX w. nr rej. 1915 z 19.04.1971 r.

Pamięcin /Frauendorf/

1. kościół filialny p.w. Wniebowzięcia NMP z XVIII w. - nr rej. 365 z 22.06.1963 r. w
miejscu średniowiecznego
2. spichlerz w zespole folwarcznym z k. XVIII w. nr rej. 1916 z 19.04.1971 r.

Radówek /Kleine Rade/

1. kościół filialny p.w. Matki Boskiej Różańcowej z pocz. XV w. - nr rej. 42 z 26.10.1976 r.
wieża z 1643 r.

Spudłów /Spudlow/

1. kościół gotycki /XIV w./, wieża z XVI w. - nr K.O.K.I-1001/64 z 09.03.1964r. zniszczony
w 1945 r, obecnie ruina

Stańsk /Stenzig/

1. kościół filialny p.w. św. Józefa Rzemieślnika z pocz. XIV w. - nr K.O.K.I-1002/64 z
09.03.1964r. przebudowany w XVI w., wieża z XVIII i XIX w.

Żabczyn

Żabice /Säpzig/

1. kościół filialny p.w. Najświętrzego Serca Pana Jezusa - nr rej. 1003 z 09.03.1964 r.
metryka średniowieczna, przebudowany od podstaw w l. 1765-70 i na pocz. XIX w.;
góra wieży z 1829 r.

Gmina Górzycza

Obiekty w ewidencji - karty adresowe

Czarnów

1.	Kościół p.w. MBSZ		XV/XVI, XIX/XX
2.	obora	ul. Cmentarna 1	ok. 1925 r.
3.	dom	ul. Cmentarna 2	ok. 1880 r.
4.	stodoła	ul. cmentarna 2	pocz. XX w.
5.	dom	ul. Cmentarna 3	ok. 1920 r.
6.	stodoła	ul. Cmentarna 3	ok. 1920 r.
7.	obora	ul. Cmentarna 4	pocz. XX w.
8.	dom	ul. Cmentarna 6	ok. 1910 r.
9.	dom	ul. K. Wielkiego 2	ok. 1910 r.
10.	stodoła	ul.K. Wielkiego 3	ok. 1930 r.
11.	chlew	ul. K. Wielkiego 3	k. XIX w.
12.	stodoła	ul. K. Wielkiego 4	3 ćw. XIX w.
14.	dom	ul. K. Wielkiego 6	pocz. XX w.
15.	dom	ul. K. Wielkiego 8	pocz. XX w.

16.	stodoła	ul. K. Wielkiego 8	pocz. XX w.
17.	dom	ul. K. Wielkiego 11	pocz. XX w. - 1938r.
18.	dom	ul. K. Wielkiego 12	ok. 1870 r.
19.	dom	ul. K. Wielkiego 13	k. XIX w.
20.	stodoła	ul. K. Wielkiego 13	k. XIX w.
21.	dom	ul. K. Wielkiego 15	pocz. XX w.
22.	dom	ul. K. Wielkiego 17	ok. 1880 r.
25.	obora	ul. K. Wielkiego 17	k. XIX w.
24.	dom	ul. K. Wielkiego 19	ok. 1920 r.
25.	obora	ul. K. Wielkiego 19	ok. 1927 r.
26.	dom	ul. K. Wielkiego 18	ok. 1910r.
27.	stodoła	ul. K. wielkiego 18	ok. 1920r.
28.	stodoła	ul. K. Wielkiego 22	ok. 1920r.
29.	sklep GS	ul. K. Wielkiego	pocz. Xx w.
30.	wozownia k. sklepu	ul. K. Wielkiego	pocz. XX w.
31.	dom	ul. Kolejowa 1	k. XIX w.
32.	dom	ul. Kolejowa 2	ok. 1920 r.
33.	dom	ul. Kolejowa 4	ok. 1920 r.
34.	dom	ul. Kolejowa 5	3 ćw. XIX w.
35.	spichlerz	ul. Kolejowa 5	ok. 1880 r.
36.	stodoła	ul. Kolejowa 5	3 ćw. XIX w.
37.	dom	ul. Kolejowa 7 ok. poł.	XIX w.
38.	obora	ul. Kolejowa 7	k. XIX w.
39.	dom	ul. Kolejowa 9	3 ćw. XIX w.
40.	obora	ul. Kolejowa9	pocz. XX w.
41.	dom	ul. Kolejowa 11	ok. 1930 r.
42.	poczta	ul. Kolejowa 12	ok. 1935 r.
43.	dom	ul. Kolejowa 15	ok. 1920 r.
44.	dom	ul. Kolejowa 16	ok. 1920 r.
45.	dom	ul. Kolejowa 18	ok. 1920 r.
46.	obora	ul. Kopernika 1	ok. 1910 r.
47.	dom	ul. Kopernika 2	ok. 1930 r.
48.	dom	ul. Kopernika 3	k. XIX w.
49.	dom	ul. Kopernika 7	XIX/XX w.
50.	stodoła	ul. Kopernika 7	ok. 1910 r.
51.	dom	ul. Kopernika 8	1910 r.
52.	obora	ul. Kopernika 8	1910 r.
53.	stodoła	ul. Kopernika 8	ok. 1910 r.
54.	dom	ul. Kopernika 9	ok. 1880 r.
55.	stodoła	ul. Kopernika 9	ok. 1880 r.
56.	dom	ul. Kopernika 10	k. XIX w.
57.	obora	ul. Kopernika 10	ok. 1920 r.
58.	dom	ul. Kopernika 12	3 ćw. XIX w.
59.	dom	ul. Kopernika 16	XIX/XX w.
60.	stodoła	ul. Kopernika 16	XIX/XX w.
61.	obora	ul. Kopernika 17	ok. 1930 r.
62.	obora	ul. Kopernika 19	pocz. XX w.
63.	dom	ul. Kopernika 22	pocz. XX w.
64.	obora	ul. Kopernika 22	pocz. XX w.
65.	dom	ul. Królowej Jadwigi	ok. 1920 r.

66.	dom	ul. Królowej Jadwigi 1ok. 1920 r.
67.	dom	ul. Królowej Jadwigi 2pocz. XX w.
68.	stodoła	ul. Królowej Jadwigi 3ok. 1920 r.
69.	dom	ul. Królowej Jadwigi 43 ćw. XIX w.
70.	stodoła	ul. Królowej Jadwigi 4ok. 1930 r.
71.	obora	ul. Królowej Jadwigi 4ok. 1930 r.
72.	dom wł. J. Kawiński	ul. K. Jadwigi 5 poł. XIX w.
73.	stodoła	ul. K. Jadwigi 5 k. XIX w.
74.	obora	ul. K. Jadwigi 5 ok. 1880 r.
75.	obora	ul. K. Jadwigi k. XIX w.
76.	dom wł. K. Sulmiński	ul. K. Jadwigi 7 ok. poł. XIX w.
77.	obora	ul. K. Jadwigi 7 k. XIX w.
78.	obora	ul. K. Jadwigi 7 ok. 1870 r.
79.	stodoła	ul. K. Jadwigi 7 ok. 1870 r.
80.	stodoła	ul. K. Jadwigi 7 poł. XIX w.
81.	kuchnia letnia	ul. K. Jadwigi 7 k. XIX w.
82.	dom	ul. K. Jadwigi 7a 3 ćw. XIX w.
85.	obora	ul. K. Jadwigi 7a 3 ćw. XIX w.
84.	dom	ul. K. Jadwigi 8 ok. 1890 r.
85.	stodoła	ul. K. Jadwigi 8 pocz. XX w.
86.	stajnia	ul. K. Jadwigi 8 pocz. XX w.
87.	dom	ul. K. Jadwigi 9 ok. 1925 r.
88.	stodoła	ul. K. Jadwigi 9 k. XIX w.
89.	wozownia i stajnia	ul. K. Jadwigi 9 ok. 1925 r.
90.	dom	ul. K. Jadwigi 10 ok. 1860 r.
91.	obora i stajnia	ul. K. Jadwigi 10 ok. 1910 r.
92.	stodoła	ul. K. Jadwigi 10 XIX/XX w.
93.	obora	ul. K. Jadwigi 11 pocz. XX w.
94.	dom	ul. K. Jadwigi 12 k. XIX w.
95.	stodoła	ul. K. Jadwigi 12 k. XIX w.
96.	obora	ul. K. Jadwigi 12 k. XIX w.
97.	dom	ul. K. Jadwigi 15 ok. 1920 r.
98.	dom	ul. K. Jadwigi 16 ok. 1870 r.
99.	obora	ul. K. Jadwigi 16 ok. 1870 r.
100.	stodoła	ul. K. Jadwigi 18 3 ćw. XIX w.
101.	chlew	ul. K. Jadwigi 18 k. XIX w.
102.	dom	ul. K. Jadwigi 22 ok. 1920 r.
103.	stodoła	ul. K. Jadwigi 22 1925 r.
104.	obora	ul. K. Jadwigi 22 1925 r.
105.	dom	ul. K. Jadwigi 26 ok. 1920 r.
106.	obora	ul. K. Jadwigi 26 ok. 1920 r.
107.	dom	ul. Krótka 1 ok. 1880 r.
108.	dom	ul. Mickiewicza 2 k. XIX w.
109.	dom	ul. Mickiewicza 5 k. XIX w.
110.	dom	ul. Mickiewicza 10 pocz. XX w.
111.	stodoła	ul. Mickiewicza 10 pocz. XX w.
112.	stodoła	ul. Mickiewicza 12 ok. 1930 r.
113.	dom	ul. Mickiewicza 14 ok. 1910 r.
114.	dom	Pl. Wolności 4ok. 1920 r.
115.	stodoła	Pl. Wolności 4 pocz. XX w.

116. dom	Pl. Wolności 6	ok. 1920 r.
117. stodoła	Pl. Wolności 6	pocz. XX w.
118. dom	Pl. Wolności 7	ok. 1880 r.
119. dom	Pl. Wolności 8	ok. 1830 r.
120. dom	Pl. Wolności 9	XIX/XX w.
121. obora	Pl. Wolności 9	k. XIX w.
122. stodoła	Pl. Wolności 10	pocz. XX w.
123. stodoła	Pl. Wolności 10a	ok. 1930 r.
124. obora	Pl. Wolności 10a	ok. 1920 r.
125. dom	Pl. Wolności 11	3 ćw. XIX w.
126. stodoła	Pl. Wolności 11	k. XIX w.
127. dom	Pl. Wolności 12	3 ćw. XIX w.
128. dom	Pl. Wolności 13	k. XIX w.
129. obora	Pl. Wolności 13	k. XIX w.
130. obora	Pl. Wolności 13a	1923 r.
131. dom	Pl. Wolności 14	ok. 1925 r.
132. dom	Pl. Wolności 15	3 ćw. XIX w.
133. stajnia	Pl. Wolności 15	pocz. XX w.
134. dom	ul. Polna 1	pocz. XX w.
135. stodoła	ul. Polna 1	pocz. XX w.
136. dom	ul. Polna 2	pocz. XX w.
137. stodoła	ul. Polna 2	pocz. XX w.
138. dom	ul. Polna 4	pocz. XX w.
139. dom	ul. Polna 5	pocz. XX w.
140. stodoła	ul. Polna 5	pocz. XX w.
141. dom	ul. Polna 7	pocz. XX w.
142. dom	ul. Polna 11	ok. 1930 r.
143. stodoła	ul. Polna 11	ok. 1920 r.
144. dom	ul. Słońska 3	ok. 1930 r.
145. stodoła	ul. Słońska 3	ok. 1930 r.
146. obora	ul. Słońska 3	1938 r.
147. dom	ul. Słońska 13	ok. 1925 r.
148. stodoła	ul. Słońska 13	ok. 1925 r.
149. chlew	ul. Słońska 13	ok. 1925 r.
150. dom	ul. Słońska 14	ok. 1930 r.
151. dom	ul. Słońska 15	ok. 1930 r.
152. dom	ul. Stańska 1	ok. 1910r.
155. świetlica	ul. Stańska	ok. 1935r.
154. stodoła	ul. Stańska 4	pocz. XXw.
155. dom	ul. Stańska 4	1 pół. XIXw.
156. stodoła	ul. Stańska 6	k. XIXw.
157. dom	ul. Stańska 10	ok. pół. XIXw.
158. obora	ul. Stańska 10	ok. 1920r.
159. stodoła k. szkoły		pocz. XXw.
160. pozost. cmentarza		XIXw.
161. szkoła podstawowa		pocz. XXw.
162. dom nr 20 wł. Kitenka		k. XIXw.

Górzycza

1. Kościół filialny p.w. NMP

XVI-1982

2.	dom	ul. Kolejowa 6	ok. 1930 r.
3.	poczta	ul. Kostrzyńska 2	ok. 1920 r.
4.	dom	ul. Kostrzyńska 5	ok. 1870 r.
5.	obora	ul. Kostrzyńska 5	ok. 1932 r.
6.	biura	ul. 1-go Maja 1	ok. 1920 r.
7.	dom	ul. Kostrzyńska 6	ok. poł. XIX w.
8.	dom	nr 6, wł. Nowakowski	poł. XIX w.
9.	bank	nr 7	k. XIX w.
10.	dom	ul. Kostrzyńska 8	ok. 1890 r.
11.	dom	ul. Kostrzyńska 11	ok. 1880 r.
12.	dom	ul. Kostrzyńska 12	3 ćw. XIX w.
15.	dom	ul. Kostrzyńska 18	ok. 1935 r.
14.	stodoła	ul. Narutowicza 3	XIX w.
15.	dom i stajnia	ul. Narutowicza 6	k. XIX w.
16.	obora	ul. Narutowicza 6	k. XIX w.
18.	dom	ul. Narutowicza 7	3 ćw. XIX w.
19.	stodoła	ul. Narutowicza 7	k. XIX w.
20.	dom	ul. Ogrodowa 1	ok. 1910 r.
21.	dom	Pl. Wolności 2	pocz. XX w.
22.	dom	Pł. Wolności 11	k. XIX w.
23.	dom	Pl. Wolności 14	ok. 1880 r.
24.	dom	Pl. Wolności 18	ok. 1925 r.
25.	dom	Pl. Wolności 20	ok. 1880 r.
26.	dom	Pl. Wolności 26	ok. 1920 r.
27.	dom	Pl. Wolności 30	ok. 1920 r.
28.	dom	Pl. Wolności 34	ok. 1930 r.
29.	dom	Pl. Wolności 35	k. XIX w.
30.	dom	Pl. Wolności 37	ok. 1920 r.
31.	dom	Pl. Wolności 39	k. XIX w.
32.	stodoła	Pl. Wolności 39	k. XIX w.
33.	obora	Pl. Wolności 39	k. XIX w.
34.	dom	ul. Polna 2	ok. 1880 r.
35.	dom	ul. Polna 3	pocz. XX w.
36.	stodoła	ul. Polna k. nr 3	ok. 1920 r.
37.	warsztat	ul. Polna 6	ok. 1920 r.
38.	stodoła	ul. Polna k. nr 8	ok. 1930 r.
39.	stajnia	ul. Polna 37	ok. 1920 r.
40.	stodoła	ul. Polna 37	ok. 1920 r.
41.	dom	ul. 1-go Maja 2	ok. poł. XIX w.
42.	obora	ul. 1-go Maja 2	ok. 1915 r.
43.	dom	ul. 1-go Maja 3	ok. 1930 r.
44.	dom	ul. 1-go Maja 4	ok. 1920 r.
45.	dom	ul. 1-go Maja 5	k. XIX w.
46.	dom	ul. 1-go Maja 7	ok. poł. XIX w.
47.	stodoła	ul. 1-go Maja 7	3 ćw. XIX w.
48.	dom	ul. 1-go Maja 8	1928 r.
49.	dom	ul. 1-go Maja 12	pocz. XX w.
50.	dom	ul. 1-go Maja 13	ok. 1910 r.
51.	dom	ul. 1-go Maja 14	ok. 1880 r.
52.	stajnia	ul. 1-go Maja 14	pocz. XX w.

53.	dom	ul. Rzepińska 6	k. XIX w.
54.	dom	ul. Rzepińska 8	pocz. XX w.
55.	dom	ul. Rzepińska 1	3 ćw. XIX w.
56.	obora	ul. Rzepińska 1	1927 r.
57.	dom	ul. Robotnicza 2	ok. 1919 r.
58.	obora	ul. Robotnicza 2	ok. 1910 r.
59.	dom	ul. Robotnicza 3	ok. 1930 r.
60.	d. czworaki	ul. Robotnicza 4/5	ok. 1920 r.
61.	magazyn d. folwarku	ul. Robotnicza	ok. 1930 r.
62.	obory d. folw.	ul. Robotnicza	ok. 1920 r.
63.	dom	ul. Rzepińska 9	ok. 1870 r.
64.	drewutnia	ul. Rzepińska 9	pocz. XXw.
65.	dom	ul. Rzepińska 11	k. XIX w.
66.	obora	ul. Rzepińska 11	ok. 1925 r.
67.	posterunek MO	ul. Wolności	1901 r.
68.	sklep GS	ul. Wolności	ok. 1920 r.
69.	sklep GS	ul. Wolności	k. XIX w.
70.	dom	ul. Wolności 1	ok. 1920 r.
71.	dom	ul. Wolności 2	ok. 1920 r.
72.	obora	ul. Wolności 3	XIX/XX w.
75.	dom	ul. Wolności 3/5	ok. 1920 r.
74.	dom	ul. Wolności 4	ok. 1930 r.
75.	dom	ul. Wolności 7	pocz. XX w.
76.	obora	ul. Wolności 7	ok. 1930 r.
77.	stodoła	ul. Wolności 7	ok. 1920 r.
78.	stajnia	ul. Wolności 7	k. XIX w.
79.	dom	ul. Wolności 8	XIX/XX w.
80.	obora	ul. Wolności 8	pocz. XX w.
81.	dom	ul. Wolności 9	ok. 1920 r.
82.	dom	ul. Wolności 10	ok. 1910 r.
85.	dom	ul. Wolności 11	3 ćw. XIX w.
84.	obora	ul. Wolności 11	ok. 1920 r.
85.	dom	ul. Wolności 13	ok. 1930 r.
86.	obora	ul. Wolności 14	ok. 1880 r.
87.	stajnia	ul. Wolności 15	ok. 1920 r.
88.	dom	ul. Wolności 15	ok. 1880 r.
89.	stodoła	ul. Wolności 15	ok. 1910 r.
90.	dom	ul. Wolności 16	ok. 1860 r.
91.	dom	ul. Wolności 18	k. XIX w.
92.	dom	ul. Wolności 31	ok. poł. XIX w.
95.	dom	ul. Wolności 34	ok. 1930 r.
94.	biblioteka	ul. Wolności 40	ok. 1920 r.
95.	bram. i pozos. parku dwór.		2 poł. XIX w.
96.	brama cmentarna		k. XIX w.
97.	ogrodzenie i bram. cmentarna		k. XIX w.
98.	pozast. nagrobków na murze		k. XIX w.
99.	aleja na cmentarzu		k. XIX w.
100.	dom	ul. Kolejowa 4	ok. 1930 r.

Laski

1.	Kościół par. p.w. NMP	1742 r
2.	dom nr 1 wł. M. Szczerbień	ok. 1925 r.
5.	dom nr 4 wł. S. Gawda	ok. 1880 r.
4.	obora nr 4 wł. S. Gawda	ok. 1880 r.
5.	dom nr 5 wł. J. Zagrobelny	1876 r.
6.	dom nr 6 wł. J. Wróbel	1873 r.
7.	obora nr 6 wł. J. Wróbel	1873 r.
8.	dom nr 9 wł. S. Szczerbak	ok. 1870 r.
9.	stodoła nr 9 wł. S. Szczerbak	ok. 1935 r.
10.	obora nr 9 wł. S. Szczerbak	ok. 1870 r.
11.	plebania nr 10	k. XIX w.
12.	dom nr 11 wł. ZR Pamięcin	3 ćw. XIX w.
15.	obora nr 11 wł. ZR Pamięcin	3 ćw. XIX w.
14.	dom nr 15 wł. ZR Pamięcin	ok. 1890 r.
15.	stodoła nr 15 wł. ZR Pamięcin	ok. 1935 r.
16.	obora nr 15 wł. ZR Pamięcin	1889 r.
17.	dom nr 14 wł. ZR Pamięcin	ok. 1880 r.
18.	obora nr 14 wł. ZR Pamięcin	k. XIX w.
19.	stodoła nr 16 wł. S. Szczerbin	pocz. XX w.
20.	dom nr 17 wł. W. Choryszko	ok. 1890 r.
21.	stodoła nr 17 wł. W. Choryszko	k. XIX w.
22.	dom nr 19 wł. ZR Pamięcin	ok. 1925 r.
23.	obora nr 19 wł. ZR Pamięcin	ok. 1925 r.
24.	dom nr 28 wł. Z. Chróściel	k. XIX w.
25.	dom nr 50 wł. M. Żak	ok. 1920 r.
26.	stodoła nr 50 wł. M. Żak	ok. 1920 r.
27.	dom nr 51 wł. ZR Pamięcin	3 ćw. XIX w.
28.	dom nr 52 wł. B. Choryszko	3 ćw. XIX w.
29.	stodoła nr 52 wł. S. Guligiński	ok. poł. XIX w.
30.	dom nr 55 wł. S. Gulibiński	ok. poł. XIX w.
31.	dom nr 54 wł. ZR. Pamięcin	3 ćw. XIX w.
32.	spichlerz nr 54 wł. ZR Pamięcin	3 ćw. XIX w.
33.	obora nr 54 wł. ZR Pamięcin	pocz. XX w.
34.	dom nr 55 wł. ZR Pamięcin	ok. 1880 r.
35.	stodoła nr 55 wł. ZR Pamięcin	ok. 1920 r.
36.	obora nr 55 wł. ZR Pamięcin	ok. 1880 r.
37.	dom nr 56 wł. F. Donicka	XIX w.
38.	dom nr 57 wł. J. Lis	ok. 1880 r.
39.	obora nr 57 wł. J. Lis	ok. 1880 r.
40.	obora nr 57 wł. J. Lis	pocz. XX w.
41.	dom nr 58 wł. ZR Pamięcin	ok. 1880 r.
42.	dom nr 59 wł. S. Gulibiński	XIX w.
43.	dom nr 41 wł. ZR Pamięcin	pocz. XX w.
44.	dom 42 wł. W. Dzierżyński	pol. XIX w.
45.	stajnia nr 42 wł. W. Dzierżyński	1869 r.
46.	Pom. poległ, w I wojnie	ok. 1930 r.
47.	ogr. cmentarza z nagrobkami	pocz. XX w.
Owczary		
1.	dwór	ok. XIX w.

2.	gołębnik, chlewik w zab. dwor.	pocz. XX w.
3.	dom nr 5 wł. PGR Górzycza	k. 1880 r.
4.	wozownia nr 5 wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
5.	obora nr 5 wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
6.	obora nr 7 wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
7.	obora nr 8 wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
8.	dom nr 9 wł. PGR Górzycza	pocz. XX w.
9.	dom nr 11 wł. PGR Górzycza	ok. 1950 r.
10.	dom nr 12 wł. PGR Górzycza	ok. 1920 r.
11.	obora wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
12.	chlew d. folwarku wł. PGR Górzycza	k. XIX w.
13.	obora d. folwarku wł. PGR Górzycza	k. XIX w.
14.	obora wł. PGR Górzycza	ok. 1880 r.
15.	póz. poi. po I wojnie	ok. 1920 r.

Pamięcin

1.	Kos. f ii. p. w. WNMP	XVIII w.
2.	dwór PGR Pamięcin	poł. XIX w.
3.	szkoła	ok. 1930 r.
4.	obora wł. ZR Pamięcin	ok. 1930 r.
5.	sklep GS	pocz. XX w.
6.	dom nr 59 wł. J. Wasilewski	poł. XIX w.
7.	dom nr 45 wł. R. Ruczyński	2 poł. XIX w.
8.	oficyna wł. ZR Pamięcin	ok. 1930 r.
9.	dom nr 1 wł. R. Milewski	ok. 1930 r.
10.	obora nr 2 wł. F. Galor	ok. 1910 r.
11.	dom nr 2 wł. F. Galor	ok. 1910 r.
12.	dom nr 4 wł. Z. Statkiewicz	ok. 1880 r.
15.	obora nr 4 wł. Z. Statkiewicz	ok. 1880 r.
14.	chlew nr 4 wł. Z. Statkiewicz	ok. 1880 r.
15.	dom nr 5 wł. K. Matras	k. XIX w.
16.	obora nr 6 wł. J. Ferszt	ok. 1890 r.
17.	dom nr 6 wł. J. Ferszt	ok. 1890 r.
18.	ku`nia nr 7 wł. F. Szczerbin	k. XIX w.
19.	stajnia nr 8 wł. A. Mikołajeżyk	ok. 1910r.
20.	dom nr 8 wł. A. Mikołajeżyk	ok. 1910r.
21.	dom nr 11 wł. T. Baran	1880 r.
22.	obora nr 11 wł. T. Baran	1880 r.
23.	obora nr 12 wł. J. Wasilewski	k. XIX w.
24.	dom nr 12 wł. J. Wasilewski	k. XIX w.
25.	stodoła nr 12 wł. J. Wasilewski	k. XIX w.
26.	dom nr 15 wł. N. Pieprz	k. XIX w.
27.	stodoła nr 40 wł. D. Kudła	k. XIX w.
28.	obora nr 40 wł. D. Kudła	k. XIX w.
29.	wozownia nr 40 wł. D. Kudła	k. XIX w.
30.	obora nr 40 wł. D. Kudła	ok. 1935 r.
31.	stodoła nr 40 wł. D. Kudła	pocz. XX w.
32.	dom nr 40 wł. D. Kudła	ok. 1890 r.
35.	spichlerz nr 45 wł. J. Gula	k. XIX w.

34.	obora nr 45 wł. J. Gula	k. XIX w.
35.	dom nr 45 wł. J. Gula	k. XIX w.
36.	obora nr 45 wł. J. Gula	k. XIX w.
37.	stodoła nr 45 wł. J. Gula	ok. 1930 r.
38.	dom nr 44 wł. W. Szwanowski	pocz. XX w.
39.	obora nr 45 wł. R. Ruczyński	ok. 1925 r.
40.	obora nr 46 wł. M. Baran	ok. 1880 r.
41.	dom nr 47 wł. A. Radzimowska	ok. 1880 r.
42.	dom nr 46 wł. M. Baran	ok. 1880 r.
45.	stodoła nr 46 wł. M. Baran	1928 r.
44.	obora nr 48 wł. ZR Pamięcin.	k. XIX w.
45.	stodoła nr 48 wł. ZR Pamięcin	1928 r.
46.	obora nr 48 wł. ZR Pamięcin	k. XIX w.
47.	dom nr 49 wł. ZR Pamięcin	ok. 1929 r.
48.	dom nr 54 wł. P. Oleksyn	ok. pol. XIX w.
49.	spichlerz wł. K. Badya	1929 r.
50.	dom nr 14 wł. K. Badya	pol. XIX w.
51.	dom nr 16 wł. ZR Pamięcin	ok. 1910 r.
52.	stodoła nr 16 wł. ZR Pamięcin	1930 r.
53.	chlew nr 18 wł. W. Łatka	pocz. XX w.
54.	stajnia nr 18 wł. A. Łatka	k. XIX w.
55.	dom nr 19 wł. Stolarek	ok. 1880 r.
56.	dom nr 21 wł. ZR Pamięcin	k. XIX w.
57.	dom nr 24 wł. M. Cieślak	ok. 1910 r.
58.	dom nr 26 wł. S. Sybiliński	k. XIX w.
59.	dom nr 28 wł. J. Trzmielewski	pocz. XX w.
60.	stajnia nr 28 wł. J. Trzmielewski	pocz. XX w.
61.	obora nr 51 wł. J. Flóter	1926 r.
62.	stalnia nr 52 wł. Jó`kiewicz	ok. 1925 r.
63.	dom i obora nr 55 wł. J. Ra`ny	1923 r.
64.	stodoła nr 55 wł. J. Ra`ny	1923 r.
65.	dom nr 54 wł. J. Hajdasz	ok. 1930 r.
66.	stodoła nr 55 wł. Pluchrat	pocz. XX w.
67.	obora nr 55 wł. Pluchrat	pocz. XX w.
68.	dom nr 56 wł. J. Staszak	ok. 1860 r.
69.	dom nr 57 wł. J. Ra`ny	ok. 1880 r.
70.	obora nr 57 wł. J. Ra`ny	ok. 1870 r.
71.	obora nr 57 wł. J. Ra`ny	ok. 1890 r.
72.	stodoła wł. M. Chojnacki	XVIII/XIX w.

Radówek

1.	Koś. Fil. p. w. MBR	XV/XVIII w.
2.	młyn ob. mag. nr 1 wł. PGR Radów	pocz. XX w.
3.	dom nr 5 wł. E. Zeman	ok. 1925 r.
4.	obora nr 5 wł. E. Zeman	ok. 1925 r.
5.	obora nr 5 wł. E. Zeman	k. XIX w.
6.	dom nr 4 wł. E. Zeman	pół. XIX w.
7.	obora nr 4 wł. E. Zeman	ok. 1890 r.
8.	stodoła i chlew wł. E. Zeman	pocz. XX w.

9.	UG	ok. 1880 r.
10.	obora nr 5 wł. UG	ok. 1880 r.
11.	obora nr 5 wł. UG	ok. 1880 r.
12.	stodoła nr 5 wł. UG	ok. 1935 r.
13.	stajnia nr 6 wł. ZR Pamięcin	pocz. XX w.
14.	dom nr 6 wł. ZR. Pamięcin	pocz. XX w.
15.	dom nr 7 wł. UG	2 ćw. XIX w.
16.	obora nr 8 wł. UG	ok. 1880 r.
17.	dom nr 9 wł. ZR Pamięcin	ok. 1880 r.
18.	stodoła nr 10a wł. UG	3 ćw. XIX w.
19.	obora nr 10a wł. UG	k. XIX w.
20.	obora nr 10 wł. Z. Felka	k. XIX w.
21.	dom nr 10 wł. Z. Pelka	k. XIX w.
22.	dom nr 11 wł. J. Kosiński	ok. 1880 r.
23.	stodoła nr Ha wł. J. Kosiński	ok. 1880 r.
24.	obora nr 11 wł. J. Kosiński	ok. 1880 r.
25.	obora nr Ha wł. J. Kosiński	ok. 1880 r.
26.	dom nr 12 wł. H. Kwietniewska	ok. 1870 r.
27.	obora nr 12 wł. H. Kwietniewska	Ok. 1870 r.
28.	dom nr 15 wł. M. Domański	3 ćw. XIX w.
29.	obora nr 15 wł. M. Domański	k. XIX w.
30.	obora nr 15 wł. M. Domański	k. XIX w.
31.	dom nr 16 wł. E. Szary	ok. 1890 r.
32.	obora nr 16 wł. E. Szary	ok. 1890 r.
33.	dom nr 17 wł. W. Pranica	XIX/XX w.
34.	obora nr 18 wł. M. Domański	ok. 1905 r.
35.	stodoła nr 18 wł. M. Domański	ok. 1905 r.
36.	dom nr 19 wł. A. Stadler	pocz. XX w.
37.	obora nr 20 wł. D. Borecki	XIX/XX w.
38.	dom nr 22 wł. G. Hibner	ok. 1910 r.
39.	dom nr 23 wł. J. Słuciński	ok. 1880 r.
40.	stodoła nr 23 wł. J. Słuciński	ok. 1880 r.
41.	stodoła nr 28 wł. PGR Rzepin	pocz. XX w.
42.	obora nr 28 wł. PGR Rzepin	pocz. XX w.
45.	dom nr 29 wł. UG	ok. 1880 r.
44.	obora nr 30 wł. S. Wychowaniec	ok. 1880 r.
45.	obora nr 30 wł. S. Wychowaniec	ok. 1880 r.
46.	dom nr 32 wł. UG	ok. 1870 r.
47.	dom nr 36 wł. UG	ok. 1925 r.
48.	dom nr 37 wł. S. Zeszut	ok. 1925 r.
49.	stodoła nr 40 wł. RSP Ustronie	ok. 1930 r.
50.	obora nr 40 wł. RSP Ustronie	ok. 1930 r.
51.	dom nr 41 wł. UG	ok. 1925 r.
52.	szkoła pods.	k. XIX w.
55.	drewutnia k. szkoły	k. XIX w.
54.	pomnik poi. w I wojnie	ok. 1920 r.

Spudłów

1.	Kościół fil.	XIV/XV, XVIII/XIX
----	--------------	-------------------

2.	obora nr 2	pocz. XX w.
3.	dom nr 4	ok. 1880 r.
4.	obora nr 4	k. XIX w.
5.	obora nr 4	k. XIX w.
6.	dom nr 5	2 ćw. XIX w.
7.	spichlerz nr 5	k. XIX w.
8.	obora nr 6	ok. 1910 r.
9.	dom nr 6/7	pocz. XX w.
10.	dom nr 8	poł. XIX w.
11.	obora nr 8	pocz. XX w.
12.	stodoła nr 8	pocz. XX w.
13.	stodoła nr 40	ok. 1930 r.
14.	dom nr 38	1936 r.
15.	dom nr. 34	pocz. XX w.
16.	dom nr 35	ok. 1890 r.
17.	obora nr 32	3 ćw. XIX w.
18.	dom nr 32	3 ćw. XIX w.
19.	dom nr 31	k. XIX w.
20.	dom nr 28	pocz. XX w.
21.	obora nr 27	ok. 1890 r.
22.	dom nr 27	ok. 1890 r.
23.	obora nr 27	ok. 1920 r.
24.	obora nr 25	pocz. XX w.
25.	szkoła nr 24	k. XIX w.
26.	obora nr 22	1904 r.
27.	obora folw. nr 22	ok. 1905 r.
28.	dom nr 22	poł. XIX w.
29.	dom nr 20	ok. 1935 r.

Stańsk

1.	Koś. fil. p.w. św. Józefa	XIV, XVI, XIX w.
2.	dom nr 4	1925 r.
3.	obora nr 1	ok. 1925 r.
4.	obora nr 2	ok. 1880 r.
5.	dom nr 3	ok. 1880 r.
6.	obora nr 3	ok. 1890 r.
7.	obora nr 3.	ok. 1880 r.
8.	dom nr 4	3 ćw. XIX w.
9.	obora nr 4	1905 r.
10.	stodoła nr 4	3 ćw. XIX w.
11.	dom nr 5	k. XIX w.
12.	obora nr 5	k. XIX w.
13.	dom nr 6	pocz. XX w.
14.	obora nr 6	pocz. XX w.
15.	dom nr 6a	pocz. XX w.
16.	chlew nr 6a	
17.	dom nr 7	k. XIX w.
18.	obora nr 7	pocz. XX w.
19.	obora nr 7	ok. 1920 r.
20.	obora nr 7	k. XIX w.

21.	stodoła nr 7	k. XIX w.
22.	dom nr 8	1888 r.
23.	obora nr 8	ok. 1890 r.
24.	dom nr 9	ok. 1910 r.
25.	spichlerz nr 9	ok. 1910 r.
26.	obora nr 9	pocz. XX w.
27.	obora nr 9	pocz. XX w.
28.	chlew nr 10	pocz. XX w.
29.	dom nr 10	pocz. XX w.
30.	dom nr 11	1931 r.
31.	stodoła nr 12	ok. 1925 r.
32.	obora nr 11	1931 r.
33.	stodoła nr 12	ok. 1925 r.
34.	dom nr 12	pocz. XX w.
35.	obora nr 12	ok. 1925 r.
36.	dom nr 15	pocz. XX w.
37.	stodoła nr 14	ok. 1930 r.
38.	dom nr 14	1930 r.
39.	dom nr 15	1930 r.
40.	stodoła nr 15	ok. 1930 r.
41.	chlew nr 15	ok. 1930 r.
42.	stodoła nr 15	ok. 1930 r.
43.	dom nr 18	ok. 1930 r.
44.	stodoła nr 18	ok. 1930 r.
45.	stodoła nr 18	ok. 1930 r.
46.	dom nr 19	ok. 1890 r.
47.	obora nr 19	k. XIX w.
48.	spichlerz nr 19a	1921 r.
49.	obora nr 19a	1928 r.
50.	dom nr 20	ok. 1905 r.
51.	stodoła nr 20	ok. 1905 r.
52.	dom nr 20a	pocz. XX w.
53.	dom nr 21	ok. 1920 r.
54.	obora nr 21	ok. 1920 r.
55.	dom nr 22	3 ćw. XIX w.
56.	obora nr 22	pocz. XX w.
57.	dom nr 25	ok. 1880 r.
58.	obora nr 25	ok. 1880 r.
59.	dom nr 24	ok. 1910 r.
60.	obora nr 24	1937 r.
61.	stajnia nr 24	1937 r.
62.	dom nr 25	ok. 1935 r.
63.	dom nr 27	ok. 1935 r.
64.	dom nr 28	ok. 1935 r.
65.	dom nr 29	ok. 1935 r.
66.	dom nr 51	ok. 1935 r.
67.	dom nr 55	ok. 1935 r.
68.	szkoła podsawowa	pocz. XX w.

Żabice

1.	Kościół. fil. p.w. Świętego Józefa		1 poł. XIX w.
2.	dom	ul. Boh. Radz. 1	k. XIX w.
3.	obora	ul. Boh. Radz. 2	ok. 1920 r.
4.	dom	ul. Boh. Radz. 3	k. XIX w.
5.	obora i spichlerz	ul. Boh. Rad`	ok. 1910 r.
6.	dom	ul. Boh. Radz. 4	ok. 1880 r.
7.	dom	ul. Boh. Radz. 5	ok. 1880 r.
8.	chlew	ul. Boh. Radz. 5	ok. 1920 r.
9.	remiza	ul. Boh. Radz. 7	pocz. XX w.
10.	dom	ul. Boh, Radz. 8	ok. 1880 r.
11.	obora	ul. Boh. Radz. 10	ok. 1910 r.
12.	dom	ul. Boh. Radz. 11	ok. 1890 r.
13.	obora	ul. Boh. Radz. 11	ok. 1890 r.
14.	dom	ul. Cmentarna 2	ok. 1910 r.
15.	stodoła	ul. Cmentarna 2	1910 r.
16.	dwór	pocz. XX w.	
17.	dom nr 3	1845 r.	
18.	obora	ul. Cmentarna 3	pocz. XX w.
19.	dom	ul. Dolna 4	k. XIX w.
20.	stodoła	l. Dolna 1	k. XIX w.
21.	stodoła	ul. Dolna 2	k. XIX w.
22.	dom	ul. Dolna 4	ok. 1930 r.
23.	stodoła	ul. Dolna 6	k. XIX w.
24.	dom i obora	ul. Dolna 8	ok. 1925 r.
25.	obora	ul. Dolna 9	ok. 1910 r.
26.	dom	ul. Dolna 9	ok. 1910 r.
27.	chlew	ul. Dolna 11	pocz. XX w.
28.	dom	ul. Dolna 12	ok. 1930 r.
29.	obora	ul. Dolna 14	pocz. XX w.
30.	dom	ul. Dolna 15	ok. 1930 r.
31.	dom	ul. Górna 1	ok. 1880 r.
32.	chlew	ul. Górna 1	ok. 1880 r.
33.	stodoła	ul. Górna 1	ok. 1910 r.
34.	dom	ul. Kostrzyńska 2/3	ok. 1915 r.
35.	dom	ul. Kostrzyńska 6	ok. 1920 r.
36.	obora	ul. Kostrzyńska 6	ok. 1920 r.
37.	dom	ul. Kostrzyńska 7	XIX/XX w.
38.	obora	ul. Kostrzyńska 7	1930 r.
39.	dom	ul. Kostrzyńska 8	k. XIX w.
40.	obora	ul. Kostrzyńska 8	k. XIX w.
41.	dom	ul. Kostrzyńska 9	3 ćw. XIX w.
42.	dom	ul. Kostrzyńska 10	ok. 1890 r.
43.	dom	ul. Kostrzyńska 12	3 ćw. XIX w.
44.	stodoła	ul. Kostrzyńska 10	ok. 1890 r.
45.	stodoła	ul. kostrzyńska 12	3 ćw. XIX w.
46.	dom	ul. Kostrzyńska 13/14	XIX/XX w.
47.	obora	ul. Kostrzyńska 15	XIX/XX w.
48.	obora	ul. Kostrzyńska 14	XIX/XX w.

49.	dom	ul. Kostrzyńska 15	pocz. XX w.
50.	dom	ul. Kostrzyńska 17	k. XIX w.
51.	stodoła	ul. Kostrzyńska 17	k. XIX w.
52.	dom	ul. Kostrzyńska 19	ok. 1930 r.
53.	dom	ul. Kostrzyńska 22	ok. 1930 r.
54.	świetlica	ul. Kostrzyńska	ok. 1920 r.
55.	szkoła	ul. Kostrzyńska	ok. 1925 r.
56.	dom	ul. Królowej Jadwigi	ok. 1880 r.
57.	stodoła	ul. Królowej Jadwigi 1	ok. 1880 r.
58.	dom	ul. Królowej Jadwigi 2	ok. 1880 r.
59.	obora	ul. Królowej Jadwigi 2	pocz. XX w.
50.	dom	ul. Królowej Jadwigi 6	pocz. XX w.
61.	obora	ul. Królowej Jadwigi 6	ok. 1930 r.
62.	dom	ul. Królowej Jadwigi 7	pocz. XX w.
63.	obora	ul. Królowej Jadwigi 7	ok. 1920 r.
64.	dom	ul. Królowej Jadwigi 8	ok. 1935 r.
65.	dom	ul. Królowej Jadwigi 9	ok. 1935 r.
66.	dom	ul. Mickiewicza 2	ok. 1870 r.
67.	stajnia	ul. Mickiewicza 2	k. XIX w.
68.	dom	ul. Mickiewicza 3	ok. 1990 r., p. XX w.
69.	stodoła	ul. Mickiewicza 3	k. XIX w.
70.	stajnia	ul. Mickiewicza 3	ok. 1920 r.
71.	dom	ul. Mickiewicza 4	k. XIX w.
72.	dom	ul. Mickiewicza 5	XIX/XX w.
73.	dom	ul. Mickiewicza 6	k. XIX w.
74.	dom	ul. Mickiewicza 7	ok. 1890 r.
75.	stodoła	ul. Mickiewicza 6	k. XIX w.
76.	obora	ul. Mickiewicza 7	k. XIX w.
77.	dom	ul. Mickiewicza 9	ok. 1870 r.
78.	obora	ul. Mickiewicza 9	k. XIX w.
79.	dom	ul. Mickiewicza 12	pocz. XX w.
80.	dom	ul. Pa`dziernika 3	3 ćw. XIX w.
81.	dom	ul. Pa`dziernika 4	pocz. XX w.
82.	dom	ul. Pa`dziernika 5	ok. 1920 r.
83.	dom	ul. Pa`dziernika 8	ok. 1930 r.
84.	dom	ul. Pa`dziernika 8	pocz. XX w.
85.	obora	ul. Pa`dziernika 8	ok. 1930 r.
86.	dom	ul. Pa`dziernika 9	1 poł. XIX w.
87.	dom	ul. Pa`dziernika 10	XIX/XX w.
88.	obora	ul. Pa`dziernika 10	ok. 1910 r.
89.	szkoła	ul. Pa`dziernika 12	pocz. XX w.
90.	obora	ul. Pa`dziernika 13	k. XIX w.
91.	stajnia	ul. Pa`dziernika 13	k. XIX w.
92.	stodoła	ul. Pa`dziernika 13	ok. 1880 r.
93.	dom	ul. Pa`dziernika 15	ok. 1890 r.
94.	obora	ul. Pa`dziernika 15	XIX/XX w.
95.	stodoła	ul. Pa`dziernika 15	pocz. XX w.
96.	dom	ul. Pa`dziernika 17	ok. 1910 r.
97.	dom	ul. Pa`dziernika 19	pocz. XX w.
98.	stodoła	ul. Pa`dziernika 19	k. XIX w.

99. obora	ul. Października 19	pocz. XX w.
100. stajnia	ul. Października 19	ok. 1905 r.
101. dom	ul. Października 20	ok. 1910 r.
102. dom	ul. Października 21	pocz. XX w.
103. dom	ul. Października 22	pocz. XX w.
104. dom	ul. Października 26	poł. XIX w.
105. stodoła	ul. Października 26	k. XIX w.
106. stodoła	ul. Października 26	pocz. XX w.
107. dom	ul. Października 26	ok. 1930 r.
108. stodoła	ul. Października	ok. 1910 r.
109. obora	ul. Października	ok. 1910 r.
110. obora	ul. Października	ok. 1910 r.
111. dom	ul. 1-go Maja 1	ok. 1925 r.
112. dom	ul. 1-go Maja 2	1933 r.
115. dom	ul. 1-go Maja 3	ok. 1920 r.
114. dom	ul. 1-go Maja 8	ok. 1930 r.
115. dom	ul. 1-go Maja	ok. 1935 r.
116. pozost. cmentarza		2 poł. XIX w.

Gmina Górzycza

Stanowiska archeologiczne w ewidencji konserwatorskiej

/wg AZP, wg wyznaczonych obszarów/

OBSZAR	MIEJSCOWOŚĆ	STANOWISKA	FUNKCJA	KULTURA	CHRONOLOGIA
48-06 3 stanowiska	Górzycza	21	ś.o.		EK
		22	ś.o.		NOW /XVIII- XIX w./
		23	ś.o.		NOW

Gmina Górzycza

Stanowiska archeologiczne w ewidencji konserwatorskiej

/wg AZP, wg wyznaczonych obszarów/

OBSZAR	MIEJSCOWOŚĆ	STANOWISKA	FUNKCJA	KULTURA	CHRONOLOGIA	
49-06 20 stanowiska	Górzycza	12	ś.o.		OWR	
		13	osada		OWR	
		14	Osada			
			15	ś.o. osada		EK
			16	ś.o.		
			17	osada		
			18	osada		OWR
			19	ś.o.		EK
			20	ś.o.		PS

Szczegółowy wykaz w/w elementów przedstawiony jest w części III „Załączniki” odrębnego opracowania „Środowisko kulturowe Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego 2006 rok”...:

IV.3. Zasady ochrony konserwatorskiej

1. Strefa „A” - ścisłej ochrony konserwatorskiej

Objęte są nią, na terenie gminy, układy przestrzenne i zespoły szczególnie wartościowe, o najlepiej zachowanej historycznej strukturze przestrzennej i o najwyższych wartościach kulturowych.

Obowiązuje:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego z wszystkimi elementami;
 - konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego;
 - usunięcie i przebudowa obiektów dysharmonijnych;
 - dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej;
 - wszelka działalność budowlana, zmiany i podziały nieruchomości oraz przebudowy, rozbudowy i remonty wszelkich obiektów leżących w strefie wymagają każdorazowo zgody LWKZ (Lubuskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków).

2. Strefa „B” - ochrony konserwatorskiej.

Objęte są nią wartościowe układy przestrzenne, tereny i zespoły na terenie gminy o znacznym procencie zachowanej, historycznej struktury.

Obowiązuje:

- utrzymanie zasadniczych elementów historycznego układu przestrzennego;
- rewaloryzacja i modernizacja obiektów o wartościach kulturowych;
- docelowe usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonijnych;
- nowe obiekty należy dostosować do historycznej kompozycji przestrzennej oraz historycznych form zabudowy;
- wymóg konsultowania i uzyskania każdorazowo zgody LWKZ, przy wszelkich działaniach inwestycyjnych.

3. Strefa „E” - ochrony ekspozycji, dotyczy obiektów o istotnych walorach artystycznych i krajobrazowych

Obowiązuje:

- wyłączenie terenu spod zabudowy kubaturowej ujemnie wpływającej na ekspozycję obiektu zabytkowego
- wszelkie inwestycje należy poprzedzić studiami panoramicznymi
- lokalizacja obiektów kubaturowych oraz innych wysokich obiektów i urządzeń wymaga uzyskania zezwolenia LWKZ.

4. Obiekty w ewidencji konserwatorskiej - budynki mieszkalne, gospodarcze, usługowe i użyteczności publicznej, folwarki, cmentarze, parki.

Obowiązuje:

- wymóg konsultowania z LWKZ wszelkich prac remontowo-budowlanych;
- utrzymanie tradycyjnej formy architektury;
- stosowanie tradycyjnych elementów budowlanych;
- w przypadku konieczności rozbiórki obiektu należy wykonać dokumentację fotograficzną.

IV.4. Strefy ochrony archeologicznej

Obejmuje tereny o stwierdzonej zawartości reliktyw archeologicznych.

1. Strefa „W I” - pełnej ochrony konserwatorsko - archeologicznej

Wykluczona wszelka działalność inwestycyjna i inna. Strefa ta obejmuje wybrane stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej.

Obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi;
- zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem ujętym w rejestrze zabytków i ewidencji archeologicznej LWKZ;
- w przypadku podjęcia jakiegokolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, a wynikającej ze sposobu użytkowania terenu obowiązuje występowanie o szczegółowe wytyczne do urzędu ochrony zabytków.

2. Strefa „W - II” - częściowej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, dopuszczających inwestowanie pod określonymi warunkami.

Obowiązuje:

- zachowanie stanowiska ujętego w ewidencji służby konserwatorskiej;
- uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich, budowlanych i innych przez służby ochrony zabytków. Obowiązuje każdorazowo występowanie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie i opinie przed podjęciem decyzji o jakiegokolwiek działalności;
- w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym strefą ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, obowiązuje przeprowadzenie badań ratowniczych na koszt inwestora wyprzedzających proces przygotowania inwestycji;
- rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia od urzędu ochrony zabytków.

2.1. Wykaz miejscowości, w których występuje strefa „W-II” :

- na obszarze gminy Górzycza obecnie brak wyznaczonych stref "W-II"

3. Stanowiska wpisane do rejestru zabytków

Wykaz obiektów – według wykazu dokumentacji: **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Górzycza - Środowisko kulturowe.**

V. JEDNOSTKI OSADNICZE.

Gmina Górzycza od północy przylega bezpośrednio do Kostrzyna nad Odrą, a od południa ze stolicą powiatu tj. Słubicami, co w decydującym stopniu wpływa na jej charakter – gminy podmiejskiej.

Gospodarcze i administracyjne powiązania gminy Górzycza, z racji bezpośredniego sąsiedztwa, odnoszą się do miasta Kostrzyn n/Odrą i Słubice. Zawiązana jest również współpraca z gminami sąsiadującymi, która odbywa się w ramach Celowego Związku Gmin. Jego głównym zadaniem jest wspólna rozbudowa infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska.

V.1. OSADNICTWO, DEMOGRAFIA, ZATRUDNIENIE, BEZROBOCIE.

1) dane i wielkości charakteryzujące:

- gmina Górzycza należy do gmin wiejskich.
- powierzchnia 145 km²,
- siedziba gminy wieś Górzycza
- sołectwa 8, miejscowości 13,
- największa jednostka osadnicza siedziba gminy,
- ludność: ogółem 4121, mężczyźni 2065, kobiety 2056, zaludnienie 28 osób/km², ludność w wieku: przedprodukcyjnym 1268, produkcyjnym 2281, poprodukcyjnym 1840,
- bardzo wysokie obciążenie demograficzne 0,73 (odsetek ludności w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do produkcyjnego - średnia wojewódzka dla obszarów wiejskich wynosi 0,80),
- pracujący w gospodarce narodowej wg Europejskiej klasyfikacji działalności 348,
- głównie: w sektorze publicznym 129 (administracja, edukacja, służba zdrowia i opieka socjalna), w działalności produkcyjnej w rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie: 97 oraz w usługach komercyjnych 72 (handel i naprawy, transport, składowanie, łączność, zaopatrzenia w wodę i energię, obsługa nieruchomości i firm), w działalności produkcyjnej 36,
- bezrobotni 446, w tym 50% bez prawa do zasiłku,
- 88 jednostek zarejestrowano w systemie Regon, głównie prywatnych, co jest niewielką ilością w grupie gmin wiejskich (37 miejsce na 40),
- relatywnie wysokie dochody na jednego mieszkańca 566,22 zł,- 12 miejsce na 40; średnia gmin wiejskich 446,41 zł,- (w porównaniu gmina miejsko - wiejska Lubniewice 993,82 zł,-1 miejsce w województwie),
- odległości siedziby gminy od:
 - siedziby województwa - Gorzowa 65 km,
 - ośrodka obsługi ponadlokalnej Słubice 35 km,
 - ośrodka ponadwojewódzkiego (nauka, wyspecjalizowane zakresy obsługi

międzywojewódzkiej, centrum targowo - kongresowe): Poznań 169 km,
Szczecin 148 km
- Berlina 115 km.

V.2. Demografia .

Zestawienie porównawcze gęstości zaludnienia i wskaźnika urbanizacji na tle kraju i wybranych województw przedstawia tabela:

POLSKA	124	61,9	X
LUBUSKIE	73	64,8	X
Dolnośląskie	150	71,7	Województwo sąsiednie
Wielkopolskie	112	57,6	Województwo sąsiednie
Zachodniopomorskie	76	69,8	Województwo sąsiednie
Śląskie	398	79,8	Województwo o najwyższej
gęstości zaludnienia			
Warmińsko- Mazurskie	60	59,6	Województwo o najniższej
gęstości zaludnienia			

Gminę Górzycza zamieszkuje około 4247 osób.

Średnia gęstość zaludnienia obszaru gminy wynosi 28 osób /km².

Prognoza do roku 2020 struktury demograficznej województwa lubuskiego (wg Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze) w podstawowych przekrojach wiekowych:

W roku 2002 przyrost naturalny kształtował się na poziomie + 4,10 promila.

VI. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

VI.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy znajduje się 8 stacji ujęć wody,. Większość ujęć i sieci wodociągowej są własnością gminy, zarządzane i eksploatowane przez Gminną Spółkę Wodno-Ściekową w Górzycy . Ujęcia te znajdują się w następujących miejscowościach:

- Ługi Górzyckie; zasila w wodę miejscowości : Ługi Górzyckie ,
- Górzycza,; zasila w wodę miejscowości: Górzycza i Owczary.
- Chyrzyno; zasila w wodę miejscowości Chyrzyno.
- Stańsk, zasila w wodę miejscowości : Stańsk, i Chartów (gmina Słońsk),
- Spudłów; ujęcie i wodociąg zasila miejscowość: Spudłów,
- Żabice; ujęcie i wodociąg zasila miejscowość: Żabice,
- Czarnów; ujęcie i wodociąg zasila miejscowość: Czarnów,
- Pamięcin, zasila w wodę miejscowości : Pamięcin, Laski Lubuskie,
- Żabczyn , ujęcie i wodociąg zasila miejscowości: Żabczyn i pasmo wzdłuż drogi do Kostrzyna,

Woda pochodząca z funkcjonujących ujęć wody, jest dobrej jakości. Stan wody poddawany jest bieżącej kontroli przez Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Słubicach.

Sieć wodociągowa w Radówku i Czarnowie wymaga wymiany z uwagi na złe parametry rur przesyłowych,

Wydajność istniejących ujęć wody jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb istniejących i perspektywicznych. We wszystkich występują jednak ponadnormatywne ilości żelaza i manganu, wymaga to zastosowania procesu odżelaziania i odmanganiania.

VI.2. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków.

Ścieki pochodzące z całej planowanej sieci kanalizacji sanitarnej będą odprowadzane kolektorem grawitacyjno-tłocznym do nowej oczyszczalni ścieków w Górzycy, której budowa zostanie zakończona w 2008 r.

Obecna sieć funkcjonuje na bazie mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków zlokalizowanych w Górzycy, Ługach Górzyckich, Chyrzynie, które obejmują swoim zasięgiem Czarnów, Stańsk, Żabice, Spudłów,

W pozostałych obszarze funkcjonują osadniki bezodpływowe, stwarzające zagrożenie dla środowiska w dolinach Odry i Warty,

VI.3. Energetyka.

Zaopatrzenie w energię elektryczną.

Oparty jest na sieci krajowej o napięciu 110 kV (Górzycy z powiązaniem poprzez GPZ 110/15, „Górzycy” z siecią średniego napięcia 15 kV z transformacją na sieć 0,4 kV). Linie niskiego napięcia 0,4 kV przebiegają przez wszystkie miejscowości w gminie Górzycy.

Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zelektryfikowane, wyposażone w sieć SN i NN oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV. Na obszarze gminy znajduje się około 1.600 odbiorców. Średnia moc przyłączeniowa 3 kW – 5 kW, co daje łącznie 6-8 MW mocy przyłączeniowej. Maksymalne obciążenie dla gminy Górzycy jest rzędu 2 – 3 MW.

Teren gminy znajduje się w obszarze działania ENEA S.A. O/Gorzów Wielkopolski. Zapotrzebowanie energetyczne gminy zaspokajane jest w sposób zadowalający, nie ma problemów w przyłączeniu nowych odbiorców.

Sieć linii rozdzielczych niskiego napięcia (0,4 kV) istnieją w każdej miejscowości.

VI.4. Gazownictwo.

Na terenie gminy przebiegają sieci gazowe:

- Gazociąg przesyłowy – tranzytowy DN 1420 : „Jamalski”,
- Gazociąg przesyłowy DN 400 : Słubice – Kostrzyn n /Odrą,
- Gazociąg przesyłowy DN 200 : kopalnia ropy i gazu Ługi Górzyckie – kopalnia Żelin

Zamierzenia zgazyfikowania gminy to:

- doprowadzenie gazu MOW z Niemiec przez przejście graniczne na wysokości Rybocice i dalej : I nitka : w kierunku miejscowość Rybocice i dalej Górzycy – Rzepin, do większych wsi w obszarze gminy (Górzycy, Łaski Lubuskie, Pamięcin, Żabice, Czarnów, Owczary, Radówek).
II nitka Słubice- Cybinka –Maszeow –Krosno

VI.5. Energetyka cieplna.

Na terenie gminy nie ma centralnego systemu grzewczego zasilającego znaczącą grupę obiektów. Istniejące obiekty usługowe, indywidualne i produkcyjne ogrzewane są z indywidualnych źródeł ciepła. W zaopatrzeniu w ciepło należy dążyć do eliminowania węgla jako nośnika energii i zastępowania go paliwami przyjaznymi środowisku. Wskazane jest również powszechne stosowanie normatywnej termoizolacji budynków.

VI.6. Gospodarka odpadami stałymi.

Utrzymanie porządku i czystości na terenie gminy reguluje uchwała Rady Gminy w Górzycy.

Gospodarka odpadami prowadzona jest w ramach Celowego Związku Gmin CZG-12 realizowanego dla 15 gmin: Bledzew, Cybinka, Dębno, Górzycy, Kostrzyn n/Odrą, Krzeszyce, Lubniewice, Łagów, Międzyrzecz, Ośno Lubuskie, Rzepin, Sulęcín, Słońsk, Torzym, Witnica, na podstawie Kompleksowego Regionalnego Programu Gospodarki Odpadami poprzez:

- Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Długoszynie,
- Rekultywację nie spełniających norm składowisk gminnych ,
- Prowadzenie selektywnej zbiórki odpadów ,
- Prowadzenie edukacji ekologicznej („Eko-lekcje”, „Zielona Szkoła”, „Zielone Przedszkole”)

Corocznie, w drodze przetargu, wyłaniana jest firma utrzymująca porządek na terenach zielonych, przystankach oraz w centrum poszczególnych miejscowości.

VII. Działalność gospodarcza.

VII.1. Gospodarka

Bogactwa naturalne i ich wykorzystanie

Bogactwa naturalne można podzielić na

- Odnawialne
- Nieodnawialne

Do bogactw naturalnych nieodnawialnych na terenie gminy, można zaliczyć eksploatowane surowce mineralne (gaz) w rejonie Żabczyna, (pospółka i żwir) w rejonie Górzycy.

Struktura użytkowania przestrzeni

Użytkowanie przestrzeni regulowane jest planem zagospodarowania przestrzennego gminy. Plan taki został zatwierdzony uchwałą Gminnej Rady Narodowej w Górzycy w 1988, następnie zmieniany uchwałami Rady Gminy Górzycy w 1991r., w 1993r. oraz miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Struktura użytkowania przestrzeni

p.	Wyszczególnienie	Lp.	%
1	Użytki rolne	9.987	68,6
2	Lasy	1.602	11,0
3	Grunty zadrzewione i zakrzaczone	1.252	8,6
4	Tereny mieszkaniowe	209	1,4
5	Zurbanizowane tereny niezabudowane	55	0,4
6	Tereny przemysłowe	29	0,2
7	Tereny rekreacyjne	22	0,1
8	Użytki kopalne	9	0
9	Drogi i inne komunikacyjne	538	3,8
10	Nie użytki	441	3,0

11	Wody	411	2,9
Razem		14.555	100

*dane Urzędu Gminy

VII.2. Rolnictwo.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej

- Zgodnie z waloryzacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski według gmin z roku 1981, ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy Górzycza wyniósł 63,3 (dla byłego województwa gorzowskiego 64,5).

Pod względem jakości charakterystyczne uwarunkowania to:

- kompleksy najlepszych gleb występują w obszarze głównie w obrębach : Górzycza, Pamięcin, Czarnów,
- najbliższe w rejonie wsi Laski, Żabice,

VII.3. Przestrzeń leśna

Lasy Nadleśnictwa Ośno Lubuskie położone na terenie gminy Górzycza zaliczane są do lasów wodochronnych. Wśród lasów nadleśnictwa na terenie gminy Górzycza wyróżnia się lasy wodochronne, glebochronne i produkcyjne

VII.4. Działalność gospodarcza.

Na terenie gminy Górzycza jest zarejestrowanych 88 podmiotów gospodarczych, które aktualnie prowadzą działalność. Są to głównie osoby z terenu gminy Górzycza, Dominującymi kierunkami działalności są:

- Handel okrężny artykułami spożywczymi, chemicznymi i przemysłowymi ,
- Usługi transportowe,
- Usługi budowlane ,

Z większych zakładów zatrudniających powyżej 5 pracowników można wymienić:

1. Zakład Wydobywania Gazu w rejonie Żabczyna ;
2. Zakład Wydobywania żwiru i piasku w rejonie Górzycy,

VII.5. Usługi i handel.

Wśród zarejestrowanych podmiotów głównie są to jednostki zajmujące się handlem lub bez stałej siedziby placówki:

- Handel detaliczny, hurtowy i obwoźny,
- sklepy, kioski spożywczo – przemysłowe,
- lokale gastronomiczne,
- Warsztaty samochodowe,
- Usługi i produkcja w branży stolarskiej,
- Usługi ogólnobudowlane,

Pozostała działalność ma charakter usług dla ludności, i tak:

- zakłady fryzjerskie,
- zakład naprawy sprzętu TV,

VII.6. Turystyka.

Na terenie gminy brak jest rozwiniętej bazy noclegowej. 16 miejsc noclegowych oferuje Centrum Kultury Polsko-Niemieckiej w Górzycy.

VIII. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY GÓRZYCA.

Synteza uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy Górzycza zawiera następujące elementy:

1. Waloryzację, określającą jakość środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz predyspozycje terenów do pełnienia poszczególnych funkcji gospodarczych w tym rolniczej, leśnej i turystycznej.
2. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną i rozwoju działalności gospodarczej w poszczególnych miejscowościach.
3. Analizę słabych i mocnych stron, możliwości i zagrożeń środowiska przyrodniczego i kulturowego, a także rozwoju funkcji gospodarczych terenu w nawiązaniu do predyspozycji środowiska przyrodniczego, uzbrojenia w infrastrukturę techniczną oraz obecnie prowadzonej działalności gospodarczej.

VIII.1. Waloryzacja.

Waloryzacja została wykonana na podstawie analizy informacji zawartych w opisie stanu istniejącego. Jej celem było rozpoznanie przydatności obszaru gminy Górzycza do pełnienia funkcji użytkowych takich jak: rolnictwo, leśnictwo i turystyka, oraz określenie jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego gminy.

Waloryzacja została podzielona na następujące elementy:

- waloryzację przyrodniczą kompleksów leśnych, jezior i terenów rolniczych;
- waloryzację środowiska kulturowego dla miejscowości oraz obiektów;
- waloryzację przydatności turystycznej dla lasów, jezior, użytków rolnych i miejscowości;
- waloryzację przydatności do produkcji rolniczej terenów użytków rolnych oraz produkcji leśnej kompleksów leśnych.

W każdym z wymienionych elementów podstawą waloryzacji, czyli określenia jakości lub przydatności użytkowej poszczególnych terenów, była analiza komponentów środowiska przyrodniczego oraz kulturowego. Nie brano pod uwagę uwarunkowań wynikających z zaopatrzenia w media, komunikacji czy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz stanu formalno-prawnego określonych terenów. Tak więc, waloryzacja określiła potencjał poszczególnych obszarów.

Dla każdego elementu waloryzacji określono kryteria, które były podstawą określenia jakości lub potencjału terenów.

VIII.2. Waloryzacja przyrodnicza .

Waloryzacja przyrodnicza obejmuje obszary kompleksów leśnych, tereny użytków rolnych i jeziora. Została ona oparta na dostępnych materiałach źródłowych. Ze względu na odmienną specyfikę wymienionych terenów (jezior, kompleksów leśnych obszarów produkcji rolniczej), dla każdego z nich został opracowany odmienny zestaw kryteriów oceny, oparty o właściwe danemu terenowi cechy charakterystyczne.

Celem waloryzacji było wyznaczenie terenów o odmiennych warunkach środowiska przyrodniczego dla określenia prawidłowych zasad ich rozwoju i przekształceń, w tym objęcia odpowiednią formą ochrony.

a) Kryteria oceny kompleksów leśnych.

Waloryzację przyrodniczą lasów wykonano na podstawie analizy następujących cech środowiska przyrodniczego:

- siedliska, w podziale na siedliska leśne: lasowe, borowe, olasowe, i porolne, przy czym lasy na siedlisku porolnym uznano za najuboższe pod względem przyrodniczym, ponieważ cechy środowiska abiotycznego nie pozwalają na wykształcenie się pełnych ekosystemów leśnych;
- zgodności siedliska z drzewostanem, która świadczy o równowadze biologicznej ekosystemów leśnych, ich odporności na działanie czynników degradujących, różnorodności biologicznej kompleksu leśnego oraz możliwościach odnawiania się drzewostanów;
- wieku drzewostanu, przy czym za najcenniejsze uznano tereny z drzewostanem w wieku ponad 80 lat, ponieważ reprezentują one najpełniej wykształcone ekosystemy leśne;
- różnorodności zbiorowisk leśnych oznacza występowanie w jednym kompleksie leśnym więcej niż jednego typu lasu, oczywiście, czym typów tych jest więcej tym kompleks jest bardziej zróżnicowany gatunkowo;
- powierzchni kompleksu leśnego, w większych zwartych kompleksach mogą wykształcić się ekosystemy wnętrza lasu;
- rozróżnienia linii brzegowej lasu, występowanie zatok i półwyspów na linii styku lasów i terenów rolniczych czy osadniczych pozwala na wykształcenie bogatej gatunkowo strefy ekotonowej lasu;
- sąsiedztwa, jakość wykształconej strefy ekotonowej zależy od intensywności użytkowania terenu, który sąsiaduje z lasem;
- udziału zbiorowisk nieleśnych (związanych z występowaniem polan, bagien, rzek oraz osad itp.) w kompleksie leśnym, tak jak w przypadku linii brzegowej, zwiększają one możliwości wykształcenia się strefy ekotonowej, a także gatunkowego wzbogacenia zbiorowisk leśnych.

b) Kryteria oceny jeziora.

Waloryzacja przyrodnicza jeziora została wykonana na podstawie analiz następujących czynników:

- rozróżnienia linii brzegowej, przy czym za najcenniejsze uznano te miejsca, gdzie powstają zatoki, ponieważ istnieje tam potencjalna możliwość wytworzenia się różnorodnych warunków abiotycznych w wyniku ograniczenia mieszania się wód zbiornika, który w konsekwencji może się stać miejscem występowania różnych ekosystemów wodnych i przywodnych,
- powierzchni zbiornika, która decyduje o wielkości ekosystemu wodnego (co decyduje o potencjale jego samoregulacji), możliwościach wytworzenia się różnorodnych ekosystemów i samoregulacji zbiornika,
- sąsiedztwa, przy czym za najlepsze sąsiedztwo uznano mozaikę terenów o różnym sposobie użytkowania, nie degradującego środowiska przyrodniczego: obszary leśne, trwałe użytki zielone wykorzystywane ekstensywnie, tereny trwałe podmokłe; za najgorsze sąsiedztwo uznano tereny pól uprawnych użytkowanych intensywnie, okresowo pozbawionych roślinności oraz tereny intensywnie zabudowane,
- troficzność zbiornika, które decyduje o jego unikalności w skali kraju.

c) Kryteria oceny terenów rolniczych.

Waloryzacja przyrodnicza terenów rolniczych obejmuje następujące elementy:

a) mozaikowatość poprzez:

- analizę udziału zadrzewień śródpolnych o różnej formie od kępowych do rzędowych towarzyszących drogom czy rowom,
- analizę sieci naturalnych cieków obudowanych trwałymi użytkami zielonymi, zadrzewieniami i zakrzaczeniami,
- analizę występowania oczek śródpolnych
- analizę struktury rolniczego użytkowania terenu; najwyższą oceną otrzymały tereny o największym udziale elementów wymienionych powyżej i największym zróżnicowaniu użytkowania tj. takie, gdzie średnia powierzchnia użytku jest niewielka;
- sąsiedztwo, przy czym tereny rolnicze sąsiadujące z lasami czy jeziorami uznano za najlepsze, ponieważ sprzyja to występowaniu na terenach rolniczych nowych gatunków, zwiększa bioróżnorodność tych obszarów.

Mozaikowatość krajobrazu opisana jak powyżej określa możliwości występowania na danym terenie różnorodnych ekosystemów. Oczywiście za najgorsze uznano tereny jednolite pod względem użytkowania, z niewielką liczbą zadrzewień, oczek śródpolnych i cieków. Pod względem mozaikowatości za najcenniejsze uznano te obszary, gdzie wymienione elementy stanowią drobnoziarnistą strukturę, a rzeka obudowana jest obszarami pozwalającymi na migrację gatunków.

Sąsiedztwo ma znaczenie modyfikujące waloryzację wykonaną na podstawie analizy mozaikowatości krajobrazu, ponieważ tereny o tej samej strukturze krajobrazu sąsiadujące z terenami lasów czy jezior są bardziej zróżnicowane gatunkowo i posiadają większy potencjał samoregulacji ekosystemów ze względu na migrację gatunków z terenów sąsiednich. Natomiast, gdy w sąsiedztwie tych samych terenów, znajdują się inne tereny rolnicze o gorszej, pod względem przyrodniczym strukturze krajobrazu, wówczas brak jest elementu wspierającego bioróżnorodność na tych obszarach, którym jest migracja gatunków.

d) zagrożenia antropogeniczne i obszary konfliktowe

Jak już wcześniej zasygnalizowano, na obszarze opracowania przeważają antropogeniczne zagrożenia o charakterze zewnętrznym. Do takich – oprócz poprzednio wymienionych – zaliczyć można m.in. także tranzytowy transport – drogowy i kolejowy – związany z przejściami granicznymi. Droga krajowa nr 2 – ekspresowa, o międzynarodowym znaczeniu, przecina korytarz ekologiczny doliny rzeki Iłanki oraz doliny Odry. Duże natężenie ruchu na tej drodze praktycznie uniemożliwia przemieszczanie się niektórych gatunków zwierząt (bariera ekologiczna). Mniejszy barierogenny wpływ na ciągłość ekosystemów ma magistralna międzynarodowa linia kolejowa relacji Poznań – Berlin. Oba te najważniejsze, przecinające obszar opracowania, szlaki komunikacyjne odgrywają natomiast mniejszą rolę jako źródła uciążliwości hałasowej z uwagi na ich oddalenie od terenów zamieszkania. Pod tym względem poważniejszym źródłem zagrożeń jest droga krajowa nr 22 (Lemierzyce – Słońsk – Kostrzyn nad Odrą) na odcinkach przebiegających przez wymienione miejscowości (tereny zabudowane) oraz odcinki prowadzące ruch do przejść granicznych.

Główne drogi i linie kolejowe stanowią największe źródła zagrożeń poważnymi awariami. Wszystkie zarejestrowane dotychczas na obszarze opracowania awarie miały związek z transportem (patrz rozdz. 7). Potencjalnym źródłem zagrożeń ze strony funkcji transportowych może też być żegluga towarowa na Odrze. Rozwój nawigacji rzecznej zakłada się min. w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego” (i w załączniku - Studium obszaru problemowego tzw. „Pasma Odry”). Przystosowanie Odry do szlaku żeglugowego klasy III wymagać będzie poważnego odtworzenia lub budowy nowej infrastruktury hydrotechnicznej, a być może skanalizowania odcinka koryta rzecznej przebiegającego przez rozpatrywany obszar. Nie pozostanie to bez wpływu na ekosystemy i siedliska związane z doliną rzeczna powodując dalsze uproszczenie i zubożenie struktury

przyrodniczej oraz zanik wielu zachowanych jeszcze cennych zespołów, jak chociażby wnioskowanych do włączenia w system NATURA 2000 ekosystemów terenów zalewowych położonych w rejonie Słubic (wzdłuż koryta Odry, na południe i na północ od miasta) oraz części chronionych terenów w rejonie ujścia Warty (*patrz rozdz. 2.5.*). Omawiany fragment doliny Odry stanowi szczególnie obszar konfliktowy, w którym koncentracja wielu różnorodnych aktywności gospodarczych (nie wyłączając rolnictwa) stanowi poważne zagrożenie dla wysokich walorów przyrodniczych i funkcji ekologicznych tego regionu fizycznogeograficznego.

Zagrożenie środowiska ze strony działalności przemysłowej w ostatnich latach znacznie się zmniejszyło. Także w przyszłości, w związku z postępem w technologii produkcji („czystsze technologie”), przemysł nie powinien odgrywać już istotnej roli jako potencjalne źródło zagrożeń środowiska, nawet jeśli pojawią się (min. w ramach Kostrzyńsko – Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) nowe przedsięwzięcia o charakterze przemysłowym. Przemysł jest też tą formą aktywności gospodarczej, którą stosunkowo najłatwiej można objąć kontrolą.

W ostatnim okresie (podobnie, jak w całym kraju) zmniejszyło się zagrożenie środowiska ze strony działalności rolniczej, ale głównie z powodu upadku intensywnej hodowli przemysłowej oraz ograniczenia stosowania sztucznych nawozów i chemicznych środków ochronnych, a więc z przyczyn ekonomicznych a nie w wyniku świadomej ekologizacji przestrzeni i produkcji rolniczej. Uwarunkowania przyrodnicze przestrzeni rolniczej na obszarze opracowania stanowią o jej dość wysokiej wrażliwości na degradację. Według oceny odporności gleb na degradację Instytutu Kształtowania Środowiska z 1974 r [IKŚ – Zakład Ekologicznych Podstaw Kształtowania Środowiska] gleby większej części obszaru opracowania zaliczone zostały do grupy 1 – tj. gleb bardzo słabo odpornych na degradację, a znaczne powierzchnie do grupy 2 – tj. gleb słabo odpornych na degradację. Jedynie w większej części gminy Górzycza występują gleby zaliczane do grupy 3 – tj. gleb średnio odpornych na degradację, a w zasięgu przełomowego odcinka doliny Odry (gmina Słubice i Górzycza) występują nawet rozleglejsze płaty gleb zaliczanych do grupy 5 – gleb bardzo odpornych na degradację i do grupy 6 – gleb bardzo silnie odpornych na degradację.

Oprócz zagrożenia dla środowiska glebowego, nadmiernie intensywne rolnictwo może zagrażać całemu układowi miejscowego środowiska gruntowo-wodnego i (pośrednio) wód powierzchniowych ze względu na przeważnie słabą odporność tego przyrodniczego układu na przenikanie i migracje zanieczyszczeń. Pilną potrzebą jest więc wypracowanie zasad ekologicznego rolnictwa, czyli określenie właściwych kierunków produkcji oraz odpowiednich (stosownie do uwarunkowań siedliskowych) agrotechnik – dla całego obszaru i poszczególnych jego części (gmin), z uwzględnieniem również wymogów i uwarunkowań ekonomicznych wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. W każdym razie powrót do intensywnych form produkcji roślinnej i hodowli (fermy bezściółowe) nie powinien tu mieć miejsca, a pożądaną formą „wiejskich” aktywności gospodarczych mogłaby być agroturystyka, łącząca ekstensywną ekologiczną produkcję rolniczą z kompleksową obsługą ruchu turystycznego (nocleg, wyżywienie, różne „rozrywki” związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego).

Naturalna i antropogenicznie pogłębiona wrażliwość siedlisk leśnych stwarza poważne ograniczenia dla eksploatacji lasów. Dotychczasowe formy gospodarki leśnej, w której często etaty cięć przewyższają naturalne procesy odtworzeniowe (tempo przyrostu masy drzewnej), stanowi poważne zagrożenie dalszą destrukcją ekosystemów leśnych obniżając ich walory – nie tylko przyrodnicze czy turystyczne, ale na dłuższą metę także gospodarcze - eksploatacyjne.

Zagrożenie środowiska ze strony gospodarki komunalnej nie jest na obszarze opracowania szczególnie wysokie. W każdym razie nie wyróżnia się pod tym względem na tle innych

regionów kraju. Obecnie w zanieczyszczeniu powietrza największy udział ma gospodarka ciepła. Zagrożenie to ma jednak lokalny charakter (przewaga palenisk indywidualnych – niskie źródła emisji) i będzie się sukcesywnie zmniejszać w wyniku naturalnego dążenia do poprawy warunków zamieszkania, z czym wiąże się m.in. wprowadzanie bardziej sprawnych i wygodniejszych systemów ogrzewania. Zwykle te nowoczesne systemy są też bardziej proekologiczne. Jeszcze bardziej lokalne znaczenie – z punktu widzenia ochrony powietrza – ma zagrożenie ze strony transportu.

Eksploatacja wód podziemnych dla celów bytowych i gospodarczych we wszystkich ujęciach jest znacznie niższa niż pozwalają na to zasoby dyspozycyjne tych ujęć. Nie ma więc zagrożenia przeeksploatowaniem zasobów użytkowych wód podziemnych (na obszarze opracowania nie wykorzystuje się wód powierzchniowych). Większe zagrożenie dla środowiska stanowi niekontrolowana gospodarka ściekowa. Dotyczy ona jednak stosunkowo niewielkiej populacji, tak więc zagrożenie sanitarne i ekologiczne ze strony ścieków bytowych też nie jest szczególnie duże (w skali całego obszaru) i ograniczone przestrzenią. Tym niemniej nieuporządkowaną gospodarkę ściekową w szeregu miejscowościach wiejskich można zaliczyć do największych zagrożeń dla środowiska na obszarze opracowania, zwłaszcza z uwagi na wysoką wrażliwość środowiska gruntowo-wodnego, głównego receptora zagrożenia związanego z „niekontrolowaną” emisją ścieków.

Potencjalne (dotychczas jeszcze w stosunkowo niewielkim stopniu obserwowane) zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, a także miejscowego krajobrazu, może wynikać z dalszego rozwoju turystyki. Obszar opracowania należy do atrakcyjnych rejonów turystycznych, a bliskie sąsiedztwo wielkiej metropolii berlińskiej stwarza poważne przesłanki (zwłaszcza po otwarciu granic) nawet dla rozwoju turystyki masowej, która – przy na ogół wrażliwych siedliskach – stworzyć może poważne zagrożenia dla środowiska. Szczególne zagrożenia wystąpić mogą w przypadku żywiołowego wzrostu ruchu i zainwestowania turystycznego w tym:

- nadmierne rozprzestrzenianie się zabudowy lotniskowej, zwłaszcza poza historycznie ukształtowanymi układami osadniczymi, o zbyt wysokiej intensywności, substandardowej architekturze (dewastacja walorów krajobrazowych) i substandardowym wyposażeniu w zakresie infrastruktury komunalnej (zagrożenie środowiska gruntowo-wodnego i innych składników środowiska przyrodniczego),
- przeinwestowanie w zakresie infrastruktury turystycznej (baza noclegowa, usługi, obiekty i urządzenia rekreacyjne) najbardziej atrakcyjnych rejonów, w tym w szczególności rejonów akwenów (jezior),
- masowa penetracja na obszarach leśnych o słabych siedliskach (a takie na obszarze opracowania przeważają); *zwłaszcza niebezpieczne na wrażliwych siedliskach są wszelkie formy biwakowania i wogóle substandardowe sposoby turystycznego zagospodarowania.*

Z tego względu uznaje się za celowe opracowanie zasad zagospodarowania turystycznego obszaru z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i zachowania cennych przyrodniczo obiektów.

Za najbardziej konfliktową strefę na obszarze opracowania należy uznać – jak wcześniej wspomniano – przełomowy odcinek doliny rzeki Odry (mezoregion Kotlina Przełomu Odry i Kotlina Freienwaldzka). Występują tu bowiem najwyższe walory gospodarcze obszaru wynikające min. z:

- funkcji przygranicznych (ważne przejścia graniczne i związane z nimi tereny aktywizacji gospodarczej)
- funkcji nawigacyjnych rzeki Odry
- najwyższych (w skali obszaru) walorów przestrzeni rolniczej;

Równocześnie omawiany odcinek doliny Odry wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i pełni funkcję ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu europejskim (EECONET – Polska).

VIII.3. Waloryzacja kulturowa.

Waloryzacja środowiska kulturowego gminy Górzycza została przeprowadzona dwutorowo. Analizie poddane zostały pojedyncze elementy środowiska kulturowego (np. obiekty sakralne, archeologiczne itp.), które tworzą jego zasoby; jak i poszczególne jednostki osadnicze.

Celem tej waloryzacji było wyznaczenie obszarów i obiektów o różnej wartości środowiska kulturowego dla późniejszego określenia zasad ich zagospodarowania oraz ewentualnego wprowadzenia odpowiednich form ochrony.

a) Kryteria oceny elementów środowiska kulturowego.

Podstawowym kryterium oceny poszczególnych elementów środowiska kulturowego był ich istniejący status ochrony. Jako najcenniejsze elementy środowiska kulturowego uznano te, które wpisane są do rejestru zabytków województwa lubuskiego. Do drugiej grupy obiektów, o znaczących walorach środowiska kulturowego, zaliczono te obiekty, które zostały wytypowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do wpisania do ww. rejestru. Trzecią grupę obiektów tworzą wyróżniające się obiekty mające znaczenie historyczne i społeczne w skali gminy.

b) Kryteria oceny jednostek osadniczych.

Podstawowymi kryteriami oceny jednostek osadniczych były: układ przestrzenny poszczególnych miejscowości, ich czytelność (stopień zachowania) oraz przeważający typ zabudowy. Dodatkowym elementem oceny było nagromadzenie elementów środowiska kulturowego sklasyfikowanych wg kryteriów opisanych powyżej.

c) Wyniki waloryzacji kulturowej obszaru gminy Górzycza .

Na obszarze gminy Górzycza występują n/w zabytki nieruchome i archeologiczne objęte ochroną konserwatorską, ujęte w zasobach LWKZ:

- historyczne zespoły budowlane i układy ruralistyczna w ramach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej
- obiekty ujęte w ewidencji konserwatorskiej - budynki mieszkalne, gospodarcze, usługowe i użyteczności publicznej, folwarki, cmentarze, parki
- stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków i do ewidencji konserwatorskiej oraz tereny objęte strefą ochrony archeologicznej.

VIII.4. Waloryzacja turystyczna gminy Górzycza.

Waloryzacji turystycznej poddano: kompleksy leśne, jezioro, tereny rolne oraz jednostki osadnicze. Celem waloryzacji było określenie przydatności obszarów do rozwoju funkcji turystycznej. Dla każdego z wymienionych rodzajów terenów przyjęto odmienne kryteria oceny. Zostały one opisane poniżej. Jedynym kryterium wspólnym dla wszystkich rodzajów terenu jest „sąsiedztwo”. Kryterium to pozwala na określenie możliwości tworzenia produktów turystycznych wzajemnie się wspomagających, ukazując jednocześnie możliwość wprowadzenia wielu różnych form turystyki i rekreacji.

a) Kryteria oceny kompleksów leśnych.

Waloryzację turystyczną lasów przeprowadzono w oparciu o analizę kompleksów leśnych według następujących kryteriów:

- odporności siedliska na użytkowanie rekreacyjne, które określa liczbę osób, jaka w ciągu jednego dnia może poruszać się po hektarze lasu, a ich obecność nie spowoduje degradacji runa leśnego

- ukształtowania terenu, przy czym teren urwisk, dużych spadków, falisty jest oceniany najwyżej, ponieważ zwiększa on atrakcyjność krajobrazową kompleksów leśnych oraz zwiększa różnorodność doznań w trakcie wędrówek przez las,
- powierzchni, większe powierzchnie leśne mogą być miejscem dla większej liczby form turystyki i rekreacji w porównaniu do lasów o niewielkiej powierzchni, a także mogą przyjąć większą liczbę turystów,
- występowania polan śródleśnych, terenów rolnych i osad, które zwiększają atrakcyjność krajobrazową lasów, a także są potencjalnym miejscem rozwoju bazy rekreacyjnej i wypoczynkowej,
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych, takich jak jezioro, rzeka, zabytki, interesujące osady, zwiększa możliwości turystycznego wykorzystania kompleksu poprzez tworzenie produktów turystycznych opartych na kilku atrakcjach obszaru,
- wiek drzewostanu, który określa atrakcyjność i możliwości wykorzystania turystycznego kompleksów ze względu na ich odporność, najkorzystniejsze są drzewostany dojrzałe w wieku powyżej 80 lat ponieważ, oprócz większej odporności posiadają one wyższe walory krajobrazowe oraz takie atuty jak runo leśne, czy pozytywne oddziaływanie na zdrowie człowieka.

b) Kryteria oceny jeziora.

Za kluczowe dla przydatności zbiornika wodnego dla rozwoju turystyki uznano:

- powierzchnię zbiornika, która decyduje o pojemności turystycznej zbiornika oraz o wielości możliwych do uprawiania sportów wodnych,
- dostępność brzegów, tj. długość linii brzegowej, gdzie występują łagodne zejścia do wody oraz swobodny dostęp do lustra wody,
- jakość wody zgodnie z danymi udostępnionymi przez Terenowego Inspektora Sanitarnego, która decyduje o możliwościach kąpieli czy uprawiania sportów wodnych,
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych takich jak lasy, miejsca pamięci, ponieważ zwiększają one atrakcyjność samego zbiornika poprzez możliwości uprawiania w jego sąsiedztwie innych form rekreacji,
- współtworzenie kompleksów jezior i rzek, które zwiększa asortyment sportów wodnych możliwych do uprawiania.

c) Kryteria oceny terenów rolniczych.

Waloryzacja turystyczna terenów rolniczych została przeprowadzona pod kątem określenia atrakcyjności fizjonomicznej obszarów dla turystyki krajoznawczej czy spacerów zarówno pieszych jak i rowerowych, konnych i motorowych, a także sąsiedztwa decydujące o możliwości wykorzystania terenów jako wspierających dla innych form turystyki lub łączenia produktów. Analizie poddano następujące elementy:

- falistość terenu decydująca o zmienności krajobrazowej zwiększającej atrakcyjność terenu dla turystów,
- mozaikowość struktur użytkowania, które decydują o atrakcyjności krajobrazowej terenu,
- sąsiedztwo atrakcji turystycznych w formie kompleksów leśnych, ciekawych wsi, czy jeziora, które pozwala na łączenie produktów.

d) Kryteria oceny jednostek osadniczych.

Waloryzację turystyczną poszczególnych miejscowości gminy Górzycza przeprowadzono na podstawie analizy:

- rodzaju wsi wraz z rodzajem zabudowy i zachowaniem układu, za najlepsze uznano wsie indywidualne z wyraźnym i unikalnym układem zabudowy oraz przewagą zabudowy regionalnej; natomiast za najgorsze uznano miejscowości byłych państwowych zakładów

- rolnych, gdzie brak jest czytelnego układu zabudowy, a przeważa zabudowa wielorodzinna z lat 60-tych lub siedemdziesiątych w złym stanie technicznym,
- atrakcyjności fizjonomicznej wsi i jej wkomponowania w otaczający krajobraz,
 - występowania elementów atrakcyjnych turystycznie takich jak: zabytki i miejsca historyczne, rzeka, jezioro, parki, starodrzew,
 - sąsiedztwa atrakcji turystycznych takich jak jezioro, kompleksy leśne, zabytki czy miejsca pamięci, przy czym decydującym czynnikiem jest odległość miejscowości od tych miejsc.

e) Wyniki waloryzacji turystycznej obszaru gminy Górzyca.

W wyniku przeprowadzonej waloryzacji obszarów Gminy Górzyca, stosując wyżej opisane kryteria oceny, należy stwierdzić, że tereny wzdłuż rzek najbardziej spełniają warunki obszarów predestynowanych dla rozwoju funkcji turystycznej.

Tworzy on wyraźnie wyodrębniającą się strefę środkową gminy, wzdłuż rzeki Odry. Przeprowadzona waloryzacja turystyczna pozwoliła na określenie dodatkowych obszarów, które mogą uzupełnić obszar środkowy i stworzyć pewną sieć obszarów atrakcyjnych w kontekście rozwijania takich form turystyki i wypoczynku, jak: wędrówki piesze, trasy rowerowe czy szlaki kajakowe.

VIII.5. Waloryzacja przydatności do produkcji rolniczej i leśnej.

Waloryzacja przydatności produkcyjnej obejmuje: tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej i tereny leśne. Celem waloryzacji było określenie przydatności/możliwości prowadzenia na danym obszarze intensywnej działalności produkcyjnej.

Ze względu na odrębną specyfikę dla każdej z grup wymienionych terenów przyjęto odmienne kryteria oceny.

a) Kryteria oceny kompleksów leśnych.

Ocenę przydatności do pełnienia funkcji produkcyjnej lasów opracowano na podstawie planów urządzania gospodarstw leśnych Nadleśnictwa Osno Lubuskie. Wyróżniono dwie grupy lasów w zależności od głównych funkcji jakie przypisano poszczególnym kompleksom leśnym.

Grupa pierwsza to lasy o charakterze ochronnym, w których produkcja surowca drzewnego jest podporządkowana celom ochronnym i nie stanowi głównej funkcji lasu.

Grupa druga to lasy gospodarcze, których głównym celem jest produkcja surowca drzewnego.

b) Kryteria oceny rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Waloryzację przeprowadzono na podstawie analizy elementów decydujących o produktywności danych obszarów, a także możliwościach stosowania zabiegów agrotechnicznych bez ograniczeń, są to:

- jakość gleb, przy czym naturalnie gleby o najwyższej jakości są najlepsze do prowadzenia produkcji rolniczej,
- ukształtowania terenu, który warunkuje możliwości stosowania zabiegów agrotechnicznych i ich mechanizacji; przy czym za najlepsze uznano tereny płaskie,
- powierzchnie kompleksów użytkowych warunkujące możliwości mechanizacji zabiegów agrotechnicznych.

c) Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji leśnej.

Zgodnie z przyjętymi kryteriami w grupie pierwszej, lasów ograniczonej funkcji gospodarczej, znalazły się: lasy rezerwatu przyrody „Pamięcin”,

Rezerwat „Pamięcin” utworzono w celu zachowania ze względów dydaktycznych i naukowych zbiorowiska roślinności stepowej

d) Wyniki waloryzacji przydatności do produkcji rolniczej.

Waloryzację przeprowadzono na podstawie analizy elementów decydujących o

produktywności danych obszarów, a także możliwościach stosowania zabiegów agrotechnicznych bez ograniczeń, są to:

jakość gleb, przy czym naturalnie gleby o najwyższej jakości są najlepsze do prowadzenia produkcji rolniczej, ukształtowania terenu, który warunkuje możliwości stosowania zabiegów agrotechnicznych i ich mechanizacji; przy czym za najlepsze uznano tereny płaskie, powierzchnie kompleksów użytkowych warunkujące możliwości mechanizacji zabiegów agrotechnicznych.

Za gleby o najniższej przydatności produkcyjnej można uznać najłabsze kompleksy – 6,7 i 9, obejmujące V i VI klasę bonitacyjną. Aby przeznaczyć te grunty, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, na cele nierolnicze nie wymaga się zgody wojewody ani ministra d/s rolnictwa. Będą to zatem grunty najbardziej korzystne dla rozwoju budownictwa (lub innych sposobów zagospodarowania jak np.: turystyka i rekreacja, komunikacja, aktywizacja gospodarcza), ponieważ straty związane ze zmianą charakteru ich użytkowania nie będą znaczące.

Grunty bardzo dobre, obejmującą głównie klasy bonitacyjne III, ze względu na swój wysoki potencjał produkcyjny powinny być chronione przed zmianą użytkowania. Przeznaczenie w planie miejscowego zagospodarowania przestrzennego obszaru takich gleb o powierzchni przekraczającej 0,5 ha na inne cele niż rolnicze, zgodnie z art. 7 Ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, wymaga zgody Ministra właściwego ds. rolnictwa.

W gminie przeważają gleby średnich kompleksów 4 i 5. Występują praktycznie na terenie całej gminy z enklawami gleb słabych kompleksów, głównie 6, które zwykle znajdują się w sąsiedztwie obszarów leśnych. Gleby te należy przeznaczyć pod zalesienia. W podłożu przeważają głównie piaski gliniaste na glinie (pgl,pg) o średniej przydatności inżyniersko-budowlanej. Gliny piaszczyste i piaski gliniaste predysponowane są dla obiektów płytko posadowionych:

IX. Stopień wyposażenia w infrastrukturę techniczną i rozwoju gospodarczego w gminie.

IX.1. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną – synteza.

Gmina Górzycza nie posiada bogatego wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Stale wzrastające potrzeby gminy w zakresie podnoszenia standardów obsługi mieszkańców oraz dynamiczny rozwój sektora usługowo-produkcyjnego powoduje konieczność stałej rozbudowy systemów oraz modernizację istniejących.

Dotyczy to gospodarki wodno-ściekowej i rozwiązań komunikacyjnych, a w szczególności obejścia Czarnowa, Górzycza. Istnieje również potrzeba zintegrowania poszczególnych miejscowości w zakresie gospodarki odpadami stałymi.

Do najważniejszych zadań zaliczyć należy:

- rozbudowę systemów kanalizacji sanitarnej w oparciu o istniejącą oczyszczalnię ścieków w Górzycy, Ługach Górzyczych, Chyrzynie które obejmują swoim zasięgiem Czarnów, Stańsk, Żabice, Spudłów,

W pozostałych obszarze funkcjonują osadniki bezodpływowe, stwarzające zagrożenie dla środowiska w dolinach Odry i Warty.

- rozbudowę wodociągów wiejskich,
- budowa systemu dróg rowerowych.

Jednak stale wzrastające potrzeby gminy w zakresie podnoszenia standardów obsługi mieszkańców oraz dynamiczny rozwój sektora usługowo-produkcyjnego powoduje konieczność stałej rozbudowy systemów oraz modernizację istniejących. Dotyczy to gospodarki energetycznej, wodno-ściekowej i rozwiązań komunikacyjnych. Istnieje również potrzeba zintegrowania poszczególnych miejscowości w zakresie gospodarki odpadami stałymi.

IX.2. Działalność gospodarcza– synteza.

Głównymi gałęziami gospodarki jakie rozwinęły się na terenie gminy Górzycza są rolnictwo oraz związany z nim przemysł rolno-spożywczy. Wynika to przede wszystkim ze struktury użytkowania terenów. 68,6 % ogólnej powierzchni gminy zajmują tereny użytków rolnych a tereny leśne 19,6 % tej powierzchni. Leśnictwo na terenie gminy związane jest z działalnością gospodarczą Lasów Państwowych. Struktura administracji i zarządzania dostosowana jest do rozmieszczenia obszarów leśnych.

Pozostałe dziedziny gospodarki: działalność produkcyjna, handel i usługi są słabo rozwinięte, o czym świadczy lokalizacja na terenie gminy zaledwie kilku znaczących zakładów przemysłowych. Słabo rozwinięte dziedziny to turystyka, której rozkład przestrzenny jest wyraźnie strefowy.

Centrum działalności gospodarczej gminy stanowi miejscowość Górzycza. Zlokalizowane są tutaj prawie wszystkie jednostki administracyjne szczebla gminnego oraz większość zakładów usługowych i placówek handlowych.

Innymi wyróżniającymi się wielofunkcyjnymi ośrodkami w gminie Górzycza są Czarnów, Żabice, Ługi Górzyckie gdzie zlokalizowane jest placówki handlowe , zakłady pracy.

We wszystkich miejscowościach znajdują się placówki handlowe i usługowe zaspakajające głównie zapotrzebowanie na dobra pierwszej potrzeby.

X. Analiza słabych i mocnych stron rozwoju gminy, problemów i zagrożeń.

Celem analizy było określenie możliwości terytorialnego rozwoju wiodących funkcji (rolnictwa, leśnictwa i turystyki) w zgodzie ze walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz w połączeniu z istniejącym zagospodarowaniem i prowadzoną obecnie działalnością gospodarczą.

X.1. Analiza słabych i mocnych stron, możliwości i zagrożeń środowiska przyrodniczego w gminie Górzycza.

Przeprowadzona waloryzacja przyrodnicza cech środowiska przyrodniczego potwierdza, że najcenniejsze po względem przyrodniczym są obszary położone w granicach Obszarów chronionego Krajobrazu.

MOCNE STRONY	MOŻLIWOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> - Położenie fizyczno-geograficzne gminy - Bogate środowisko przyrodnicze (wody, kompleksy leśne, rzeźba terenu) -zachowanie łączności pomiędzy poszczególnymi terenami, - niska emisja zanieczyszczeń, - ukształtowanie terenu, - brak uciążliwego przemysłu -różnorodność terenów budujących obszar: lasy na różnych siedliskach, jeziora, dolina 	<ul style="list-style-type: none"> - Położenie gminy oraz jej bogactwo przyrodnicze determinuje rozwój gminy w kierunku turystycznym (szlaki piesze, rowerowe, wodne, rybołówstwo, wędkarstwo) - Rozwój specjalistycznego rolnictwa w oparciu o przetwórstwo - wzmocnienie obszaru poprzez dolesienia na glebach słabych, które przeważają na tym obszarze,

rzeki z systemem trwałych użytków zielonych, tereny rolnicze o mozaikowatej strukturze użytkowania, tereny podmokłe, - zachowanie użytkowania łąkarsko-pastwiskowego gruntów organicznych, co wzmacnia ich funkcję retencji wody,	- ochrona obszarów najcenniejszych poprzez ustanowienie użytków ekologicznych (zgodnie z planem Urządzenia lasu lub zaleceniami autorów studium), - wykorzystanie potencjału przyrodniczego terenu w obszarze otaczającym poprzez stworzenie ciągów migracji gatunków, - Możliwość sprzedaży produkcji roślinnej i zwierzęcej w dużych aglomeracjach w Polsce i Niemczech
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
- niewystarczające zagospodarowania otoczenia rzek (czystość brzegów, punktów biwakowych, miejsc rekreacji i czynnego wypoczynku) - brak kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej - brak infrastruktury rekreacyjnej pozwalającej na rozwój przyjaznych dla środowiska form rekreacji i turystyki,	- Powiększające się powierzchnie nieużytków rolnych - Wsie w większości o zwartej zabudowie wzdłuż szosy - Zbyt duża rozpiętość sieci osadniczej we wschodniej części gminy - Brak wpływu na stan czystości wód - Brak wpływu na gospodarkę leśną - Zanieczyszczenie rzek i atmosfery - Brak wpływu na działania inwestycyjne miasta Kostrzyna i Słubice (lokalizacja przemysłu na granicy gminy) - brak kanalizacji w obszarach wiejskich a w konsekwencji zagrożenie pogorszeniem jakości wód powierzchniowych i podziemnych, - intensyfikacja produkcji rolnej, rozwój funkcji turystycznej obszaru przy braku rozwoju infrastruktury rekreacyjnej oraz infrastruktury technicznej,

X.2. Analiza mocnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń środowiska kulturowego.

Analizę mocnych i słabych stron środowiska kulturowego, podobnie jak jego waloryzację przeprowadzono w dwóch etapach. W pierwszym, analizom poddano (a) jednostki osadnicze wskazując ich mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia w skali całej gminy. Następnie analogiczną analizę wykonano dla (b) elementów tworzących środowisko kulturowe gminy Górzycza.

MOCNE STRONY	MOŻLIWOŚCI
- bogate dziedzictwo historyczno-kulturowe gminy (ponad 1000-letnia historia) - dobrze zachowany układ przestrzenny i charakter zabudowy większości wsi	- rozwój turystyki krajoznawczej - rozwój agroturystyki - adaptacja obiektów kubaturowych dla celów obsługi ruchu turystycznego
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
- występowanie obiektów obcych tradycyjnej	- rozwój zabudowy o skali i formie

zabudowie wsi -zaburzone układy przestrzenne w miejscowościach gdzie były zlokalizowane państwowe gospodarstwa rolne,	niedostosowanej do tradycji miejsca, - rozpraszanie zabudowy, zwłaszcza w cennych, dobrze zachowanych układach, - zanikanie wsi indywidualnych w części wschodniej gminy
--	--

X.3. Analiza słabych i mocnych stron, możliwości i zagrożeń rozwoju turystyki.

Z waloryzacji przydatności turystycznej obszarów w gminie Górzycza, wynika, iż predysponowany najbardziej do rozwoju tej funkcji jest obszar rzeki Odry w środkowej części gminy.

MOCNE STRONY	MOŻLIWOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> - kompleksy leśne o średniej przydatności turystycznej (pozostałe lasy), - atrakcyjność krajobrazowa terenu atrakcyjność przyrodnicza , rzeka Odra o wysokiej przydatności turystycznej (powierzchnia, możliwość uprawiania sportów wodnych, żeglugi rzecznej), - wysokiej przydatności turystycznej kompleksy leśne należące do obszaru chronionego krajobrazu - kompleksy leśne o średniej przydatności turystycznej (pozostałe lasy), - atrakcyjność krajobrazowa terenu - atrakcyjność przyrodnicza (np: ostoje drobnych zwierząt czy ptaków), - miejscowości o wysokiej przydatności turystycznej: Górzycza, Czarnów, (położenie, atrakcyjność krajobrazowa), - komunikacja publiczna, - zainteresowanie turystów terenem, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój turystyki krajoznawczej i pieszej, rowerowej, konnej) - na całym terenie, - rozwój sportów wodnych (pływanie, wioślarstwo itd) , - rozwój bazy noclegowej, - rozwój agroturystyki, - rozwój turystyki przyrodniczej - na całym terenie, - organizacja zielonych szkół i letniego wypoczynku dzieci i młodzieży na bazie szkół,
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - brak szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych), - brak kanalizacji na wsiach, - nieuregulowana gospodarka ściekowa w obszarach wiejskich, - brak terenów sportowych, - brak urządzonych kąpielisk , - niedorozwój ogólnodostępnej, różnorodnej bazy noclegowej, - mała ilość punktów gastronomicznych, - ośrodek wielofunkcyjny Górzycza, 	<ul style="list-style-type: none"> - starzenie się wsi - intensyfikacji gospodarki rolnej,

X.4. Analiza mocnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń rozwoju funkcji rolniczej i leśnej w gminie Górzycza.

Analizę mocnych i słabych stron, możliwości i zagrożeń rozwoju ww. funkcji przeprowadzono jedynie dla funkcji rolniczej. Rozwój funkcji leśnej na obszarze gminy związany jest z działaniem i kompetencjami Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

MOCNE STRONY	MOŻLIWOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> - sieć dróg i dojazdów do pól, - tradycje rolnicze terenu, - baza ludzka, - teren w przewadze prywatny gleby III i IV klas bonitacji, - wielołanowe pola,, - zwarte kompleksy trwałych użytków zielonych, - wielokubaturowe zabudowania gospodarcze byłych PGR-ów, - sieć dróg i dojazdów do pól, - tradycje rolnicze terenu, - baza ludzka, 	<ul style="list-style-type: none"> - możliwość intensywnej produkcji rolniczej roślinnej (szczególnie w centralnej części gminy) i zwierzęcej - wielokierunkowy rozwój wsi: rolnictwo i turystyka, - rozwój przechowalnictwa, - przetwórstwo, - lokalizacja obiektów kubaturowych obsługi rolnictwa,
SŁABE STRONY	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - zły stan techniczny części budynków gospodarczych, (część datuje się na okres przedwojenny), - ograniczenie inwestycji w trwałe i ruchome środki produkcji, - niewykorzystywanie części budynków gospodarczych w byłych PGR-ach, - okresowa zbyt duża podmokłość terenów nie zmeliorowanych, brak urządzeń do przechowywania płodów rolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> - degradacja trwałych użytków zielonych, - degradacja gruntów organicznych przy zmianie ich użytkowania na grunty orne, - zanieczyszczenie gruntu poprzez niekontrolowane zrzuty ścieków bytowych,